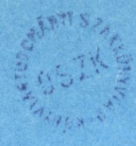

P 400 (2)

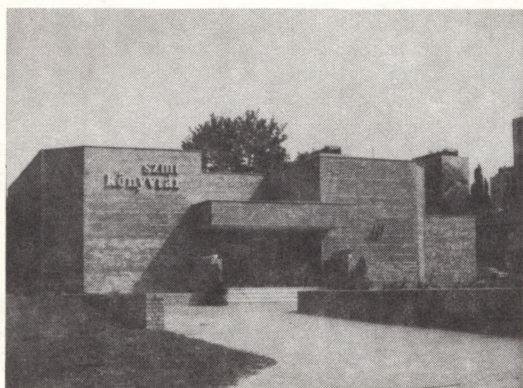

1985-09-2 U

Könyvtáros

'85 | 7

**Egy éve avatták fel
a Pécsi
SZMT Központi Könyvtárt,
amely lakóterületi kölcsönzést
is folytat
(MTI Fotó –
Kálmándy Ferenc felvételei)**

35. évfolyam, 7. szám
1985. július

K

Könyvtáros

TARTALOM

Szente Ferenc	Gondolatok a szakszervezeti könyvtárakról	379
	Kitüntetések	380, 383
Tuba László	Mit vár a szakma a nyíregyházi tanszéktől? (<i>Könyvtárak-műhelyek</i>)	381
Fogarassy Miklós	Reflektorfényben a gyermekkönyvtárak	384
	Olvastuk	388
Biegelbauer Pál	Töprengések az általános iskolai könyvtárügyről (<i>Iskola és könyvtár</i>)	389
Benda Mária	Az olvasó a legfőbb könyvtáralkotó tényező. Beszélgetés Pálfy Gyulával , a szegedi orvosi könyvtárosok doyenjével (<i>Sorsok és pályák</i>)	393
	Láttuk	398
KÖNYVTÁRI ÉLET		
Borián Beatrix-Duna Gabriella	A hazai videoprogram	399
Tóth László	Statisztika, számítógéppel	400
Gyórfi Csabáné	Jubileumi Kalevala-vetélkedő egy városi könyvtárban	401
HÍREK		403
LÁTÓKÖR		
Dr. Móra László	Bemutatjuk a Magyar Nemzeti Bank szakkönyvtárát	405
Molnár Orsolya-Sz. Szabó László	Egy lakótelepi fiókkönyvtár és olvasói	409
Györe Pál	Dokumentum, dokumentáció, dokumentáció-tudomány (<i>A Könyvtáros kislexikona</i>)	415
	Kérdezz-felelek	418
Gerő Gyula	Események, krónika 1984...	419
Varga Kovács Amarilla	A szombati nyitvatartás és az OPKM (<i>Visszhang</i>)	429
Szabó Ernő	Alacsony, magas (II.) (<i>Helytelenül-helyesen</i>)	430
Lukácsy Sándor	Veress Pál (<i>A Könyvtáros galériája</i>)	431
	Világ tüköre (<i>Könyvekről</i>)	432
	Lapozgató	433
SAKMAI FOLYÓIRATOK - HÁLÓZATI HÍRADÓK		435
KÖNYVTÁRI KIADVÁNYOK		438

A lapunk e számában közölt grafikák Veress Pál alkotásai

Из содержания

Сенте Ференц: Мысли о будущем профсоюзных библиотек (379);
Фогараш Миклош: Состояние и вопросы организации детских библиотек в Венгрии (384);
Дьёре Пал: Документ, документация, наука документации (Малая энциклопедия журнала *Könyvtáros*) (415);
Гере Дьюла: События венгерского библиотечного дела в 1984 г. (419).

From the contents

Ferenc Szente: Reflections on the future of trade-union libraries (379);
Miklós Fogarassy: State of Hungarian children's libraries and their organizational problems (384);
Pál Györe: Document, documentation, documentation science (Little encyclopaedia of the *Könyvtáros*) (415);
Gyula Gerő: Events in Hungarian librarianship in 1984 (419).

Aus dem Inhalt

Ferenc Szente: Gedanken über die Zukunft der Gewerkschaftsbibliotheken (379);
Miklós Fogarassy: Die Lage und die Organisationsfragen der ungarischen Kinderbibliotheken (384);
Pál Györe: Dokument, Dokumentation, Dokumentationswissenschaft (Kleinlexikon der Zeitschrift *Könyvtáros*) (415);
Gyula Gerő: Die Ereignisse des ungarischen Bibliothekswesens im Jahre 1984 (419).

Cikkeink szerzői

Dr. Benda Mária, az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár igazgatóhelyettese; *Biegelbauer Pál*, az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Fogarassy Miklós*, az OSZK KMK munkatársa; *Gerő Gyula*, a *Könyvtáros* főszerkesztője; *Györe Pál*, a KG-INFORMATIK nyugalmazott szaktanácsadója; *Lukácsy Sándor*, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetének osztályvezetője; *dr. Molnár Orsolya*, a Debreceni Városi Könyvtár Petőfi Emlékkönyvtárának munkatársa; *dr. Móra László*, az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ nyugalmazott osztályvezetője; *dr. Sz. Szabó László*, a Kossuth Lajos Tudományegyetem felnőttnevelési és közművelődési tanszékének docense; *Szabó Ernő*, a *Népművelés* olvasószerkesztője; *Szente Ferenc*, az OSZK KMK igazgatója.

KÖNYVTÁROS

A MŰVELŐDÉSI
MINISZTERIUM
LAPJA

INDEX: 25 449

Főszerkesztő: **Gerő Gyula**

A szerkesztőség címe: 1111 Budapest, Bartók Béla út 32.

Telefon: 451-758, 664-805

Kiadja: a **Lapkiadó Vállalat**

1073 Budapest, Lenin krt. 9—11. Tel.: 221-285. Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223

Felelős kiadó: **Siklósi Norbert** vezérigazgató

Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (857654/09)

Petőfi Nyomda — 85/50055 Kecskemét, 1985

Felelős vezető: **Ablaka István** igazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámmal. Előfizetési díj ½ évre 78 forint. Egy szám ára 13 forint. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. H—1389 Budapest, Postafiók 149.

Gondolatok a szakszervezeti könyvtárakról

A Szakszervezetek Országos Tanácsa áprilisban értekezletre hívta össze Egerbe a szakszervezeti könyvtárak hálózati igazgatóit, hogy megvitassák a munkahelyi könyvtárak helyzetét és jövőjét a változó gazdasági irányítás körülményei között. Az itt következő gondolatok az értekezleten fogalmazódtak meg és ott, részben, nyilvánosságot is kaptak.

A gazdasági mechanizmus reformjának hulláma elérte a kultúraközvetítő szervezeteket. A vállalati rendszerben gazdálkodók néhány „lemerülés” után, edzői biztatásra („Kapálózz fiam, majd ráérezel a mozdulatokra!”) már felszínen tartják magukat, ám az intézményi rendszerben gazdálkodók mentőövért kiáltoznak. Az úszómester azonban szigorú: a többiek utánzására unszolja és vízben hagyja őket.

A kapálózók között ott vannak a könyvtárak is. Ott a kisdedkorú iskolai könyvtárak, ott a lakosság egészét ellátni hivatott „serdültebb” közművelődési könyvtárak és a felsőoktatási könyvtárak is. Ott van a magyar könyvtárügy jövője. A sok közül most csak egy fölöttébb érzékeny csoportra összpontosítsuk figyelmünket: A dolgozó közösségek munkahelyi könyvtárainak gazdáit, a szakszervezetek évek óta úgyszólván változatlan összeget fordítanak könyvtáraikra, miközben a könyvek, a folyóiratok ára, a könyvtárosok megélhetési költsége, a közüzemek díjszabása meredeken emelkedik.

E könyvtárak a lakosság mintegy 6 százalékát, a felnőtt, dolgozó népességnek 20 százalékát mondhatják olvasójuknak, és az a több százezer könyvtárhasználó, aki a százalékok mögött áll, a termelési kultúra színvonalemlése, az életmód szocialista tartalmának alakulása-alakítása szempontjából meghatározó sokaság. Többségük szakmunkás, műszaki-gazdasági értelmiségi és alkalmazott, de figyelemre méltó arányban van köztük betanított és

segédmunkás is. A többség nő és fiatal felnőtt. Ha másra nem, hivatkozzunk *Kármán Józsefre*: szellemi hagyatékából tudnunk illik, hogy a nemzet csinosodásában, a nemzedéki váltásnak a kultúra és tudásbeli változással való együttlépésében főszereplők a nők. De mondjuk *Lenint* is: a jövő olyan, amilyen a jelen ifjúsága eszményeivel és törekvéseivel együtt. Mindezt, de legalább ennyit emlékezetünkbe kell idézni arról való töprengéseink előtt, hogy mi legyen a szakszervezeti könyvtárak sajátos olvasócsoportjaival? Vonuljunk vissza, hagyjuk magukra őket? A hadművészet azt tanítja, hogy a visszavonulás stratégiailag nem vereség. De azt is, hogy a megszerzett pozíciók megtartásához harmadannyi emberi és technikai erő kell, mint a föladott pozíciók újbóli megszerzéséhez.

A „mi legyen” kérdésre adható első és általános válasz tehát, hogy a pozíciók tartásához annak tudatában használjuk eszünket, emberi és politikai hitelünket, érveinket, kapcsolatainkat, hogy pénzt és munkát nem azzal takarítunk meg a kultúrában, hogy elspóroljuk tőle, hanem azzal, hogy felhasználjuk az érdekében.

Jól használjuk-e? A szakszervezeti könyvtári szervezet egészét tekintve gazdaságosan szervezett, az eszközöket központosítva felhasználó könyvtár-rendszerekből áll. A rendszerek keretében a kevés számú nagykönyvtár végzi a szakosított feladatokat, munkája termékét: a rendezett munkahelyi könyvtárat a gyárak, üzemek ezrei készen kapják. Mindezt a társadalom központi csatornán keresztül szervezett dolgozónként és évenként 17 forintot fizet, olvasónként számítva 71 forintot, és ezt egészítik ki a munkahelyi szakszervezeti szervek a jóléti alapból dolgozónként átlagosan 10, olvasónként számítva 50 forinttal. A végeredmény: egy olvasó munkás évente 120, havonta 10 forint szellemi juttatásban részesül. Látjuk te-

hát: a költségvetés oldaláról nézve nincs a dolog eltúlozva. Más kérdés, hogy az eredményesség, tehát a ráfordítás és a szolgáltatás viszonya javításra szorul-e, s ha igen, milyen módon? A legtermészetesebb válasz az, hogy a könyvtárhasználók számának sokasításával. Formálisan nézve: az olvasók számának megkétszerezése felére csökkentené az egy főre jutó költségeket. A valóságban ez természetesen nem igaz, mert ezt a munkát csak nagyobb olvasói terekben, több könyvtári személyzettel lehetne ellátni. Ezek szigorú összefüggések. Látszólag csökkenő irányzatot mutat a könyvtárhasználat, valójában azonban minden szépen berendezett, jól felszerelt, elegendő ideig és megfelelő időben nyitva tartó könyvtár tele van olvasóval. A lényeg tehát az, hogy a szak szervezeti könyvtárak országos rendszere tudatos fejlesztés mellett növelni tudja teljesítményét.

Kulcskérdés, hogy legyen mód a fejlesztésre. Ehhez ma is érvényes elvi alapozást és programot kínál a SZOT elnökségének 1980. szeptember 28-i határozata, amelynek végrehajtását – mivel azóta eltelt öt esztendő – érdemes volna felülvizsgálni, mégpedig különösen két vonatkozásban. 1. A dolgozók könyvtári ellátása a kulturális érdekvédelem megkülön-

böztetett fontosságú ügye. A határozatnak az a része, amely a lakóhelyi és a munkahelyi ellátás összehangolt fejlesztéséről és a szak szervezeti könyvtárak tanácsi támogatás mellett kívánatos területi tevékenységéről szól, gyorsabb végrehajtást kíván; 2. A vállalaton belüli egységes könyvtári szolgálat, amely a közművelődési és a szakkönyv-ellátási feladatokat egyesítve oldja meg, a munkahelyek százaiban jelentene takarékos, ugyanakkor színvonalasabb szervezeti formát a mostaninál. Ezt a két témát érdemes vizsgálat tárgyává tenni, és az elsőben a Minisztertanács Tanácsi Hivatalával, a másodikban az Ipari Minisztériummal közös elvi állásfoglalás kiadásáig eljutni.

A változó gazdasági szabályozók korszakában azonban az a legfontosabb, hogy a SZOT elnöksége érje el a Minisztertanácsnál, hogy a *vállalat a könyvtárfejlesztést egészében a termelési költségeknél és ne a jóléti költségeknél számolhassa el.*

A könyvtár lehetne méltán és vitán felül az a kulturális terület, amelynek fenntartása-fejlesztése (akár az üzemorvosi ellátás) a termelés emberi oldalának vállalati garanciáját élvezné.

Szente Ferenc

Kitüntetések

A művelődési miniszter a forradalmi ifjúsági napok alkalmából, eredményes munkájuk elismeréseként *Szentgyörgyiné Markovics Ágnes*nek, az Esztergomi Tanítóképző Főiskola könyvtárosának A SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT kitüntetést adományozta;

Barát Jánosnét, a szegedi József Attila Tudományegyetem könyvtárosát, *Barták Pétert*, a veszprémi Báthori István Általános Iskola tanár-könyvtárvezetőjét, *Iván Adrienne-t*, a Keceli Általános Művelődési Központ (Bács-Kiskun m.) gyermekkönyvtárosát, *Kelemen*

Tamást, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei könyvtárosát, *Mészáros Katalint*, a Szentesi Városi Könyvtár módszertani könyvtárosát, *Péter Imrét*, a Rajkai Községi Könyvtár (Győr-Sopron m.) vezetőjét, *Regénye Máriát*, a Veszprémi Megyei Könyvtár raktárosát, *Szalay Annát*, a szombathelyi Orlay Fűst Károly Szakközépiskola könyvtárosát, *dr. Tőtös Gábort*, a Szekszárdi Megyei Könyvtár könyvtárosát, *Varga-Somogyi Évát*, a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola könyvtárosát MINISZTERI DICSÉRETben részesítette.

Mit vár a szakma a nyíregyházi tanszéktől?

Nyíregyházán 1962-ben indult meg az általános iskolai tanárképzés. A Bessenyei György Tanárképző Főiskola fokozatosan vált az ország egyik nagy felsőoktatási intézményévé. Keretében 1975 óta folyik felsőfokú könyvtárosképzés, amely rövid története során ugyancsak fokozatosan fejlődött mai állapotába. Az 1975/76-os tanévben indult nappali tagozaton a biológia-könyvtár és ének-könyvtár szak, valamint a tanítóképző hároméves könyvtári szakkollégiuma. Ezt követték 1976-ban levelező tagozaton ugyanezek a szakpárok, majd 1977-ben az egyszakos kiegészítő képzés megindítására került sor. 1978-tól mind a nappali, mind a levelező tagozaton csak magyar-könyvtár szak indult, a következő évektől a levelező tagozatos hallgatók választhatták a földrajz-könyvtár szakpárosítást is, ez 1984-től nappali tagozatos orosz-könyvtár szakkal bővült.

1982 óta a szegedi tanárképző főiskolán kihelyezett tagozat keretében magyar-könyvtár, földrajz-könyvtár, kiegészítő szakon pedig levelező képzés folyik, s a nyíregyházi tanszék irányításával konzultációs központ létesült. A vizsgáztatást a tanszék oktatói végzik.

Nyíregyházán a könyvtárosképzés meglehetősen mostoha körülmények között indult

meg: 1975-ben egy oktatóval kezdődött, 1976-ban háromra, 1977-ben négyre, 1984-ben ötre bővült a létszám. Jellemző, hogy ez az ötödik oktatói állás már 1981-ben megvolt, de nem tudták betölteni. Hivatalosan a könyvtári tanszék csak 1982-ben alakult meg, addig csoportként működött. Jelenleg egy tanszékvezető docens, három adjunktus, egy tanársegéd és két külső óraadó alkotja a „stábot”.

A tanszék öt évig egy felvonulási épületben kapott helyet, 1980 óta három iroda és egy tanszéki könyvtárnak is használt kis szeminárium helyiség áll rendelkezésére.

Oktatómunka

A nehézségek már a felvételinél kezdődnek. Kezdetben kicsi volt a felvételi keretszám (12, majd 20 hallgató a nappali tagozaton), ma már ennél többet is fölvesznek, ha van elég megfelelő jelentkező. A megfelelőre kell helyeznünk a hangsúlyt, hiszen 1983-ban a magyar-könyvtár szakra 71-en jelentkeztek, 1984-ben 73-an, s közülük kellő felkészültségűnek, a főiskolai tanulmányok megkezdésére alkalmasnak mindössze 16, illetve 19 bizonyult. Orosz-könyvtár szakra a 8 felvételizőből 6-ot vettek fel. Ilyenkor előfelvételizettekkel és a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemről átirányítottakkal töltik fel a kezdő évfolyamot.

Kettős haszon is származna abból, ha megvalósulna a nyíregyházi tanszék óhaja, hogy a mostani magyar vagy orosz szakpárosítás a földrajzzal vagy a biológiával és egy nyugati nyelvvel bővüljön. Ezzel javítani lehetne a természettudományos képzettségük és az idegen nyelvet (is) tudók arányát a szakmában, de a felvételikben is több jelentkezőből, felkészültebbekből, jobb képességűekből választhatnának. Adalékul: amíg a biológia-könyvtár szak-

párosítás esetében 4–6-szoros volt a túljelentkezés, a magyar–könyvtár szak esetében csak 2–3-szoros. Nem tesz jót az ügynek, hogy gyakori a könyvtár mellé választható szak változása, mert emiatt nincs (nem lehet) elég tapasztalat a végzősökről, a középiskolai pályairányítás pedig nem készülhet fel idejében a továbbtanulás megalapozására. Szakmánk azt szeretné, ha a szakpárosítások elsődlegesen a könyvtári szükségletből indulnának ki, nem az iskolaügyéből. Ezt elérendő célként tűzhetjük ki, én azonban inkább egy méltányos és megvalósítható kompromisszumban bízom.

A nappaliéhoz hasonló ellentmondás lelhető föl a levelező tagozaton is. 1983-ban például a magyar–könyvtár szakra jelentkezett 55 felvételiző közül csak 12, 1984-ben 42-ből 11, a földrajz–könyvtár szakra jelentkezett 20-ból csak 6, 1984-ben 21-ből csupán 10 ütötte meg a felvételi szintet. Hiába szorgalmazza tehát a könyvtárostársadalom, hogy a szakképzetlen könyvtárosok szerezzenek képesítést a főiskolákon, ha nem felelnek meg a felvételi követelményeknek, nem juthatnak be oda.

Van ugyan a felvételizők között pályamódosításra törekvő raktáros, ügyintéző, földmérő, könyvelő, iskolatitkár, eladó, lakatos, ápoló stb. is, de sem a gyakorlás, sem az elhelyezkedés lehetősége nincs biztosítva számukra, és egzisztenciális kényszer híján az első komolyabb nehézségeknél abbahagyják a tanulást. Hasonló okok miatt apadnak le már az első évben a kiegészítő szakos évfolyamok, az ide jelentkező pedagógusok többsége ugyanis nem vagy alig végez könyvtárosi munkát, és csak halvány elképzelése van arról, hogy milyen is lesz, ha majd egyszer könyvtárban dolgozik. Az első nehezebb vizsga azután sokukat elriasztja, és lemondanak a könnyen megszerezhetőnek vélt könyvtárosi diplomáról.

A levelező tagozaton újabban alig van érdeklődés a könyvtári szakkollégium iránt. Kiegészítő könyvtár szakra sokan jelentkeznek a szakkollégiumot végeztek közül, előző vizsgáikat azonban nem lehet beszámítani, emiatt komolyan csak azokkal érdemes foglalkozni, akik már könyvtárosként dolgoznak. Ha egy kis statisztikát készítünk, kiderül, hogy Nyíregyházán 1975 óta nappali tagozaton 76 kétszakos (biológia, ének, magyar), levelezőn 97 kétszakos (biológia, ének, magyar, földrajz) és 32 kiegészítő szakos könyvtáros végzett. Könyvtári szakkollégiumot (tanítói szakon) 218-an végeztek, s a kiegészítő (komplex) ál-

lamvizsgára jelentkezett 536 könyvtáros közül 364 tett sikeres államvizsgát.

Jelenleg 98 nappali és 109 levelező hallgató tanul Nyíregyházán, és 29 levelező hallgató Szegeden. A tanár szakos képzésben az első évfolyam már az új tanterv szerint kezdett, így a tanszék oktatói két tanterv szerint dolgoznak.

Szakmai munka, személyi feltételek

Említettem, hogy jelenleg a tanszéken öt oktató és két külső óraadó dolgozik. Kéthárom tárgyat tanítanak heti 8–17 órában. Mivel a főiskolai oktatóknak nincs kötelező óraszámuk, a tanszékiek igyekeznek úgy megosztani a munkát, hogy az előadások, szemináriumok, gyakorlatok és a vizsgák lehetőleg azonos terhelést jelentsenek mindenki számára. Ez nem mindig oldható meg, ilyenkor az egyéb feladatok elosztásával lehet „egyensúlyozni”.

Az 1984/85-ös tanévben egy tanszéki oktatóra az első félévben 11,4, a másodikban 14,4 óra jutott. A külső óraadók informatikát és könyvtártechnikát oktatnak. A tanszék főfoglalkozású oktatói közül ketten a budapesti főiskolán, ketten pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szereztek felsőfokú könyvtárosi szakképzettséget. A legfiatalabb munkatárs „saját nevelés”, jelenleg az ELTE kiegészítő könyvtár szakát végzi. Hosszabb-rövidebb ideig mindnyájan dolgoztak könyvtárban. Nyelvvizsgálója egyiküknek sincs, *Csendes János* tanszékvezető németül és angolul, *dr. Pető Hajnalka* németül elolvassa, amire feltétlenül szüksége van. Ő egyetemi doktori címet is szerzett pedagógiából, a többieknek nincs tudományos fokozatuk. Publikálni mindössze hárman szoktak: *L. Nagyné Bandi Emilia*, aki 1982-ig dolgozott a tanszéken, az osztályozáshoz készített útmutatót és szöveggyűjteményt, s egy cikke megjelent a megyei könyvtári híradóban; *Csendes János* két szöveggyűjteményt készített a művelődés-, könyv- és könyvtártörténet, illetve a művelődéstudomány című tárgyakhoz, cikke jelent meg a *Szabolcs-Szatmár megyei Könyvtári Híradóban*, beszámolója a főiskola évkönyvében. Két kiadványt lektorált, tagja a Művelődési Minisztérium egyik szakbizottságának, részt vett az új tanterv kidolgozásában, az Országos Könyvtárügyi Tanács által a könyvtárosképzésről készített előterjesztés munkálataiban, és előadásokat vállal a különféle továbbképzéseken. Dr. Pető Hajnal-

ka évente egy-egy tanulmányt ír pedagógiai témákról, amelyek gyűjteményes kötetekben jelennek meg. Társ szerzője annak a kéziratnak, amelyet a Tankönyvkiadó jelentet meg 9–12 éves gyerekek pedagógiai vizsgálatáról. Doktori értekezését *Olvasásérdeklődés-vizsgálat 12–14 éves korú gyerekeknél* címmel írta, s jelenleg a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem neveléstudományi tanszékének kutatásaiban vesz részt *A pedagógusok munkakultúrája: olvasás, információszerzés, módszertani felkészültség* című résztémával. Tagja a Magyar Pedagógiai Társaságnak.

A tanszék többi tagjai közül *Lukács Ilona* tanuló, *Berecz Andrásné* és *Jakab Károlyné* nem tudott eddig időt szakítani tudományos kutatásra, publikálásra. *Jakab Károlyné* az utóbbi években három színvonalas továbbképző tanfolyamon vett részt, és szívesen dolgozna néhány órában valamelyik nagyobb közművelődési könyvtárban, hogy elevebben kapcsolódjék a gyakorlathoz.

Rövid múltú és viszonylag kicsi tanszék a nyíregyházi. Évekig viaskodott a mostoha körülményekkel és a rá zúduló sokféle feladattal. Ma is hiányzik a jobb munkavégzéshez legalább egy félállású tanszéki adminisztrátor, hogy ne a tanszékvezetőnek kelljen foglalkoznia minden apró ügyvel. A tanszék jogos igénye egy számítógép, egy asztali másoló, egy képmagnó. Az is, hogy több, jobb, az oktatásban is hasznosítható szakkönyv, segédlet jelenjen meg, s a nagyobb könyvtárak szívesebben fogadják a gyakorlaton levő hallgatóit. A tanszék munkatársainak oktatótevékenysége eredményeként több tucat felkészült könyvtáros végez jó könyvtárosi munkát, mégis úgy vélem, hogy ma már többet vár tőlük a könyvtarostársadalom (és a főiskola). Nagyobb részvételt a szakmai közéletben, több publikációt, együttgondolkodást, tudományos igényű kutatómunkát.

Remélem és kívánom, hogy körülményeik jobbra fordultával ezt is meg hozza az idő.

Tuba László

Kitüntetések

A művelődési miniszter hazánk felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából, eredményes munkájuk elismeréseként *Sarlós Gézáne* dokumentátornak és *Varga Kovács Amarilla* csoportvezetőnek (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum), továbbá *Inotai István* könyvtárosnak, *Juhász Lászlóné* személyzeti vezetőnek, *Karakas Péterné* csoportvezető főmunkatársnak, *Kovács Lászlóné* osztályvezető-helyettesnek, *Radics Lajos* mb. osztályvezető-helyettesnek, *Szilágyi József* csoportvezetőnek, *dr. Vojtilla Gyuláné dr. Salgó Ágnes* könyvtárosnak (Országos Széchényi Könyvtár) A SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT;

Dobosné Radnai Margit csoportvezetőnek, *Mihalkov Georgi* könyvtárosnak, *Sipeki András* csoportvezetőnek (Állami Gorkij Könyvtár), *Úveges Péterné* bevásárlószolgálati csoportvezetőnek (a Könyvértékesítő Vállalat könyvtár-ellátó főosztálya), *Szabó Zoltánné* osztályvezető-helyettesnek (Központi Statisztikai Hivatal, Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat), *Liptai Nándorné* raktáros-teremőrnék (Or-

szággyűlési Könyvtár), *Wentzky László* sokszorosítóüzem-vezetőnek (Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum), *Haász Erzsébet* könyvtárosnak, *Horváth Gyuláné* könyvtárosnak, *Jenei Ildikó* csoportvezetőnek, *Kaibinger Károlyné* csoportvezetőnek, *Kassai Lajosné* raktárosnak, *Kovács Imréné* könyvtárosnak, *Mencsik Pál* munka- és tűzvédelmi előadónak, *Mürschberger Ferené* könyvkötő csoportvezetőnek, *Patay Lászlóné* csoportvezető főmunkatársnak, *Sajtós Endre* könyvtárosnak, *Sonnevend Péterné* könyvtárosnak, *Szita Gábor* csoportvezető raktárosnak (Országos Széchényi Könyvtár) a KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adományozta;

Kiss Lajosné gazdasági ügyintézőt, *Rojkó Annamária* segédszerkesztőt (Állami Gorkij Könyvtár), *Borsányi Zsuzsanna* személyzeti ügyintézőt, *Csillag Ildikó* könyvkötőműhely-vezetőt, *Kereszturyné Jónás Mária* könyvtarost, *Pulay Éva* könyvtarost, *Molnár Béla* fűtő-karbantartót, *Szelesi Rózsa Éva* könyvtarost (Országos Széchényi Könyvtár) MINISZTERI DICSERETben részesítette.

Reflektorfényben a gyermekkönyvtárak

Cikkünkben néhány, a gyermekek könyvtári ellátását érintő fontos tanácskozás figyelemreméltó megállapításairól kívánunk beszámolni. Az előzmények 1984 augusztusára nyúlnak vissza, amikor az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ egyhetes olvasótábort rendezett Sződligeten harminc fiatal gyermekkönyvtáros számára. Majdnem ugyanekkor a *Könyvtáros* 1984. évi 9. számának élén – a *Véleményem szerint* rovatban – Takács Miklós a közművelődési könyvtáraknak az általános iskolai korosztály számára szóló szolgáltatásairól s az ezekkel összefüggő gondokról írt, és figyelmeztetett arra a felelősségre, amely a 700 ezer gyermekolvasó szolgálatából fakad. „Azoknak van igazuk, akik – az ellentmondások láttán – siránkozás helyett legelőbb saját kölcsönzőpultjuk körül keresik állhatatosan az okokat, s van erejük ismételt megújulásra.”

Aki vett már részt a sződligetihez hasonló, a szakmai együttlét és -gondolkodás kivételes légkörét megteremtő „táborozáson”, az tudja: a lelkiismeret-, az önvizsgálat és a tanulás kivételes alkalmai lehetnek ezek. Az értékek közvetítésének nagy kérdései, a mindenkire személy szerint kiszabott emberi felelősség ügye egyaránt terítékre kerül a foglalkozások vitáiban, s szinte leltár készül a hétköznapokat, a tevékenységet béklyózó feltételekről, a munka korlátairól. Ezek összefoglaló feldolgozását, szellemi „terítését” szolgálta az olvasótábor utolsó napján rendezett úgynevezett szakmai fórum, amelyre a gyermekkönyvtárügy néhány ismert szakembere is meghívást kapott. E kerekasztal-beszélgetés egyik, élénk visszhangot kiváltó kérdése valahogy így hangzott: Bár szavakban sokszor hangsúlyt kap a fiatal korosztályok könyvtári ellátása, nincs-e mégis sokszor hátrányos helyzetben a gyermekszolgálat, s nem alakul-e ki szervezeti okokból, az alacsony intézményi szintre szorított döntések eredmé-

nyeként bizonyos gyermekkönyvtári, gyermekolvasói „gettó”? Pályakezdő szakemberekről lévén szó, a kérdésfeltevésbe szükségszerűen belejátszanak a szakmai előrelépés szempontjai is. Ebben semmi kivetnivaló nincs; abban inkább, hogy sok jó gyermekkönyvtáros – számos tapasztalat van rá – hagyja el azt a terepet, ahol a legtöbbet adta, s pályája során másutt jut magasabb beosztásba. S ez visszamatat a szervezeti problémára, mely – Takács Miklós megfogalmazását idézve – nem kevésbé „pult körüli ügy”.

E kérdésekről már a helyszínen érezni lehetett, hogy fontosak, ezért az elmúlt évben, november 28–29-én a nyíregyházi Móricz Zsig-

mond Megyei Könyvtár vendéglátó közreműködésével országos módszertani tanácskozási tárgyalta meg a gyermekszolgálatok, az „A”- és „B”-típusú könyvtárak gyermekkönyvtárainak és gyermekrészlegeinek szervezeti kérdéseit, a szolgáltatási ág helyzetét és egyéb gondjait. Az értekezletre a tanácsi könyvtárhálózatok módszertani osztályvezetői és a megyei gyermekkönyvtári vezető szakemberek együttesen kaptak meghívást, hogy a felvetődő kérdéseket tágabb összefüggéseikben lehessen megvitatni. Két alapkérdést vetettek fel a résztvevők. Az egyik: milyen helyet, súlyt, szerepet kap a megyei és a városi könyvtárakban a gyermekeket szolgáló egység? A másik: milyen a legfiatalabb korosztályokkal kapcsolatos tevékenység aránya a hálózati munkában, s hogyan kapcsolódik össze a helyi szolgálat és a hálózati-módszertani funkció? A nyíregyházi megbeszélés a tárgyilagos választ keresve voltaképpen a gyermekkönyvtári ellátás egész ügyének áttekintésévé szélesedett.

A gyermekek ellátása

Nem a szubjektív módon értelmezhető „összbenyomások”, hanem adatok, tények alkották az értekezlet, a viták hivatkozási alapját. Összegyűjtésük, illetve határozott kommentárokkal való „felvezetésük” a bevezető referátumot tartó *Pápayné Kemenczey Judit* érdeme volt. Először egy csokorra való idézettel érzékelte, hogy szinte alig akad fontos közművelődési könyvtári dokumentum, amely nem foglalja kiemelten a 14 éven aluliak könyvtári ellátásával. Az országos könyvtárügyi konferenciák záródokumentumai különböző megfogalmazásokban ismétlik meg: „emelni kell a könyvtárakban a gyermekkönyvtárak rangját, színvonalát... A gyermekszolgálat módszertani gondozását önálló hálózati munkaterületté kell fejleszteni... a munkaerő és anyagi eszközök ésszerű átcsoportosításával kell megoldani”. Ám az elvek és a rögzös valóság között egyre nagyobbak az ellentmondások, és a gyermekek olvasóvá nevelésének fontossága miatt ezt nem szabad az alulfejlettség egyéb jelenségeivel összemenni. Az állapotrajzot az előadó annak a kérdőíves felmérésnek az alapján készítette el, amelyet valamennyi megyei és 120 „B”-típusú könyvtárnak küldött ki. (Ilyen helyzetelemzést legutóbb *N. Rácz Aranka* készített 1974-ben.) A mai, több mint 700 ezres 14 éven aluli olvasótábor a beiratkozottak 44

százalékát alkotja. Ha ezt az általános iskolás korú népesség arányához viszonyítjuk, még határozottabban kitűnik aktivitásuk: a 6–14 éves korúak közül 56 százalék (tehát legalább minden második tanuló) tagja egy közművelődési könyvtárnak! 1957-ben ez az arány 18 százalék volt, és 1967 óta is 10 százalékkal nőtt! Minden második kölcsönzött kötetet ők használnak, és minden második látogató közülük kerül ki. Ez a használói réteg azonban az állománynak csupán 20–22 százalékát „fogyaszthatja” a gyermekszolgálati terekben. Ha az állomány megoszlása jobban igazodnék a használók arányához (már 1957-ben 14 százalék volt a gyermekszolgálatok állományrésze), nem kellene „lehasznált”, elrongyolódott könyvsorokkal találkozni sok-sok könyvtár gyermekkövetésében. Vagy ha tényleg érvényre jutna az elv: a könyvtár *minden* szolgáltatása nyitott a gyerekek számára is, s az elkülönítés nem elrekesztésüket, hanem csak a kiemelés előnyeit jelentené! A megnőtt olvasótábor érdeklődésének intenzitása csökken: az egy olvasóra jutó évi kötetforgalom 1973 és 1983 között 33 kötetről 24-re esett vissza, s ez ismét megfontolandó figyelmeztető jelzés.

Különösen nagy figyelmet fordított az előadó a gyermekkönyvtári ellátás kulcsszerepű intézményeire, az „A”- és a „B”-típusú könyvtárak elkülönített szolgálatára. Ez a csaknem 140 könyvtár látja el a gyermekolvasók táborának mintegy negyedét.

Nemcsak a gyűjteményi választék, az állomány, hanem a gyermekszolgálati terek sincsenek arányban az igényekkel. Ahová a 14 éven aluliak „beterelődnek”, ott a térbeli zsúfoltság még az országos átlagnál is nagyobb: A „B”-típusú könyvtárakban 0,02–0,06 négyzetméter jut egy-egy beiratkozott olvasóra, sőt akad „A”-típusú könyvtár is, ahol ez a mutató mindössze 0,2 négyzetméter. A városok központi könyvtáraiban olvasó több mint 170 ezer gyermeket 294 könyvtárosi munkakörben dolgozó látja el. Egy gyermekkönyvtáros átlagosan 583 olvasó kiszolgálását végzi, de 7 „A”-típusú könyvtárban ennél jóval többet, sőt akad egy intézmény, ahol minden gyermekkönyvtárosra ezernél több olvasó kiszolgálása jut. A közép- és a kisvárosok gyermekszolgálati között ugyancsak 12 ilyen intézmény van, ahol ezer feletti gyereklétszám igényeit szolgálja egyetlen könyvtáros. A feldolgozás, katalógusszerkesztés, a foglalkozások stb. sokféle munkafeladatait végző gyermekkönyvtárosok terhelését az átlagotnál is nagyobbak kell itél-

nünk, illetve ilyen arányok mellett az egyéni foglalkozásnak kell háttérbe szorulnia.

Képzettségében, felkészültségében milyen ez a gyermekeket kiszolgáló csaknem 300 könyvtáros? A megyei könyvtárak gyermekkönyvtáraiban a munkatársaknak természetesen jobb a szakképzettségi összetételük, mint a „B”-típusú könyvtárak gyermekkönyvtáros gárdájáé. Az előbbieken a dolgozók harmadának van egyetemi, további harmadának főiskolai, a többieknek pedig valamilyen középfokú végzettsége. A városi könyvtárak gyermekszolgálatában a főiskolai szakmai végzettségük vannak túlsúlyban (46 százalék), de itt van a legtöbb szakképzettség nélküli is (csaknem 20 százalék). Mivel a munkaterület pedagógiai felkészültséget is igényel, beszédes adat, hogy az „A”-típusú könyvtárakban a gyermekkönyvtárosok 38, a „B”-típusúakban 54 százalékanak nincs pedagógiai képesítése. A részlegvezetők többsége a megyeszékhelyeken 10, a kisebb városokban 5 év feletti szakmai gyakorlattal a háta mögött végzi munkáját.

Helyük a könyvtári szervezetben

Ezeknek az adatoknak a fényében érdemes a gyermekszolgálatok szervezeti státusát is szemügyre venni. A megyei könyvtárak a saját gyermekkönyvtárukat a legváltozatosabb módon szervezik; 4 helyütt önálló osztályként működnek, 10 intézményben az olvasószolgálati osztály beosztott csoportjaként, néhány esetben úgynevezett önálló csoportként, s ennek megfelelően változik a vezetők besorolása is. A szervezeti megnevezés (részleg, csoport) sokfélesége mellett a „B”-típusú könyvtáraknak csaknem a felében egyszemélyes a gyermekszolgálat, és így nem is alkot külön egységet. Feltűnő jelenség, hogy a munkatársak a szervezetben elfoglalt helyük (részlegvezető), s az ezzel járó funkciók és a felelősség ellenére gyakran könyvtárosi, szakalkalmazotti besorolásban tevékenykednek, tehát munkakörük megnevezése és tényleges feladatkörük nem egyezik.

Az a számos könyvtárpolitikai dokumentumban olvasható követelmény, hogy a megye központi gyermekkönyvtára a hálózat ilyen irányú munkájának konzultációs–módszertani központjává váljék, nem érvényesül kellően. Lényegében háromféle variáció ismeretes: 1. a gyermekkönyvtár vezetőjének szakmódszertar-

ni feladatai is vannak; 2. ilyen irányú tevékenysége csak alkalmi bemutató-foglalkozásokra korlátozódik; 3. a hálózati csoporton belül úgynevezett gyermekkönyvtári instruktor tevékenykedik. Elvben minden szervezettel lehet eredményes munkát végezni, ám a kérdés különleges hangsúlyt kap, mivel az 1–2 fős városi könyvtárak ilyen szétsugárzó, a kis-könyvtárakat befolyásoló tevékenysége csak elenyésző mértékű lehet. A hálózati központ tevékenységi szervezetében mindenesetre több figyelmet, személyi energiát kellene fordítani az olvasótábor több mint 50 százalékát érintő, sajátos életkori-pedagógiai kívánalmak szerinti könyvtárosi munkára. Ismerve az iskolák támasztotta – s az új pedagógiai törekvések jegyében szinte áradatszerűen jelentkező – foglalkozási igényeket, latra téve a feltételek hiányait és a terek szűköségét, féltő, hogy a közművelődési könyvtári intézményrendszer a gyermekszolgálatokban az általános iskolák hátrányos helyzetéhez hasonló jelenségeket produkál.

Ramháb Mária a Pápay Lászlóné előadásához kapcsolódó referátumában elsősorban arra helyezte a hangsúlyt, hogy az „A”-típusú könyvtárakban a gyermekszolgálatot minden tekintetben az intézmény szerves részeként kell működtetni, önállóságát osztályként vagy részlegként kell megteremteni. A szerves beilleszkedésnek az állománygyarapítástól a konzultációs központi szerepkörig, a módszertani munka teljes értékű és aktív gyakorlásáig érvényesülnie kell. *Sáráné Lukátsy Sarolta* az elnevezések (gyermekkönyvtár, -részleg, -szolgálat) sokféleségét kárhóztatva javaslatot tett egységes megnevezések és ehhez kapcsolódó követelmények rögzítésére. *Urbán László* már magát a „gyermekkönyvtár” elnevezést is a kiskorúak diszkriminációjának minősítette. Véleménye szerint – a szolgáltatások és a kiválasztói tér egységét érvényesítve – minden korosztály számára meg kell nyitni a könyvtár egészét. A szolgálat sajátosságait figyelembe véve, a „gyermekkönyvtárosi csoport”, mint munkaköri közösség ésszerűbb elnevezés volna. „A gyermekkönyvtárosok központi szerepe az ellátás rendszerében az egyik előfeltétele annak, hogy a gyermekkönyvtárak részt vegyenek ... a fejlesztésekben. Ennek megfelelően e szolgálatok vezetőinek olyan, közvetlenül a könyvtárigazgatóhoz rendelt pozíciót kell adni, amely lehetővé teszi az egész hálózat átfogó szemléletét” idézte e sorok írója a dán könyvtárak helyzetével foglalkozó szakértői jelentés

egyik megállapítását, és más hasonló észrevételeket a külföldi könyvtári szakajtóból. *Simon Zoltán* szerint a hálózati, ellátási rendszer kérdéseit a „B”-típusú könyvtárak gondjai, feladatai nézőpontjából kellene végiggondolni. *Balogh Ferencné* a gyermekszolgálatot olyan szervezeti formaként határozta meg, amelynek önállósága csak akkor érvényesül, ha van önálló gyermekkönyvtáros. A nagyobb intézmények gyermekkönyvtári szolgálatát szerinte is az intézményvezetéshez kell „bekötni”. A hálózati központokban csak akkor van lehetőség a gyermekellátással kapcsolatos módszertani munkára, ha legalább két státus áll rendelkezésre.

A vita során néhányan (*Tóth László, Engli Katalin*) amellet érveltek, hogy a gyermekszolgálati csoport és a módszertani munkatársak együttműködésével kell megtalálni az ideális szervezeti formát, hiszen számos gyakorlati dologban a nyilvános szolgálathoz nem kötött munkatársak mozgékonyabbak.

A tanácskozás végén a részvevők írásos formában is megfogalmazták a közös egyetértéssel elfogadott, itt közölt ajánlásokat.

A Nyíregyházán 1984. november 28–29-én tartott gyermekkönyvtári módszertani értekezlet ajánlása

A közművelődési könyvtárak távolati fejlesztéséről kiadott irányelvek és a IV. országos könyvtáriügyi konferencia ajánlásainak szellemében az értekezlet résztvevői a gyermekkönyvtári szolgálat rangjának és színvonalának emelése érdekében a következő javaslatokat fogalmazzák meg:

1. Szükségesnek tartjuk; hogy a következő ötéves tervben a fenntartók és a könyvtárvezetők a korábbiaknál erőteljesebben törekedjenek a gyermekolvasók számához és igényeihez igazodó tárgyi és személyi feltételek megteremtésére, részben úgy, hogy a gyermekek – igényeik szerint – a közművelődési könyvtárak valamenyi szolgáltatását (felntölköcsönzés és -tájékoztítás, zenei és AV-részleg, helyismeret stb.) igénybe vehessék. A számadatok arra vallanak, hogy a gyermekszolgálatok terhelése olyan mértékűvé vált, hogy a jelenlegi elhelyezési, gyűjteményi, személyi feltételekkel mind nehezebben tartható fenn a követelményeknek megfelelő minőségi munka színvonala.

2. A gyermekolvasók érdekei úgy kívánják, hogy a gyermekszolgálatot az intézmény szervezeti felépítésének megfelelően (osztályonként

vagy csoportonként), a többi egységhez hasonlóan önállóan alakítsák ki. A gyermekeket szolgáló egység tartozzék közvetlenül a könyvtárvezetéshez, mivel – meggyőződésünk szerint – ez a szervezeti megoldás teszi lehetővé a gyermekszolgálat és az intézményvezetés kölcsönös informálódását, illetve a szolgálat vezetőjének a könyvtári irányításban való részvételét.

3. Mindebből természetesen következnek, hogy a gyermekszolgálat vezetőjének beosztását és munkakörének megnevezését ennek megfelelően állapítsák meg.

4. Az „A”-típusú könyvtárak gyermekszolgálatát úgy kell fejleszteni és megszervezni, hogy – a korábbi fejlesztési ajánlásoknak megfelelően – érdemi módszertani műhelyekké váljanak, és a szakmódszertani feladatokat – a módszertani osztályok (csoportok) koordináló tevékenysége mellett – a hálózat egészére kisugárzóan elláthatassák.

5. A továbbiakban célszerűnek látjuk a gyermekekkel kapcsolatos könyvtári tevékenységet – a korábbi „gyermekkönyvtár”, „gyermekrészleg” helyett – „gyermekszolgálat”-nak nevezni minden intézménytípusban (tanácsi könyvtárak, közös fenntartású intézmények, általános művelődési központok stb.).

6. Meggyőződésünk, hogy e javaslatok előse-

gítik azt, hogy a gyermekszolgálat a könyvtár egészének szerves részeként működhessen.

7. *Javasoljuk, hogy a jelen ajánlásokat vitassa meg a megyei könyvtárigazgatók tanácsa, illetve ez a dokumentum kapjon nyilvánosságot a szakmai sajtó hasábjain.*

Nyíregyháza, 1984. november 29.

Magyar Könyvtárosok Egyesülete,

Gyermekkönyvtáros Szekció

Országos Széchényi Könyvtár,

Könyvtártudományi és Módszertani Központ

További fórumok

Pápayné Kemenczey Judit referátumának legfontosabb megállapításait és a nyíregyházi értekezlet ajánlásait a Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának decemberi ülése megvitatta. A hálózati központok vezetői testületének felszólalói – nem tagadva a téma fontosságát és időszerűségét s azt, hogy a kérdéskör (*Arató Attila* megfogalmazásában) a közművelődési könyvtárügy szinte valamennyi megoldatlan gondját tükrözi – többségükben elhatárolták magukat a szervezeti változás igényétől, vagy legalábbis nem tartották ezt sarkalatos kérdésnek (*Békés György, Kiss Jenő, Lovas Henrik, Escher Ilona*). Mások úgy vélték, hogy az önállóság, a gyermekszolgálat ügyeinek központi áttekintése, a műhely-szerep kibontakoztatása valóban csak a szervezeti önállósággal együtt

történhet meg igazán (*Lisztes László, Orosz Bertalanné*). „A gyermekkönyvtárügy túl komoly ügy, semhogy a gyermekkönyvtárosokra lehetne bízni”, mondta a vita egyik felszólalója, ami példázatosan mutatja, hogy e könyvtárosi réteg helyzete, személyi összetétele, rangja nem megfelelő, s hogy épp az ügy szenved ettől hátrányt. Az ajánlások pontjaival kapcsolatosan az igazgatói testület több tagja nemcsak a szervezetet érintő javaslatokat, hanem a terminológia („gyermekszolgálat”) egységesítésének igényét sem tartotta időszerűnek, s érezhetően belső, szakmai ügynek tekintette.

A szódligeti szakmai fórum és a nyíregyházi tanácskozás kérdésfelvetései, úgy látszik, egyéb könyvtárpolitikai fórumokat is ösztönöznek a gyermekek könyvtári ellátásával és a gyermekkönyvtárosok helyzetével való foglalkozásra.

Az Országos Könyvtárügyi Tanács munkabizottságot szervezett, amely jelentést készít majd a leg súlyosabbnak tekinthető gondokról. Úgy tűnik, érdemes volna a téma más vonatkozásait is napirendre tűzni, például az önálló gyermekszolgálati szakfelügyelet megszervezését, a könyvtárfejlesztések, -építések tervei kapcsán az érintett korosztály igényeit szolgáló terek kialakítását stb. S talán a helyi döntésekben is kamatozik majd az, ami felelős testületek előtt a figyelem reflektorfényébe került.

Fogarassy Miklós

Olvastuk

a győri *Kisalföld* című napilap április 5-i számának egyik cikkét, amely arról számol be, hogy április 2-án ünnepélyesen átadták az Apáczai Cseré János Tanítóképző Főiskola számára a *Székelyné Grünwald Jolán* alapítványi könyvtárt, és az idén először kiosztották az alapítvány díjait is. *Dr. Székely Pál* nyugalmazott egyetemi oktató és felesége – mindketten munkásmozgalmi veteránok – korábban több mint félmillió forintos alapítványt tettek azzal a céllal, hogy az összeg kamataiból Bősárkány község könyvtárát és a győri tanítóképző könyvtárát folyamatosan gyarapítsák. Székely Pálné halála után férje az értékes, főként a határainkon túl írott irodalmi és nyelvészeti

műveket tartalmazó gyűjteményt az alapítványi rendelkezés értelmében felajánlotta a főiskolának. Az ötvenként, hazánk felszabadulásának évfordulója tiszteletére kiosztandó alapítványi díjakat azok a szocialista országokból érkezett magyar anyanyelvű egyetemi és főiskolai hallgatók kaphatják, akik a magyar kultúra ápolásában jeleskednek, az irodalmi kultúra őrzői és fejlesztői a szomszédos országok magyar lakosságának soraiban. Az először kiosztott díjakat két csehszlovákiai, Budapesten tanuló bölcsészhallgató, a Képzőművészeti Főiskola egy jugoszláviai növendéke, valamint a győri tanítóképző főiskola egyik hallgatója érdemelte ki.

Töprengések az általános iskolai könyvtárügyről

Iskola és könyvtár

*Mottó: – Már megint? Hát nem unják?
– De. Unjuk.*

Az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ olvasáskutatási műhelyének új munkatársaként első megbízatásom úgy ért, mint derült égből a villámcsapás. Azért szegődtem e jeles ügy szolgálatába, hogy megfigyeléseket gyűjtssek az olvasó és a könyvtáros találkozásának varázsos pillanataról, megvizsgáljam a kapcsolatteremtés kérdéskörét, netán felvázoljam körisméjét, majd azt a széles szakmai közvélemény előtt megvitatva, közösen keressünk megoldást a bajokra. És íme első megbízatásom: néztek körül az iskolai könyvtárak házatáján. Körülnéztem. És láttam. Ekkor döbentem rá, hogy „igazi” feladatmtól csak látszólag távoli ez az ügy. Valójában eredeti feladataim kellős közepébe csöppentem.

A vizsgálatokat megelőző tájékozódás (a hazai és a külföldi szakirodalom áttanulmányozása, az ügyben járatos szakemberekkel való konzultáció stb.) során szembe kellett nézmem a ténnyel: az iskolai könyvtárak ügye nem fehér folt a könyvtárügy térképén, nem izletes, az informálódás mohó igényét kielégítő jó falat, hanem – lerágott csont. Egy vigaszom maradt: a lerágott csont veleje még érintetlen.

Vizsgálódásaim tárgyát az általános iskolai mintakönyvtárak képezték. Hogy miért? Mert vizsgálni csak azt lehet, ami van. Mert a hiány csak a léttel nyer értelmet, az árnyék is a fény szülötte. Hiánybetegségben szenvedő, árnyékos oldalon tengődő iskolai könyvtárügyünk csak a létező és jól funkcionáló mintakönyvtárak eredményei és nehézségei ismeretében válik megismerhetővé.

Töprengéseim e vizsgálat utózöngéi. Tárjuk nem a könyvtár kapcsolatrendszerre, hanem az általános iskolai könyvtárak ügye.

A leggyengébb láncszem

Az, hogy „leggyengébb láncszem” (Kovács Máté); hogy a „legmostohább terület” (Balázs Mihály); hogy „helyzete aggasztó” (Hanga Mária) már-már közhelyszámba menő állapotmeghatározója az iskolai könyvtárügynek. Ez csak három hivatalos és publikált kijelentés. A szakmai beszélgetések során elhangzott jelzőket – minthogy feltehetőleg nyomdafestéket is kapnak töprengő soraim – nem közlöm.

De bármily igazak legyenek is e megállapítások, az éremnek csak egyik oldalára vonatkoznak. Mert e területen is vannak biztató eredmények, nemcsak nevükben „minta”-könyvtárak, és vannak az iskolai könyvtárak ügyének a szó legszorosabb értelmében elkötelezett, lelkes munkásai, továbbá a területet alaposan ismerő, ennek ellenére (vagy éppen ezért?) biza-kodó, felelős szakemberei: türelmesen türelmetlen emberek, ha kevés van is belőlük, mint a kovászból.

„Lenni, vagy nem lenni?” Ez itt kérdés? Igen. A demográfiai hullám okozta helyiség-szűke, a költségvetési akrobatamutatványok kényszere mind-mind kielégítő alapul szolgál a könyvtárak létesítésének elodázására, a meglévő szekrény-„könyvtárak” valódi könyvtárrá fejlesztésének elhalasztására és ami a legelkeserítőbb: a már létező könyvtártermek felszámolására, szekrényekbe való visszanyomorítására. A szakmunkástanulók 30–40 százalékát kitevő – olvasni alig tudó, a betűket éppen hogy ismerő – réteg helyzete csődöt jelez, és e csőd felszámolásának egyetlen módja a gyermekek valódi olvasóvá nevelése. Ehhez pedig az iskolai könyvtár az egyik legmegfelelőbb eszköz.

A hamleti kérdés megválaszolása az igazgató dolga. Kétségbevonható az olyan iskolaiigazgató alkalmassága pozíciójára, akinek iskolájában

nincs könyvtár, vagy ha van, csak a nevében az, és nem felel meg az alapkövetelményeknek sem. Kérdéses az olyan oktatásügyi felelős alkalmassága is, aki akadályozza az igazgatók könyvtárlelétesítő igyekezetét, sőt azoké szintén, akik bár nem akadályozzák, de nem is támogatják e törekvéseket. Íme egy részlet az egyik budapesti iskola igazgatójával készült interjúból: „A közoktatási apparátus kilencvenkilencedik – nem jól mondom: százkilencvenkilencedik szempontja az iskolai könyvtár. Az iskola irányításának sem érdeke, ezzel nem lehet csillogni. Ha egy iskola nem buktat, azzal igen. Itt tavaly tizenhárom buktak, jött is a dörgedelem. Ragaszkodtunk a csak délelőtti tanításhoz – ezt is »arisztokratizmusnak« minősítették. A könyvtár az ilyen szűkös létszám és a helyhiány mellett luxus, legyen belőle tanterem – tanácsolták. Ám a könyvtárhoz ragaszkodtunk, enélkül iskola nem létezhet. Maradt a könyvtár, de délelőtti kénytelenek vagyunk az olvasóhelyiséget oktatás céljaira igénybe venni. És a függetlenített könyvtárosi státusz! Ezért is nagy harc folyt. A tanács itt sem vártott magára: »Adják át a Szabó Ervinnek, ha nem bírják!« Nem adtuk. Van jó könyvtárunk, bár korántsem érzem »elit«-nek, és van függet-

lenített könyvtárosunk. Meg kellett harcolni mindezért a visszahúzó erőkkel. 1980-ban minta-, 1983-ban báziskönyvtár lettünk, könyvtárosunk a kerületi munkaközösség vezetője. A kerület vezetősége ma már büszke a virányosi báziskönyvtárra.”

Az általános iskolai könyvtárak 75–80 százalékat kitevő „szekrénykönyvtárak” nem iskolai könyvtárak, csak a nevükben azok. Önálló helyiség nélkül, mindennapos nyitvatartás nélkül „működésükben” csak karikatúrái, pótlékai annak a funkciónak, amit be kéne tölteniük. Csak ott elégedhetnek meg az ilyen megoldással, ahol a könyvtár csupán mint kölcsönzési szolgáltatás él az iskola vezetőségének tudatában. (A veszprémi Báthory István Általános Iskola könyvtárában tizenhárom szolgáltatás közül választhat a könyvtárhasználó.) Milyen könyvtárképe lesz annak a nebulónak, aki – lakhelye közelében nem lévén más – csak ilyen „szekrénykönyvtár”-ral találkozik, ha találkozik? Számot vetve a valósággal, a lehetőségekkel, be kell vallanunk, hogy e „könyvtárak” még mindig jobbak a semminél.

„A könyvtárhoz mindenki ért”

Könyvtárügyünknek nem könnyű keresztje adódik ebből az általános vélekedésből. A könyvtárak egyik hányada bukott nagyságok bús temetője – hova a szellem kísérteni se jár –, vagy a karrier szeszélyes szinuszgörbéjének mélypont-purgatóriuma. Szerencsére a kényszerből könyvtárba csöppent kollégák – legyünk tárgyilagosak – az esetek többségében magukévá tették az ügyet, friss szemléletmódjuk és kemény munkával megszerzett szakmai ismereteik révén közülük némelyek – különösen a korábbi, mozgalmas korszakokban – könyvtári életünk nagyságaivá emelkedtek. A magyar könyvtárügy legújabbkori története számos ilyen példával szolgál. Bajt okozhat azonban az, hogy a könyvtárhoz eleve mindenki ért, s úgy érzi, nincs tanulnivalója a szakmából. Ez alól az iskolai könyvtárak sem kivételek. Az itt dolgozó munkatársak több mint 45 százalékának nincs semmiféle könyvtárosi végzettsége, a fennmaradó hányad 73 százaléka tanfolyamot végzett. Hivatásunk, legyünk szerényebbek: szakmánk elsajátítása nem ördögösség, de alapfokú ismerete nélkül a legjobb szándék is csak szárnyalni képtelen madárfióka.

Az általános iskolai mintakönyvtárak megte-

remtői között is számos Pilátusként a Krédóba került kényszerpályás pedagógus akad. Ők is – az eredmény erre a legmeggyőzőbb bizonyíték – felnőttek szakmai feladatukhoz. Kovászlétük az iskolai könyvtárügy reménysége.

Tárgyi feltételek

Részlet Arató Antal *Mibe kerül?* című költségvetési kalkulációjából (1984. OPKM): egy általános iskolai könyvtárban „Számításaink szerint a helyben használható, valamint a kölcsönözhető könyvek gyarapítása 1982-ben összesen 52 800 Ft-ba került.” És ha a minimálisra csökkentjük az igényt? „... a kézikönyvek egy példányos, a munkaeszközként használható könyvek és házi olvasmányok 3 példányos, az oktatáshoz kapcsolódó egyéb könyvek, valamint 40 kötet nélkülözhetetlen pedagógiai szakkönyv egy példányos vásárlása 13 ezer forintba kerül.”

Ugyanebben az évben országosan egy általános iskolai könyvtárra átlag 6796 forint gyarapítási összeg jutott. És tudjuk, az átlag az, ami sohasem igaz. Vannak olyan könyvtárak, ahol semmit, akad olyan könyvtár, ahol 100, azaz száz, és van olyan is, ahol 105 ezer forintot költöttek állománygyarapításra.

És a távolabbi kilátások? Korántsem biztatóak. Bár a legutóbbi tanév gyarapítási költségvetésének átlaga elérte a tízezer forintot, ám a könyv-, hírlap- és folyóiratárak emelkedése miatt ez az összeg az úgynevezett szintentartáshoz sem elégséges.

Van-e kiút ebből az ördögi körből? Erre példát éppen a mintakönyvtárak szolgáltatnak: az igazgatók meggyőzték az illetékeseket iskolájuk könyvtárának fontosságáról, s ennek következtében érdekes módon tágabbra nyílnak a zsebek; megpályáznak minden megpályázható, a helyi és a minisztériumi pályázatokat egyaránt; részt vállalnak különféle könyvtárügyi akciókból, amelyek nyeresége könyvtárak beszerzési keretét bővíti, valamint a könyvkereskedelemtől ajándékba kapott több ezer forintos vásárlási utalványok is lehetőséget adnak a gyarapításra. A helyi üzemek, térszék kultúrát támogató hajlandóságát is érdemes volna igénybe venni. A szocialista brigádmozgalmak kulturális rovata is tartalommal telítődne, ha a színház- és rendezvényjegyek formális naplóba ragasztása helyett a jövő nemzedékének kultúrájáért tennének felajánlásokat. Figyelmüket erre felhívni, őket megkeresni

nem központi feladat, hanem a helyiek leleményességén és ügybuzgalmán múlik.

Az állomány? Ami az erre vonatkozó országos statisztikai mennyiségi mutatókat illeti, az egy tanulóra jutó 10,01 könyvtári egység megüti a nemzetközi mércét. De a minőségi! Kazinczynak a Himfy-ciklusról irt epigrammája jut eszembe: „Tűzbe felét ... újra felét ... harmadikát is”. Nem véletlen, hogy a *Helyzetkép Tolna megye iskolai könyvtárairól* című tanulmány szerzői, *Elekes Eduárdné* és *Loridon Ilona* így írnak e tárgyról: „Első lépésként az állományellenőrzésekre, az elavult könyvek, főlépésként kivonására van szükség. A megtisztított állományt összesített nyilvánvalóságba kell venni, ez ad képet az állomány összetételéről, s ez az alapja a pontos statisztikai adatszolgáltatásnak is.” (*Tolnai Könyvtáros* 1983/1.)

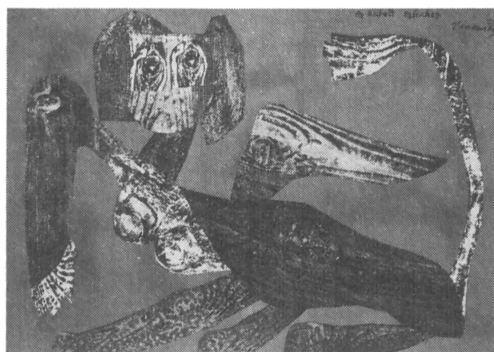
„Az állomány feltártságáról sem beszélhetünk: néhány könyvtárban van kartoték, de elfogadható betűrendes katalógus mindössze kettőben [a 60 közül – B. P.], szakkatalógus sehol sincsen.” Bár az idézet az előbb hivatkozott Tolna megyei helyzetképből való, a szerzők megállapítása az országos állapotokat is híven tükrözi. És mi a helyzet az általam vizsgált, igazán kiválóan működő mintakönyvtárakban? Szerénytelenül hadd idézzem beszámolóim néhány mondatát: „... nemcsak eredményekben hasonlók, hanem a gyenge pontjuk is azonos. Ez a gyenge pont: a katalógusok. Szó sincs arról, hogy rosszul szerkesztettek vagy áttekinthetetlenek volnának! – hisz mintakönyvtár mindahány. Öröm belenézni akár melyikbe! De nagy a lemaradás. Az egyik könyvtárban a restancia csak úgy ránézésre is legkevesebb két és félezer cédula. Persze a katalógusok nem naprakész mivolta semmi fennakadást sem okoz. A vizsgálat időtartama alatt a kutya sem használta egyiket sem – én is csak kötelező kíváncsiságom kielégítése végett kukkantottam beléjük. Erős a gyanúm, hogy e katalógusok inkább csak a könyvtárhasználati órák taneszközei, mintsem a valós tájékozódásé. Mert minek? Hisz a legtokéletesebben miniatürizált, óriási tárolókapacitású, a másodpercek tört része alatt kapcsoló, verbális in- és outputtal bíró informáló apparátus áll a kedves olvasók rendelkezésére: a könyvtáros. Kis birodalmuk minden adata szürkeállományukban van tárolva, bármikor lehívható. Természetesen az állomány növekedésével ez a „mindentudás” egyre hézagossabb lesz, és a könyvtár vezetésében beálló változás soha ki nem zárha-

tó lehetősége is sürgeti a katalógusok naprakészen tartását.” E könyvtárak a legkiválóbbak közül valók. De lehet-e iskolai *könyvtárról* beszélni ott, ahol az állomány feltáratlan?

A „Miért mintakönyvtárakat vizsgáltál?” többször visszatérő kérdésre a legkézenfekvőbb válasz: mert itt láthattam, tapasztalhattam, mi az a *többlet*, amit egy jól működő iskolai könyvtár jelent mind a pedagógusok, mind a diákok számára. Mert nemcsak a tantervben meghatározott ismeretek megszerzésének, nemcsak az egyéni szellemi érdeklődés kielégítésének helye az iskolai könyvtár. Ennél sokkal több. Azzal a ténnyel, hogy *van*, hogy használják, olyan készségre tesznek szert a gyerekek az információk közti eligazodásban, azok felhasználásában, a rend, a rendszerek felismerésében és magukévá tételében, ami minőségi meghatározója lesz későbbi olvasói életüknek. A mintakönyvtárakban tapasztaltak íratják velem: Az iskolai könyvtárak nemcsak az oktatás és a nevelés terén nyújtanak többletet. Ami ennél sokkal fontosabb: az emberi *kapcsolatteremtés* spontán fórumai. A személyiségfejlődésnek abban a szakaszában, amelyben a gyerekek alapvető beilleszkedési gondokkal küzdenek, amikor a kapcsolatteremtés és az énközlés számukra a legnehezebb, életfontosságú, hogy a folyosók és az iskolaudvar játékos világán kívül is legyen terep, ahol megnyílhat az út „lélektől lélekig”. Mert a könyvtár, amellet, hogy az elmélyült szellemi munka alkotóműhelye, gyakran társalgó is. Telve élettel. Itt a tanár nem a katedrán ül. Beszélgető partner vagy olvasó. Társ. Itt a legkülönbözőbb évfolyamok diákjai találkoznak, beszélgetnek, játszanak, vetélkednek, barátkoznak. A könyvtárban leomlanak az iskolai kasztrendszer egyébként áthághatatlan falai. Bármily ellentmondásnak tűnik is, ez az igazság: a könyvtár inkább teszi „iskolatárs”-sá a diákokat, mint az iskola.

Mi a teendő?

Miután könyvtárügyünk beteg lovának néhány kórtünetét felvázoltuk, óhatatlanul felmerül ez a kérdés: Mi a teendő? Lózungok? Döglött lónak a patkó. Az új irányelvek, törvények, rendeletek, a szakértői bizottságok bölcs meglátásai, konferenciák, tanácskozások előre-mutatató határozatai, a könyvtárhasználatot az oktatási-nevelési cél rangjára emelő tantervek összessége is írott malaszt marad csupán az

élő, rendeltetésüknek megfelelően működő iskolai könyvtárak nélkül. Az első és legfontosabb az, hogy *legyen* minden iskolában könyvtár, „még akkor is, ha ez csak szükségmegoldások árán teremthető meg” (*Tölgyesi József*, a veszprémi Báthori István Általános Iskola igazgatója). Ám ez a szükségmegoldások árán létrehozott könyvtár – legyen könyvtár. Az általános iskoláknak mindössze 20–25 százalékában van olyan könyvtár, amely helyiségét, személyi ellátottságát, állományát, nyitvatartási idejét tekintve maradéktalanul megfelel a tantervi követelményeknek. A fennmaradó csaknem nyolcvan százalék statisztikaszépitő díszlet csupán. Számos példa mutatja, hogy az oktatás jó megszervezésével a többszörös létszám ellenére is megteremthető a külön könyvtárhelyiség.

És az anyagiak? Az ügy fontosságáról meg kell győzni az érdekelteket. Kopogtatni, kilincselni, kérni kell! A manipulációs technika egyik szabálya: ha sokszor hallanak valamit az emberek, azt el is fogadják. A tanács, a minisztérium, a könyvkereskedelem, mind-mind alapítási, gyarapítási forráslehetőség. És a feltáratlan források: az üzemek, a técszek, a brigádok pártfogó hajlandósága. A szakmai segítségnyújtásnak is jól kiépített rendszere van, csak igénybe kell venni! Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ, a megyei, a városi könyvtárak módszertani munkatársainak szakértelme az iskolai könyvtárak számára még feltáratlan, kihasználatlan kincsesbánya.

Nyersanyagkincsekben szűkölködő kis hazánk csak a szürkeállomány kiművelésére építheti a fellendülés reményét. Ezért került előtérbe az oktatás, a felnövekvő új nemzedékek nevelésének az ügye. Ennek az ügynek apró, de nélkülözhetetlen építőköve az iskolai könyvtár.

Biegelbauer Pál

Az olvasó a legfőbb könyvtáralkotó tényező

*Beszélgetés Pálffy Gyulával,
a szegedi orvosi könyvtárosok doyenjével*

1984. december 31-én nyugalomba vonult Pálffy Gyula, az orvosi könyvtári hálózat „nagy öregje”, aki 1947-től 1950-ig az Orvostudományi Könyvtár könyvtárosa, 1951 és 1961 között a Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtárának vezetője volt, 1961 és 1970 között ugyanott az olvasószolgálat vezetője, 1970-től 1984. december 31-ig a Szegedi Orvostudományi Egyetem gyógyszerésztudományi karának könyvtárában könyvtáros, könyvtárvezető; közben 1980 és 1982 között mellékfoglalkozásban a Szegedi Élelmiszeripari Főiskola központi könyvtárának megbízott vezetőjeként tevékenykedett. Már e néhány évszám is változatos életpályát sejtet.

– *Emlékezete szerint mikor kezdett a könyvek iránt érdeklődni?*

– A könyvek és a könyvgyűjtemények iránti érdeklődésem kialakulása több szakaszra osztható. Kultúrmérnök anyai nagyapám házában, Óbecsén, ebben a Tisza-parti bácskai kisvárosban, ahol hetvenegy éve születtem, a Pallas Lexikon tekintélyes kötetei és a Petőfi Könyvtár megnyerő világoskék sorozatának darabjai fogtak meg legkorábban, kisgyermekként. Emlékszem, a mai fejjel talán mély tiszteletnek nevezhető hajdani érzéseimre, amelyek e sorozatok láttán ébredtek bennem, és hogy arra gondoltam: ilyen kevés helyen mennyi ismeret fér el. Olvasni ugyanis nagyapám segítségével korán megtanultam.

– *Nagyobb könyvgyűjteménnyel, könyvtárral mikor találkozott?*

– Gimnazista koromban, amikor először léptem be Szegeden a Somogyi Könyvtár olvasótermébe. Elragadott a lelkesedés, amikor a *Tömörkény István* és *Móra Ferenc* kézírásával készült katalóguscédulák alapján a kívánt olvasnivalót kézbe kaphattam.

– *Mikor ébredt rá igazán, hogy a könyvekkel, könyvtárral való foglalkozás hivatás?*

– A könyvtárossággal, mint hivatással, felnőttként, feleségem, *Simonyi Edit* révén ismerkedtem meg, aki középiskolai tanári képzéssel közszolgálatának első tizenöt évében könyvtárosként dolgozott, s lett később első könyvtáros oktatóm és kritikusom. A közgyűjtemények jelentőségét olyan személyiségek társaságában volt alkalmam megismerni, mint *Hoffmann Edit*, a Szépművészeti Múzeum grafikai tárának egykori vezetője vagy *Rédey Tivadar*, a Széchényi Könyvtár hírlaptárának hajdani vezetője, akikkel, mint feleségem nagynénjével, illetve nagybátyjával hozott össze annak idején a jó szerencse. Kívülállónak talán különösnek hat, de ilyenén ismereteimnek először felsőfokú katonai tanulmányaim során vettem hasznát, különösen a hadiakadémián, ahol tanulmányaimat 1944 tavaszán fejeztem be.

– *Érdekes életpálya. De mikor lett könyvtáros?*

– Gimnazistaként orvosnak készültem, családi okok – elsősorban az első világháborúban elesett apám iránti tiszteletem – azonban a katonai pálya választására készítették. Tíz év múltán megváltam a tényleges katonai szolgál-

lattól. Ebben az időszakban, a tájékozódás, útkeresés hónapjai alatt értesültem arról, hogy a szegedi egyetemi orvoskar főhivatású könyvtárost keres. Megpályáztam, s próbát tettek velem, majd hamarosan kineveztek. Így 1947. december 1-én végre az orvostudomány közélébe jutottam. 47 közszolgálati évemből 37 az orvosi és a gyógyszerészi könyvtárügyé volt. Orvosi könyvtárosi pályám elején, azért, hogy az orvosi némenklatúrában és terminológiában jártassá váljak, vendéghallgatóként egyetemi előadásokat hallgattam. Először *Ábrahám Ambrus* összehasonlító anatómiai előadásain ismertem meg a biológia alapjait. Később ugyancsak mint vendéghallgató humán anatómiai, élettani és mikrobiológiai, majd közegészségtani előadásokat hallgattam.

– *Ma a „kiszolgált szakterület” mélyebb megismerésének hívjuk, amit Pálffy Gyula már négy évtizeddel ezelőtt önképzésként megvalósított. Vajon segítettek-e munkájában az egyetem képviselői?*

– Igen. Könyvtárosként olyan személyiségekkel voltam szinte naponként kapcsolatban, mint a belgyógyász *Hetényi Géza*, a higiénikus *Kanyó Béla*, a patológus *Korpássy Béla*, a könyvtárbizottság hajdani professzor-tagjai. A legtöbb irányítást és szíves biztatást tőlük kaptam. A könyvtárgyarapításban gyakran volt tanácsadóm *Ivánovics György* és *iff. Jancsó Miklós* professzor. De számos segítőtársra, sőt barátokra tettem szert a korabeli tanszemélyzet fiatal tagjai között is, akiktől szinte minden nap kaptam tájékoztatást az elmélet vagy a klinikum valamely aktuális kérdéséről. A szakirodalomban való tájékozódásról és a könyvtárossal szemben támasztható követelményekről viszont már ők kaphattak tőlem eligazítást. Elmondhatom, hogy akkoriban valóságos kollégiumi légkörben fejlődött az orvosi könyvtár.

Az anyagi feltételek nem voltak a szellemi környezethez foghatóan ideálisak, sőt, kifejezetten rosszak voltak. Az orvoskari Klebelsberg Könyvtár, ahogyan akkor hivatalosan nevezték, költségvetés tekintetében nem számított az orvoskar szervezeti egységének. A tanári kar közös magánkönyvtáraként létezett, szükségleteit hol az egyik, hol a másik tanszék kiskasszájából fedezték. Ebben az időben *Batizfalvy* professzort tekinthettük mecénásunknak, aki időnként a saját kiskasszájából 100–100 forintot utalt ki a kari könyvtár írószér- és postaköltségeire.

– *A könyvtárnak tehát nem volt önálló költ-*

ségvetése. Az állomány gyarapítását viszont a cseretevékenység segítette.

– Igen, de az egyetemi *Acta* orvostudományi szekciójának kiadása is megszűnt, noha ezzel az *Actával* a háború előtti években az akkori kari könyvtár igen értékes cserét bonyolított le külföldi folyóiratokért. Az állomány elhelyezése is rossz volt. Eredeti helyéről, a belklinikáról a háborús események miatt több helyre telepítették. Amikor szolgálatba léptem, az újabb anyagot a női klinika kápolnájában tárolták, a régi állományt pedig az egyetemi könyvtár olvasótermének galériáján. Az előbbi hozzáférhető volt, az utóbbi nem. A könyvtár eredeti leltári naplója és katalógusa is elkallódott.

– *És mi volt a helyzet a tanszékeken?*

– Az intézetek és a klinikák könyvtárainak elhelyezését a háborús események ugyan nem zavarták, állományuk gyarapítása azonban megakadt. A tanszékek ugyanis könyv- és folyóirat-rendeléseiket a gazdasági hivatallal akarták lebonyolíttatni. Ilyen feladatok megoldásának azonban ott nem volt sem hagyománya, sem hozzáértője.

– *Hogyan indította meg a könyvtári munkát?*

– Elsőként új leltárat készítettem és egyidejűleg a könyv- és a folyóirat-állományt rekatalogizáltam. Utóbbi munkám döntő szakasza lett az ETO bevezetése, amelyhez a 2. teljes német kiadás szükséges részeit lefordítottam. Ugyancsak elsőrendű feladatomból volt, hogy felvegyem a kapcsolatot a külkereskedelemmel, és intézkedjem a legfontosabb hazai és külföldi folyóiratok előfizetéséről. Ekkor lehetőség nyílt könyvek vásárlására is. A könyv- és folyóirathányon ebben az időben sokat segített a Szegeden kiadott *Orvostudományi Beszámoló* című referáló folyóiratért cserébe érkezett könyv- és folyóiratanyag, valamint az a kapcsolat, amely a társkönyvtárakkal létrejött és ugyanígy a könyvtárközi kölcsönzés megindítása is. Ebben megértő és készséges támogatásra találtam *Palatkás Bélán*, a budapesti orvoskari könyvtár akkori munkatársában és *Znakovszky Emma* tanárnőben, az Országos Közegészségügyi Intézet könyvtárának vezetőjében.

– *Milyen környezet fogadta az olvasókat?*

– Fontos feladatomból volt az olvasók kényelmének megteremtése, a könyvtár bútorzatának pótlása. Az állomány hasznavehető részét tudniillik kölcsönként állványokon tároltuk, az olvasóknak pedig csak egy kiselejtett laboratóriumi asztal jutott. A könyvtár eredeti helyisé-

geihez a Belklinikán ugyanis még egyáltalán nem lehetett hozzáférni.

– *Akiket az előbb említett, orvosi könyvtári életünk jeles, közismert személyiségei. De kik voltak segítségére az első időkben saját könyvtárában?*

– Először *Olasz Imréné* raktárosként, *Láng Mátyás* könyvtárosként, majd *Gáborné Basch Éva* címleíróként. A nehézségek leküzdésében vállalt szerepükre és végzett munkájukra hálásan emlékezem.

– *Kik vették igénybe a könyvtárat? Ezt azért kérdezem, mert orvosi könyvtárainkat gyakran érte – néha jogosan – az elzárkózás, arisztokratizmus vádja. Hogyan volt ez Szegeden?*

– Mitután a dologi és a személyi ügyek elrendeződtek, új szervezeti és működési szabályzatot készítettem. Ennek következményeként a korábban kizárólag tanári magánkönyvtár megnyílt minden orvoskari és más oktató és hallgató részére. Ezt akkoriban szocialista vívmányként értékelték.

– *Néha nosztalgiával emlékezünk rá, mennyire támogatták akkoriban az egyetemi könyvtárakat a tanszékvezetők.*

– Szegeden is így volt, és ez későbbi munkámnak is javára vált. A kari könyvtárnak nyilvános szakkönyvtárrá való fejlesztésére irányuló más kezdeményezéseim is a professzori kar osztatlan egyetértésével találtak. Közös erőfeszítések közepette tanultuk meg, hogy ha az intézmény vezetője akar valamit, az megvalósul. Így költözhetett könyvtárosi szolgálatom első évtizedének végén könyvtárunk mai, végleges épületébe.

– *A szegedi orvosegyetemi könyvtár híres lett megbízható működéséről, és ez nagy eredmény. De hogyan alakult a második évtized?*

– A könyvtárak örökké alakulnak, mint a templomok. A kezdeti időszakban legszívesebben az olvasókkal s ennek megfelelően a szak-katalógussal foglalkoztam. Hittem abban, s ma már tapasztalataim alapján tudom is, hogy olyan szakkönyvtárban, ahol a könyvtárosok között a kiszolgáló szakmában jártas egyén nincs, az osztályozás céljára az ETO a legalkalmasabb.

Kedvenc időtöltésem volt a szolgálat szüneteiben egyedül vagy a munkatársakkal elgondolkodni a könyvtár jövőjéről. Ilyenkor mindig nagyobb célt tűztem ki, mint ami az adott esetben elérhetőnek látszott. Ha az ember nem törekszik a csúcsra, akkor semmiféle szintet nem ér el!

– *Az előbb említett „jó hír” túllépett a város*

falain. Tudom, akkoriban sokan emlegették a könyvtárat példaként és látogatták, hogy személyes élményeket szerezzenek.

– Ennek az időszaknak legjelesebb szakmabeli látogatója *Kovács Máté* volt, aki két ízben is megtisztelt érdeklődésével. Legkedvesebb látogatóim pedig az általam 1954-ben rendezett első országos orvosi könyvtárosértekezlet résztvevői voltak. Magam pedig felkerestem az Orvostudományi Dokumentációs Központot (az OIK elődjét), a Pécsi Egyetemi Könyvtárat és a Debreceni Egyetemi Könyvtárat. A legmélyebb hatást a debreceni látogatás gyakorolta rám, amikor Kovács Máté az általa vezetett könyvtár személyes bemutatása során, valószínűleg egy posztgraduális kurzus légkörét teremtette meg.

– *Hogyan itéli meg az első évtized, a „hőskor” eredményeit?*

– Még most is jó arra emlékezni, hogy legtöbb törekvésem megvalósult: önálló elhelyezést kívántam szerezni a könyvtárnak: megtörtént; külön épületet szerettem volna a könyvtár részére: teljesült; korszerű, többszintes raktárat kívántam: a Ganz–Vajda rendszerű raktár megépült; könyvkötő- és fotóműhelyeket terveztem: megvalósult; kényelmes olvasótermet szántam az olvasóknak: létrejött; egyetemi központi katalógusról álmodoztam: megvalósult; központi fűtést szorgalmaztam az épületben: létrejött; az egyetem életét dokumentáló sajtókiadványokat terveztem: az *Évkönyv* és a *Studia Medica* című monográfiásorozat formájában megvalósult; irodalomkutató-szolgálatot kívántam indítani: megkezdődött; értékesíteni szerettem volna a duplumokat és a szörványkiadványokat: az UNESCO által szervezett csereakció révén ez is sikerült.

– *Mindig sokat foglalkozott az orvostanhallgatókkal, fokról fokra megismertette őket a szakirodalom, a könyvtár használatával. Sok olyan debreceni, nyíregyházi, kecskeméti orvossal találkoztam, akik azt vallották, hogy Öntől tanulták meg a bibliográfiák, katalógusok használatát.*

– A második évtizedben, amikor beosztásom megváltozván a könyvtárvezetés gondjai tovább már nem terheltek, figyelmemet a fokozatosan kialakult irodalomkutató szolgálat kibővítésére és az orvostanhallgatókkal való foglalkozásra fordíthattam. Ebben az időszakban az orvoskari dékán felkérésére a szakirodalmi tájékozódás tárgyköréből előadásokat hirdettem. Minden szemeszterben akadt egy

kis létszámú csoport, amelyet ez a speciálkollégium érdekelt.

– *Minderről sokat olvashattunk a szakajtóban. De éveken át oktattott könyvtárosokat a hálózati központ könyvtárosképző tanfolyamain is, mint a könyvtári osztályozás című tárgy előadója. 1970-ben átvette az egyetem gyógyszerészeti könyvtárának vezetését. A ma jól működő könyvtár akkoriban zilált állapotban volt.*

– Igen, de az ilyen könyvtárak rendbehozása – és ezt számos kolléga igazolhatja – azt az érzést kelti az emberben, hogy alkotott valamit. S mi több, szolgálatom harmadik évtizedének elején újat kezdeni nyílt alkalmam. A környezet a gyógyszerészeti könyvtárban sem volt ismeretlen. Itteni indulásom dologi feltételei hasonlítottak a húsz évvel korábbi orvoskariakéhoz. A kari épületet éppen átalakították, s ezért a kari intézetek könyvtárostul széttelepítve várták a helyreállítás befejezését.

A várakozás éve alatt a rendkívül érdeklődő, sokat olvasó és olvasott oktatószemélyzet jóvoltából megtanultam a gyógyszerészet szó- és kifejezéstarát. Megismertem a kar oktatóinak témáit, kutatási területeit, közeli és távoli terveiket. A dékán felkérésére a gyógyszerész-hallgatók részére szakirodalmi tájékoztató címen előadásokat hirdettem.

Hamarosan örömmel tapasztaltam, hogy a karon is a bizalom és a segítőkészség vesz körül. Így nem volt nehéz a széttelepített kari könyvtári anyagot hozzáférhetővé tenni, és a szervezeti részek közti kapcsolatot szorosabbra vonni. E téren lényeges haladás volt a visszaköltözés a kar átalakított és felújított épületébe. Ettől kezdve a kari könyvtár szerepe is megnövekedett.

– *A tájékoztatásról írt jegyzetei közismertek.*

– Különleges feladatomná vált a dolgozataikat készítő harmadéves hallgatók bevezetése a szakirodalomba. Igen gyakran fordultak hozzám idegen nyelveken nem tudók, így részükre hasznosíthattam jártasságomat az angol, a francia és a német nyelvben. A doktorátusra készülőknek szintén munkatársává váltam. Elmondhatom, hogy a karon is az olvasókkal való foglalkozás volt a legkedvesebb munkám.

– *Hogyan érte el, hogy olvasóival mindig jó, ha szabad így mondanom, bensőséges volt a kapcsolata?*

– Nem teszek különbséget az olvasóközönség tagjai között beosztásuk szerint. Valamely kapcsolat mindig úgy jön létre, hogy a hozzám forduló elmondja, mit kíván. Én a kérdések

felsorakoztatása közben megtanulom az olvasó témáját; ha nem megy könnyen, akkor megtanítatom magammal. Akkor fogok hozzá a munkához, amikor már teljesen értem, hogy az olvasó mit kíván. A témához szükséges irodalomhoz ugyanis úgy juthatunk el a leghamarabb, ha az olvasó pontosan tudja már, hogy mit akar; ehhez pedig az kell, hogy valakivel megbeszélhesse, még ha a beszélgető partner, például a könyvtáros, passzív is. Persze az az ideális, ha a kémikus olvasónak kémiában is képzett könyvtáros a partnere.

– *Ebben a könyvtárban is rövid idő alatt jó eredményeket ért el, kívülről így látjuk. De megvan-e elégedve ezzel a korszakával?*

– Több törekvésem itt is megvalósulhatott: tágasabb elhelyezést kívántam a kari könyvtárnak is; megtörtént; fénymásoló és mikrofilmolvasó készülék beszerzését terveztem: sikerült; a szakirodalmi tájékoztató oktatását rendszeressé kívántam tenni: részben ez is megvalósult, a tárolófelületet pedig tömörakkárral sikerült növelnem.

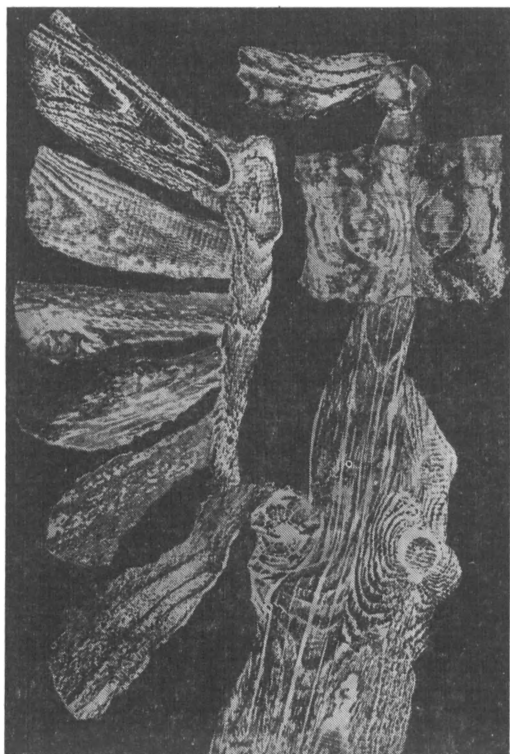
Mindezekhez a kar akkori dékánjában, *Kedvessy György* egyetemi tanárban és *Zsoldosné Jeremiás Ildikó* hivatalvezető személyében megértő támogatókra találtam, de ugyanezt mondhatom a kar minden oktatójáról.

– *Közben más hálózattal is kapcsolatba került.*

– Utolsó szolgálati éveimben két esztendeig mellékfoglalkozásban vezettem az Élelmiszeripari Főiskola könyvtárát is. A legfontosabbakat, a főiskolai könyvtár szervezeti, személyi és dologi kereteinek, valamint az elhelyezés közeli és távoli terveinek kialakítását itt is elérhettem. E munkámban elismeréssel gondolok *Gábor Miklósné* főigazgató határozott döntéseire, és nem utolsósorban az AGROINFORM illetékes vezetőinek, különösen *Vörös Györgyné*-nek a támogatására is.

– *És milyen volt a kapcsolata az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtárral, a hálózati központtal?*

– Az OIK részesített a legtöbb szakmai és erkölcsi támogatásban. Munkatársai szolgálati éveim holtpontjain mindig átsegítettek: amikor munkahelyemen terveim megvalósítása elakadt, tőlük kaptam biztatást és feladatokat. Az ő országos jelentőségű teljesítményeikből személyes munkámra orvosi szakbibliográfiáik és a *Magyar Orvosi Bibliográfia* című periodikum, továbbá *Az Orvosi Könyvtáros* című folyóirat, valamint a szakkönyvtárosi tanfolyam voltak a legnagyobb hatással.

– *Alig hihető, hogy mozgalmas pályája során ráérhetett kedvére olvasni. Pedig tudjuk, hogy így van, olvasási élményeinek elbeszéléséből többször magunk is élményeket kaptunk.*

– Szabad óráimban, többnyire esténként foglalkozom olvasmányaimmal. Egyszerre több műfaj is vonz. Leghamarabb a verseskötetekhez nyúlok. A költői megnyilatkozások katartikusnak hatnak rám. Az utóbbi években *Illyés Gyula* költészete érint a legmélyebben. Diákéveim költője *Csokonai*, majd *Ady*, ifjúkoromé *Kosztolányi*. Tulajdonképpen minden verset, ami elem kerül, elolvasok, és felüdit, ha első olvasásra meg is értem azt, amit a költő mondani akar: ez különösen az új nemzedék műveire vonatkozik, s főleg azokra, amelyeknek a mondanivalója nem általánosítható. Epikus műveket vagy drámákat olyankor olvasok, ha igen sok az időm. De mindig hallgatok zenét.

Ha olyan kérdésre kellene felelnem, hogy az írók közül kik a kedvenceim, azt felelném, hogy az, akinek a műve éppen a kezemben van. Szívesen engedem hatni magamra az író, ha felismerem, hogy hozzám szól; ha nem, akkor félretereszem.

Szabad óráim zömét azonban a természettudományos ismeretterjesztő irodalom köti le.

– *Milyen a jó könyvtáros?*

– A jó könyvtáros otthon van a könyvtári szakmai ismeretekben, de jó, ha van más irányú szakképzettsége is. Az orvosi könyvtárosnak legalább olyan mértékben kell az orvostudományban jártasnak lennie, mint amennyire jártas egy ápolónő vagy védőnő. A gyógyszerész tudományi könyvtárban dolgozó pedig legalább annyira ismerje a gyógyszerészetet, mint egy gyógyszerésztechnikus. E szakmák könyvtárosainak képzésében és továbbképzésében ezeket a szempontokat látom igen fontosnak.

A jó könyvtáros ezenkívül tudjon legalább egy idegen nyelvet, és írjon-olvasson még legalább négy másikon. Idejében tájékozódjék olvasói témái és azok irodalma felől, s idejében adjon az irodalomról olvasóinak tájékoztatást. Sohase tévessze szem elől, hogy az olvasóközönség az egyik legfontosabb könyvtáralkotó tényező.

– *Mostanában gyakran hallani, hogy a könyvtárak iránt megcsappant az érdeklődés. Mit gondol, hogyan lehetne az igényeket felkelteni, fokozni?*

– Mindig fellelkesít a hír, ha könyvtárak vagy könyvtárat is magukban foglaló művelődési házak építéséről hallok. Mindig elkedvetlenít azonban az, amit a közelmúltban többször is lehetett hallani, hogy nagy költséggel létrehozott új közművelődési intézményeink némelyike iránt csekély az érdeklődés. Ilyen esetben nyilván nem derítették fel kellően a társadalom igényeit. A művelődés iránti igényeket nem lehet felülről gerjeszteni. Az ilyen igények kialakításának az iskolában kellene elkezdődnie. Az egyetemünkre kerülő hallgatók magatartásából a sok-sok év alatt arra a következtetésre jutottam, hogy iskoláink nem tanítanak meg az ismeretszerzés módszereire. A fiatalok zöme nem ismeri az olvasás, a tanulás technikáját: alsó és középiskoláinkban mindenre van tankönyv, de a diák a tankönyvek pórázain az ismeretek előcsarnokáig jut csak el. Az egyetemeken és a főiskolákon azonban, ahol a követelményrendszer számít a hallgatók önálló gondolkodására, nem elég a tankönyv vagy a jegyzetanyag gépies ismerete. Iskoláink tehát akkor lesznek képesek a művelődés iránti igények felkeltésére, ha a növendékeket megtanítják a tanulás módszereire.

– *Hogyan látja a szakkönyvtárak működésének távlatait?*

– Könyvtáraink jövőjét, úgy gondolom, először a társadalom művelődés iránti igényeinek kifejlődése határozza meg. A második tényező pedig, ami ebből ered, az állománygyarapítás lehetőségei. Pályám első éveiben egyetemünk oktatóközösségének igényei pontosan ismertek voltak, ma is jól ismertek. Az állománygyarapítást azonban kezdettől korlátozták a szűkös lehetőségek. Ennek folytán a valamely elméleti vagy klinikai kérdés megoldásához szükséges szakirodalom gyakran késve, vagy egyáltalán nem érkezett meg. Így van ez napjainkban is, mert a külföldről történő könyvbehozatal körülményes és korszerűtlenül lassú: szerencsés esetben fél esztendő. A könyv- és folyóirat-beszerezés jelenlegi üteme, illetve a gazdaság és a művelődés gyors fejlesztésének igénye között ellentét feszül, amelyet fel kell oldani. Ez a politikusok és a közigazdászok dolga, akikhez azonban vezető könyvtárosaink szavát el kell juttatni. Ha csak arról van szó, hogy az állománygyarapítás ügyintézésének máig követett, sokéves gyakorlata korszerűtlen, akkor azt modernizálni kell. Ez pedig inkább igazgatási kérdés, amelynek megoldását vezető könyvtárosainknak kell szorgalmazniuk. Az állománygyarapítás az ötvenes évek óta a hetvenes évek elejéig kedvezőbb feltételek között bonyolódott le, mint a nyolcvanas években.

Az 1983-ban bevezetett folyóirat-előfizetési és könyvbehozatali korlátozások orvosi-gyógyszerészi könyvtáraink lehetőségeit gombán beszűkítették. A koordinálás bizonyos

területeken ez időben mutatkozó szükségességét nem vitatom. Az erre vonatkozó intézkedéseket azonban kidolgozatlanoknak, a végrehajtást elsietettnek tartom.

– *Hogyan tudná összefoglalni sokéves terveinek megvalósulását?*

– Általában visszatekintve úgy látom, hogy a könyvtárfejlesztésben a dologiak terén mindazt megvalósíthattam, amit az olvasók érdekében szükségesnek tartottam. A személyzeti fejlesztés tekintetében azonban egyedül maradtam azzal az elvvel, hogy az orvostudományi szakkönyvtárakban a biológia és a kémia, valamint a könyvtártan területén egyaránt felsőfokon képzett könyvtárosokat célszerű és szükséges alkalmazni. Emiatt nem valósulhatott meg az a nagyratörő tervem sem, hogy az általam vezetett könyvtár a legjobb szakirodalmi tájékoztatási intézetek közé emelkedjék.

– *Mit üzen tehát utódainak?*

– Naponta gondolják át: mit, hol, mikor, hogyan, mivel és kivel kell elvégezniük. Üzenem még azt is, hogy a könyvtárak létét személyi és anyagi bázisuk határozza meg, s ahhoz, hogy az kielégítő legyen, a fenntartó intézmény vezetőit meg kell nyerniük. A szakkönyvtárak fenntartóit pedig meg kell győzniük arról, hogy a szépen berendezett, az olvasók kívánságainak, igényeinek, szakmai előrehaladásának megfelelő könyvtár a fenntartó intézmény színvonalát is emeli, ez az igazi – jó értelemben vett – státusszimbólum.

Benda Mária

Láttuk

A nemzet könyvtára feliratú, a Könyvértékesítő Vállalat által kiadott poszternaptárt. A Kráter Reklámügynökség által készített naptáron az Országos Széchényi Könyvtár új, várbeli otthona látható (a fotót *Kenyeres Béla* készítette). A tervező, *Gremspurger Nándor* kisebb térképet is elhelyezett a képen, hogy így segítse azok tájékozódását, akik kevésbé ismerik a Budavári Palotának ezt az épületét.

A naptár – amely szinte előzetesen felhívta a figyelmet az intézmény idej, várbeli megnyitására – kitűnően kapcsolódott az esztendő legnagyobb könyvtári eseményéhez. „A nemzet

könyvtára” felirat azonban nemcsak ezért kerülhetett a naptárra. Egyúttal arra a sokak által talán kevésbé ismert tényre is utal, hogy a KÖNYVÉRT feladataitól, alaptervékenységétől elválaszthatatlan a könyvtár, hiszen a Magyarországon működő könyvtárak zöme a vállalat közvetítésével gyarapítja állományát.

Mindenképp elismerésre méltó tehát a naptár témájához kapcsolódó ötlet s annak megvalósítása, valamint a poszter igen kedvező előállítási ára (darabonként 18 Ft) is. Ez utóbbi tette lehetővé, hogy a KÖNYVÉRT ingyen küldje meg a könyvtáraknak. (Ny.)

A hazai videoprogram

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének audiovizuális bizottsága idei első ülését 1985. április 11-én tartotta Budapesten, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár VII. kerületi főkönyvtárának szakolvasótermében. Meghívott vendégként *dr. Schiffer János*, az Országos Közművelődési Tanács osztályvezetője tartott előadást a hazai videoprogramról, annak eredményeiről és gondjairól. A témát az elmúlt év végén hazánkban megindult videoakció tette időszerűvé, amelynek célja, hogy egységes videorendszer terjedjen el Magyarországon.

Már 1978-ban tanulmány készült a videotechnika legjobb hazai felhasználásáról a közoktatásban és a közművelődésben. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság által összehívott szakértői tanács tervezete szerint az egységesített eszközpark megteremtésével egyidejűleg néhány kiemelt oktatási és közművelődési intézet videoműsor-gyártó stúdióján kívül megyei és regionális videobázisokat kell létrehozni, így gondoskodván a felhasználói igények kielégítéséről és a műsorok magas színvonaláról.

A tervezet külön hangsúlyozta az egységes eszközpark megteremtésének fontosságát, ez azonban a hazai gyártás hiányában akkor még megvalósíthatatlan volt. Az évek során a legkülönbözőbb típusú videokészülékek kerültek az országba, például Sony U-matic, Philips, Betamax, Grundig, Video 2000, VHS stb. Ez a tarkaság akadályozta a központi műsorellátást, és megnehezítette az alkatrész-utánpótlást. Közben a világban a VHS-rendszer terjedt el a legszélesebb körben, s hazánkban megszületett a döntés ennek a rendszernek előnyben részesítéséről. 1983-ban azután az Országos Közművelődési Tanács felkérésére a Művelődési Minisztérium és a Magyar Televízió előterjesztést készített a videotechnika oktatási és közművelődési alkalmazásának megvalósítására.

Az Országos Közművelődési Tanács megvitatta az előterjesztést, majd a minisztertanács elé terjesztette.

Az Állami Tervbizottság ezt követően döntéseket hozott az eszközellátás ipari vonatkozásairól. Az eszközellátás gondjain az Akai és a Videoton gyár között létrejött megállapodás próbál könnyíteni. 1984-ben megkezdődött az első ezer videomagnó hazai szerelése, japán Akai részegységekkel. A Videoton gyár ezeket a készülékeket felajánlotta az oktatási és a közművelődési intézményeknek. Az igények felmérését, a készülékek szétosztását és a pénzügyi lebonyolítást az Országos Oktatástechnikai Központ vállalta magára, s így az 1984 végén és 1985 elején átadott 900 képmagnóból 587 oktatási, 313 közművelődési intézménybe került. A terjesztés módja lehetővé tette a kereskedelmi hálózat kizárását, s ez kedvezményes árat eredményezett. 1985 folyamán további 1500 videomagnót osztanak szét így. A képmagnókkal együtt színes televíziót és üres kazettákat is vásárolhattak az igénylők.

További feladatok

Az Országos Közművelődési Tanács 1984-ben pályázatot hirdetett: ennek keretében könyvtárak is kérhették a Közművelődési Tanács pénztámogatását videorendszer beszerzésére. Ily módon több közművelődési könyvtár kapott videokészüléket, illetve anyagi hozzájárulást. Ezt a pályázatot 1985-ben is meghirdették. A videokészülékek könyvtári megjelenésével felvetődik a kérdés: a megyénként, területenként szükséges archiváló, ellátó bázisokat a könyvtárakba vagy a filmtárakba célszerűbb-e telepíteni? Segítségként a Könyvtárkönyvtárellátó főosztálya tervébe vette, hogy a központi ellátásba bekerülő videofelvételeket feldolgozza és így terjeszti majd.

könyvtár helytörténeti dokumentumgyűjteményének számítógépes adatfeldolgozását is.

Az idei mezőgazdasági könyvhónap rendezvényei során a körmendi könyvtár számos helyen és alkalommal saját számítógépével a vá-

roskörnyék termelőszövetkezeti vezetőinek komputeres készletnyilvántartó mintaprogramokat is bemutatott.

Tóth László

a Körmendi Városi Könyvtár munkatársa

Jubileumi Kalevala-vetélkedő egy városi könyvtárban

Pécsett évtizedekre visszamenő hagyománya van a finn kultúra ápolásának: 1934-ben egy pécsi tanár, *Szabó Aladár* közreműködésével jelent meg az első magyar–finn szótár, 1957 óta testvérvárosi kapcsolat fűzi a várost a finnországi Lahtihoz, s a Finnország, a finn kultúra és nyelv iránti érdeklődőkből 1974-ben az országban elsőként Magyar–Finn Baráti Klub alakult, amely a Hazafias Népfront Városi Bizottsága támogatásával azóta is működik. 1985-ben a finnek nagy nemzeti eposza, a Kalevala első kiadásának 150. évfordulója alkalmából *A Kalevala hatása a finn zenére* címmel *Matti Vainio*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem vendégprofesszora, *A Kalevala a finn művészetekben* címmel pedig *Szeverle Mária* művészettörténész tartott előadást a klub tagjainak és a vendégeknek.

Ehhez az eseménysorhoz szervesen kapcsolódik, bár más jellegű, a Pécsi Városi Könyvtárnak az a kezdeményezése, hogy az általános iskolás korú gyermekek érdeklődését északi nyelvokonainkra irányítsa, s a tankönyveknél alaposabban megismertesse velük a Kalevalát.

E gondolatok jegyében Pécs és a városkörnyék általános iskolái részére 1984. október elején meghirdettük a tíz felkészítő foglalkozásra épülő, 1985 februárjára tervezett Kalevala-vetélkedőt. Azért, hogy a résztvevő gyermekek tudásszintje és ismereteik köre viszonylag egységes legyen, felhívásunkban jeleztük, hogy csak az 5. és 6. osztályos tanulók (az 5. osztály első félévében iskolai tananyag a népköltészet s ennek kapcsán a Kalevala) s iskolánként 3 tanuló jelentkezését várjuk. Korántsem gondoltunk arra, hogy minden iskola válaszol felhívásunkra; részint az iskolai túlterhelés miatt, részint mert a téma nem könnyű, s az iskolai tananyagnak olyan kis része, amit

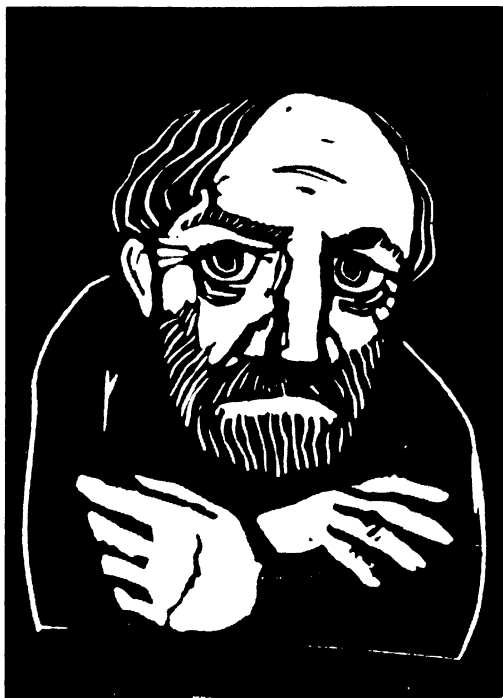
a tanórákon idő híján nem ismerhetnek meg eléggé ahhoz, hogy megszeressék. A jelentkezők tehát részben ismeretlen világ megismerésére vállalkoztak.

Ez a vállalkozás a gyermeklélek természetes nyitottságán kívül kitartást és belső késztetést is feltételezett, s ez kevesek sajátja. A jelentkezők közül – akik között minden bizonnyal voltak „ügyeletes” versenyzők is – 55–60 tanuló látogatta rendszeresen a foglalkozásokat. Ez a létszám mindvégig megmaradt. Ebben igen nagy része volt *Dr. Szász Levente* könyvtárosnak (valamint a foglalkozásokat tartó munkatársaknak), aki lelkesen, szenvedéllyel és szeretettel beszélt nekik nyelvokonainkról, népköltészetükről, a Kalevaláról.

A tíz foglalkozás során a gyerekek megismerték Finnország földrajzát, a finn zenét, a finn néprajzot és főként a népköltészetet, kiváltképpen a Kalevalát. A földrajzi, néprajzi, zenei témák bevezetőül szolgáltak a Kalevala megismeréséhez, hiszen bizonyos fogalmak tisztázása nélkül, a finn életvitelről alkotott kép híján nehezebb lett volna magának az eposznak a megértése is.

Lehetséges, hogy e különös világ iránti kíváncsiság, vonzalom is közrejátszott abban, hogy a gyerekek érdeklődése, aktivitása a foglalkozások során nem lankadt. Nagy munkát igényelt az otthoni felkészülés is. Ajánlott irodalomként forgatták Szinyei: Magyar írók élete és művei c. munkáját és Kai Laitinen: A finn irodalom története c. átfogó tanulmányát. Mindkét művet teljesen önállóan használták a gyerekek. Néhány pedagógus elkísérte diákjait a foglalkozásokra, ők bizonyára a felkészülésben is segítségükre voltak.

A vetélkedőre a gyerekek és a könyvtárosok egyaránt izgalommal készültek. A számonkér-

hető anyag gazdagságát, a kérdések súlyát tekintve sokan vártuk aggodalommal, hogy mit, mennyit kaphatunk vissza a 10–12 éves gyerekektől.

A verseny egy 13 és egy 10 kérdésből álló totószelvény kitöltésével kezdődött. Ezek eddigi kételyeinket egy csapásra eloszlatták. A legkevesebb helyes választ adó is legalább 6 esetben jól válaszolt. A szóbeli feleletek is Szász Leventét igazolták; ő állította össze a kérdéseket, s kis tanítványaiába vetett bizalma, munkája meghozta gyümölcsét. Bármelyik felnőttnek dicséretére válna mindaz a tudás, amiről a versenyző gyerekek tanúbizonyságot tettek: a finnugor népek és nyelvek kutatóinak, a finn népköltészetnek, az eposz kialakulásának, *Lönnrot* és mások szerepének tárgyköréből, valamint a karjalai táj és életmód azon összetevőiről, amelyek minden bizonnyal közrejátszottak a Kalevala keletkezésében.

Bizonyságát láthattuk annak, hogy a gyerekek már ismerősen mozognak *Reinhold von Becker*, *Gabriel Portran*, *Karl Akseli Gottlund*, *Elias Lönnrot* világában, munkásságukat, kapcsolataikat jól elhelyezik az időben. Tudják, hogy milyen jelentőséggel bír *III. Pius pápa*, *Martin Fogel* vagy Hannover városa a ma-

gyar–finn nyelvrokonság kérdésében; hogy ki volt *Hell Miksa*, *Sajnovics János*, *Reguly Antal*; milyen szerepe van *Mikel Agricolának* a finn nyelv megalkotásában. Ismerik *Hunfalvy Pál* nevét, *Elias Lönnrothoz* fűződő barátságát; *Barna Ferdinánd* és *Vikár Béla* pécsi kapcsolatait.

Külön öröm volt számunkra, amikor a gyerekek – versenyen kívül – idézték *Vikár Béla* pécsi emléktáblájának a Kalevalából vett sorait: *Szedtem száz számra igéket, | Ezrivel bűvös beszédet, | Fölfejtettem igék titkát, | Regék rejtekének nyitját.*

A verseny közben – pihenésként – a gyerekek megadott Kalevala-témákra rajzokat készítettek. A legjobb rajzokat kiállításon mutatuk be a 3. sz. gyermekkönyvtárban.

A féléves munka jutalmául a vetélkedő valamennyi résztvevője a könyvjutalom mellett kapott valami Finnországból származó apró tárgyat is emlékül (falikép, toll, vajkés, zsebkenő, bélyegblokkok stb.). A fődíjakat – 1985. évi Kalevala-emléktányérokot – *Seppo Välisalo*, Lahti város polgármestere ajándékozta a legeredményesebb versenyzőknek.

Az első helyezettet – *László Gábort*, az Apáczai Csere János Nevelési Központ 3. sz. Általános Iskolájának 5. osztályos tanulóját – Pécs Város Tanácsának művelődési osztálya egyhetes finnországi úttal jutalmazta.

A vetélkedőről – a kérdések elküldésével együtt – tájékoztattuk a Finn Irodalmi Társaságot, amely lehetővé tette, hogy az első helyeztet az út során a társaság vendégeként megtekinthesse mindazon nyelvi és irodalmi emlékeket, amelyekről a foglalkozásokon hallott.

A vetélkedő végeztével nem szakad meg a könyvtár kapcsolata a gyerekekkel; a későbbiekben – most már szabadabban, érdeklődésüket követve – is foglalkozni kívánunk velük, s bizunk abban, hogy ebbeli törekvésünk nem lesz hiábavaló.

Úgy gondoljuk, hogy a Kalevalát oly módon népszerűsíthetjük igazán, ha, mint az eposz szavai mondják, a „törekvő zsenge nép”, a „növekvő nemzedék” körében munkálkodunk: *Kedveseink, hadd hogy hallják, | Tudnivagyók hadd tanulják.*”

Végezetül: Örömmel hallottuk, hogy a Kalevala-jubileum alkalmából *dr. Szász Levente* a finn kultúra megismertetése terén kifejtett munkásságáért a Finn Irodalmi Társaság Kalevala-emlékermét kapta.

Gyórfi Csabáné

a Pécsi Városi Könyvtár igazgatóhelyettese

Két könyvtári tárgyú, illetve vonatkozású rendelet jelent meg a Művelődési Közlöny május 27-i, 1985/10-es jelzésű számában: *A művelődési miniszter 6/1985. (IV. 13.) MM számú rendelete a közművelődési intézmények vezetőinek besorolásáról* szól, s hatálya kiterjed a könyvtárakra is. Rendelkezéseit 1985. január elsejétől kell alkalmazni. A rendelet melléklete a kulcsszámok táblázata: ennek érdekessége, hogy öt igazgatói kategóriát sorol fel a megyei könyvtáraktól a falusi klubkönyvtárakig, fiókkönyvtárakig és a szakszervezeti letéti könyvtárakig. – *A művelődési miniszter 7/1985. (IV. 26.) MM sz. rendelete a könyvtári anyagok bejelentéséről* intézkedik, s hatálya az országos feladatkörű szakkönyvtárakra, a tudományos könyvtárakra, a felsőoktatási intézmények központi és hálózati könyvtáraitra, a hálózati központokra és alközpontokra, a koordinációs központokra, a nemzetiségi alapkönyvtárakra, valamint az Országos Széchényi Könyvtár által bejelentésre felkért egyéb könyvtárakra terjed ki. Könyvtári anyagok a rendelet értelmében a külföldön megjelentetett könyvek és időszaki kiadványok, továbbá a Magyarországon 1952-ig megjelentetett könyvek, illetve mindezeknek másolatai számítanak. E dokumentumokat meghatározott időben az Országos Széchényi Könyvtárnak be kell jelenteni.

A szegedi tárgyú helyismereti kutatások támogatására létesített Kisteleki-alapítvány idei díjazottjai a következők: A 12 ezer forintos pályadíjat a szentendrei dr. *Gráfik Imre* nyerte el *Szegedi hajóforgalom a reformkori hajóhidnapló alapján* című munkájával. 7-7 ezer forintos jutalmat érdemelt ki *T. Knotik Márta* (A szegedi fényképészet 1879–1896) és dr. *Habermann Gusztáv* (Aigner Károly gyógyszerész élete és a „harmadik” gyógyszerész története) pályamunkája, négyezer forintos jutalmat kapott dr. *Giday Kálmán* (A szegedi sajtó története 1849–1944), két-

ezer forintost pedig dr. *Agócsi János* (Kocsma a Szabadság téren). A Kisteleki Ede emlékezetére alapított pályadíjat negyedszer is meghirdette az alapítvány kurátora, a szegedi Somogyi Könyvtár. A Szeged múltjával, jelenével, jövőjével foglalkozó kutatóknak pályaműveiket 1986. dec. 31-ig kell megküldeniük a Kisteleki-alapítvány bíráló bizottságának címére (Somogyi Könyvtár, Szeged Pf. 441. Irányítószám: 6701), ahol a részletes pályázati feltételek is megtudhatók. A pályadíj és a jutalmak kiosztása 1987. máj. 11-én lesz.

Kinevezések. A Zalaegerszegi SZMT Központi Könyvtár igazgatója márc. 1-től **Kerekes Miklós**, aki Szombathelyen szerzett könyvtár szakos végzettségét az Eötvös Loránd Tudományegyetemen népművelői képzettséggel egészítette ki, s legutóbb Zalaegerszegen a Szakszervezetek Megyei Művelődési Központjának információs szakelőadójaként tevékenykedett. – A móri Radó Antal Városi Könyvtár igazgatójává május 15-i hatállyal **Kleinné dr. Horváth Magdát**, a Szekszárdi Megyei Könyvtár munkatársát nevezték ki.

Halálozás. 65 éves korában, 1985. május 13-án autóbaleset következtében Ausztriában elhunyt **Ónódy Miklós**, az Országos Széchényi Könyvtár nyugalmazott főosztályvezető-helyettese. 1962-től 1969-ig a Könyvtártudományi és Módszertani Központban tevékenykedett: az *Új Könyvek* szerkesztője volt, s irodalompropaganda-, valamint állománygyarapítási kérdésekkel foglalkozott, amelyekről több fontos publikációja jelent meg. 1974-től 1981-ben történt nyugállományba vonulásáig a Széchényi Könyvtárban dolgozott, majd szakmai és publikációs tevékenységét nyugdíjasként folytatta

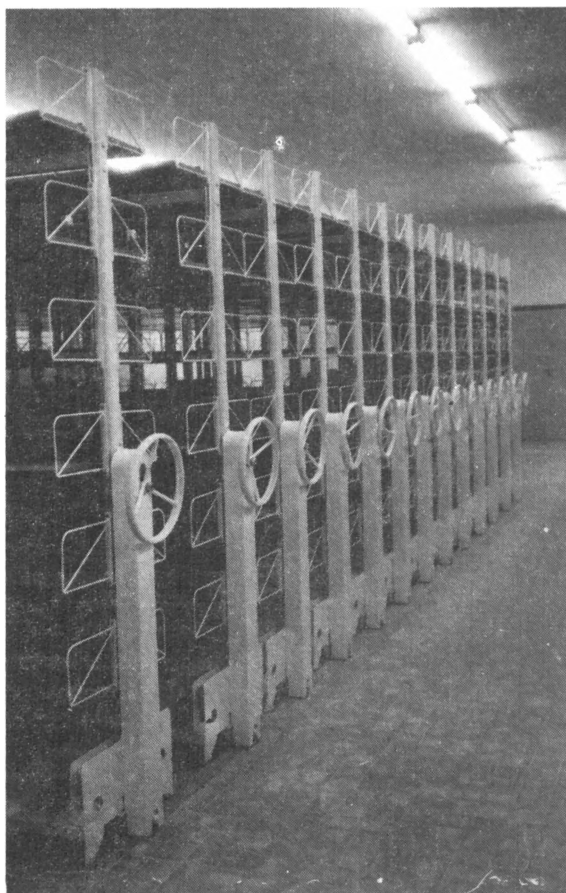
tovább. Reprográfiai szakkönyvet írt, s a *Könyvtárosban* is rendszeresen jelentek meg cikkei.

A gyermekrésztleg megalakulásának 30. évfordulóját február 26-tól március 13-ig tartó rendezvénysorozattal ünnepelte meg a Szolnok Megyei Verseghy Könyvtár. A helybeli könyvtárosok kivül öt más megye könyvtárosai tartották a foglalkozásokat, amelyekre a hálózat gyermekrésztlegeinek munkatársait is meghívták. A rendezvények között általános iskolásoknak szervezett Basic-számítógépes tanfolyam foglalkozásaira is sor került. (L. G.)

Májusi értekezleti naptár:

2. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnökségi ülése az Országos Széchényi Könyvtárban; 15. *Közművelődési könyvtárak – közművelődési egyesületek* címmel eszmecsere a Hatvani Városi Könyvtárban a Hazafias Népfront Olvasó népért mozgalmi munkabizottságának, az Országos Széchényi Könyvtárnak és a Hatvani Városi Könyvtárnak a rendezésében; 20. Az Állami Gorkij Könyvtár által a nemzetiségi báziskönyvtárosok és olvasótábori vezetők számára rendezett munkaértekezlet a HNF Országos Tanácsának székében; 23–25. A szocialista országok akadémiainak információs szervezete, a MISZON harmadik tudományos konferenciája Budapesten nyolc ország tudományos akadémiai küldöttségeinek részvételével *A tudományos információ szerepe a társadalomtudományok társadalmi-gazdasági és ideológiai funkciójának megvalósításában* c. témakörrel.

Könyvtára berendezéséhez ajánljuk

**MERABONA
és
TÉKA
típusú bútorainkat,
melyek
IRINGÓ
alvázra szerelve
tömörraktárak
berendezésére is
alkalmasak**

Gyártja: MEZŐGÉPIPARI

SZÖVETKEZETI

KÖZÖS VÁLLALAT, SZANY

Felvilágosítás, berendezési tervek, árajánlat készítése:

CAVALLONI GYÖNGYI

Budapest XI., Szakasits Á. u. 32/a. X. 95. 1119

Telefonüzenet: 663-226

Bemutatjuk a Magyar Nemzeti Bank szakkönyvtárát

Látóköri

Budapest egyik legszebb terét, a Szabadság teret övező nagyméretű középületek közül a keleti oldalon kiemelkedik a Magyar Nemzeti Bank (MNB) székháza. A palotát *Alpár Ignác* építette 1901 és 1905 között a kor eklektikus stílusában, homlokzatán barokk, oldalsó részen reneszánsz motívumok felhasználásával. Ebben a díszes hajlékban működött az Osztrák–Magyar Bank, majd ennek feloszlása után az épület az 1924-ben megalakult Magyar Nemzeti Bank tulajdonába került. A korábban a Pénzügyminisztérium, jelenleg a Minisztertanács felügyelete alatt dolgozó közérdekű intézmény fontos szerepet játszott az első világháború utáni hazai pénzromlás felszámolásában, a pénzügyi rendszer stabilizálásában, a korona helyett a pengő 1926. évi bevezetésében, a felszabadulás után, 1946-ban pedig a második világháborút követő hallatlan méretű infláció megszüntetésében, az új pénz, a forint megszilárdításában. A Nemzeti Bank ugyanis gondoskodik arról, hogy annyi belföldi fizetőeszköz legyen forgalomban, amennyi népgazdaságilag indokolt, örködik a forint értékállandósága felett, szabályozza a pénzforgalmat, rövid, közép és hosszú lejáratú hiteket nyújt a kormány által jóváhagyott hitel- és kamatpolitikai elveknek megfelelően, ily módon gondoskodik a hitelek és a hitelforrások arányainak egyensúlyban tartásáról, végül a nemzetközi kereskedelemmel összefüggő fizetési, hitel és egyéb bankműveleteket végez.

Az MNB jó munkájának is köszönhető, hogy külföldön az ország fizetőképességének megítélése kedvező, nemzetközi hitelkapcsolataink előnyösen fejlődnek. Jó üzleti viszonyt alakított ki a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal, segítségükkel kedvező hitelmegállapodásokat kötött az ország. A bankrendszer továbbfejlesztése érdekében a Nemzeti Bankon belül szétválasztották a jegybanki és a kereskedelmi banki funkciókat; a hitelezés üz-

leti jellegének erősítésére pedig három leánybankot is alapítottak: a Budapesti Hitelbankot, az Általános Vállalkozási Bank Rt-t és az Általános Innovációs Pénzintézetet. A növekvő feladatokhoz az eredeti székház már régóta szűknek bizonyult, ezért birtokba vette az MNB-palota melletti Postatakarékpénztár épületét, és hasznosította – egyebek között – a Kohó- és Gépipari Minisztérium korábbi épületét. Ebben a Szabadság tér és az Október 6. utca sarkán álló modern épületben működik jelenleg a bank szakkönyvtára is.

A bankkönyvtár története

Az MNB könyvtára a bankkal együtt 1924-ben létesült az Osztrák–Magyar Bankból származó, körülbelül 400 műből álló könyvanyaggal. Az állomány rövidesen megduplázódott; 1926-ban kiadott nyomtatott katalógusában (*A Magyar Nemzeti Bank könyvtárának jegyzéke. MNB, 1926.*) már csaknem ezer szakkönyv és száz szépirodalmi kötet szerepel. Hazánkban az elsők között osztályozta anyagát a brüsszeli nemzetközi szakrendszer alapján, az ETO bizonyos csoportjainak összevonásával. E csoportokon belül betűrendbe sorolta a könyveket, és így adta közre nyomtatott szak-katalógusát.

A könyvtár aránylag szépen fejlődött; a hazai könyvtárakat számba vevő *Magyar Minerva* (Egyetemi ny., 1932.) szerint 1930–31-ben állománya, 4230 kötet, egy nagy teremben volt elhelyezve, mely egyúttal olvasóhelyiségül is szolgált. Gyűjtési körébe pénzügyi, közgazdasági, jogi és statisztikai munkák tartoztak, amelyekről betűrendes és szakrendi cédulakatalógusok készültek. A katalógusok a könyvek adatain kívül a folyóiratok fontosabb értekezéseinek címeit is tartalmazták.

1945 után a könyvtár fejlődése meggyorsult,

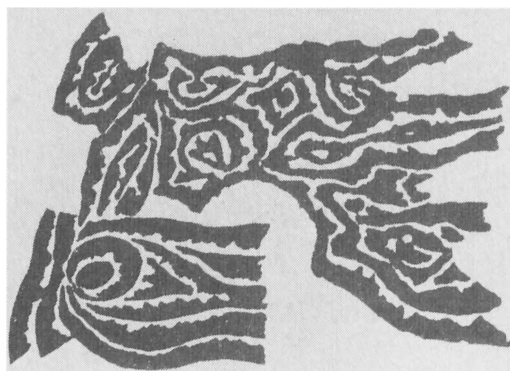
és állománya 1965-ben elérte a 20 ezer kötetet, amelyből 17 500 könyv- és 2500 folyóiratkötet volt. A könyvtárba 267 kurrens folyóirat járt, fele (135-féle) külföldről érkezett. A Magyar Nemzeti Bank székházának szomszédságában (V. ker., Rosenberg házaspár u. 4. sz., III. em.) elhelyezett könyvtár 20 olvasót befogadó olvasótermében a bank- és rokonintézmények dolgozói használhatták anyagát.

Amikor pedig az általános és tudományos szakkönyvtárak gyűjtőkörét, valamint beszerzési együttműködését szabályozták, a művelődésügyi miniszter 131/1968. (M. K. 11.) sz. utasítása alapján az MNB könyvtára a *közgazdaságtudomány tudományági szakkönyvtára* lett. E funkciójából a közgazdaságtudományon belül a pénzügtudomány szakirodalmának gyűjtése következett, amely párosult a fenntartó intézmény bank voltából eredő egyéb feladatokkal. Állománya évente körülbelül ezer kötettel gyarapodott, így fennállásának fél évszázados jubileumán, 1974-ben állománya 35 ezer kötetre nőtt, mint erről *Romhányi József-né* könyvtárvezető *Ötvenéves a Magyar Nemzeti Bank szakkönyvtára* címmel lapunk hasábjain (*Könyvtáros*, 1974/4. sz.) beszámolt. A szakkönyvtár állománya 1984. dec. 31-én 45 374 könyvtári egységet számlált, 26 187 könyvet és 19 187 időszaki kiadványt.

A szakkönyvtár feladata és gyűjteményei

A könyvtár munkájával a Nemzeti Bank tevékenységét, fejlődését szolgálja, ezért legfőbb feladata a banktevékenységgel kapcsolatos szakirodalom figyelése, beszerzése és hozzáférhetővé tétele. A bank azon munkatársainak igényeit igyekszik kielégíteni, akik tanulmányaik, jelentéseik elkészítéséhez, elemző és módszertani vagy gyakorlati munkájuk végzéséhez megfelelő szakirodalmat keresnek. Ezért különös gondot fordít olyan munkák beszerzésére, melyek a gazdasági élet pénzügyi szabályozó eszközeivel, a monetáris politikával, a pénz és a hitel elméleti problémáival, ezeknek a gazdasági életben betöltött szerepével, a pénzáramlás kérdéseivel, a bankrendszerrel, nemzetközi pénzügyi kérdésekkel és gazdasági folyamatok elemzésével foglalkoznak.

A gazdasági élet jelenlegi pénzügyi törekvéseinek megértéséhez azonban szükséges a megtett út ismerete, ezért a könyvtár őrzi az idevágó régi szakkönyveket és folyóiratokat is.

Megvan például állományában a millennium idejéből *Vargha Gyula* *A magyar hitelügy és hitelintézetek története* (Pesti ny. 1896.) című műve, megvannak a későbbi osztrák-magyar és lengyel pénztörténeti munkák, a közelmúltból pedig a szakma kiválóságának, *Varga Istvánnak* az újabb magyar pénztörténetről és egyes elméleti tanulságairól írott alapvető könyvei. Ritkaságnak számítanak az MNB elődjének publikációi, köztük a *M. K. Állami Jegyintézet jelentései*.

Megtalálhatók a könyvtárban a régi hivatalos lapok és közgazdasági folyóiratok hiánytalan évfolyamai a múlt század végétől napjainkig, így például a *Pénzügyi Közlöny* 1888-tól, a *Budapesti Közlöny* (a *Magyar Közlöny* elődje) 1893-tól, a külföldiek közül a tekintélyes londoni *The Economist* 1922-től mindmáig, a Harvard Egyetem időszaki kiadványa, a *The Review of Economics and Statistics* 1919-től 1982-ig. Az értékes anyagról a Magyar Nemzeti Bank jubileumán kiadott *Magyar banktörténeti bibliográfia* (Összeáll. *Romhányi Józsefné*. 1974.) tájékoztat.

A sajtóban, valamint a szakfolyóiratokban megjelenő információk a bankári tevékenység és a gazdasági élet irányítói számára nélkülözhetetlenek, ezért a hazai napilapokat és hivatalos közlönyöket a Nemzeti Bank 15 főosztályának igénylése alapján sok példányban járattják (például a *Közgazdasági Szemle* 121, a *Pénzügyi Szemle* 135, a *Társadalmi Szemle* 77, a *Világgazdaság* 48 példányban érkezik). 1984-ben 620 szakfolyóirat járt a könyvtárba, s közülük csak 137 volt a magyar.

A bankok közgazdasági kutató részlegeiben jeles kutatógárda tevékenykedik. Közgazdaság- és pénzügyi tanulmányaik, egy-egy témára vagy esetleg az egész országra vonatko-

zó gazdasági és pénzügyi elemzéseik igen lényeges információk forrásai. A szakkönyvtár különös gondot fordít a külföldi és a hazai bankok bulletinjeinek, időszaki és egyéb kiadványainak beszerzésére. Szorgos munkája eredményeképpen értékes *bankkiadvány-gyűjteménnyel* rendelkezik. E kiadványok közül a két legidőszerűbbet külön is megemlítjük.

Ismeretes, hogy hazánk tagja a világ két leg-
átfogóbb bankszervezetének, a *Nemzetközi Valutaalapnak (International Monetary Fund, rövidítése IMF)* és a *Világbanknak*, teljes nevén *Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Banknak (World Bank, International Bank for Reconstruction and Development)*. A tagság alapján e szervezetek kiadványaikat, dokumentumaikat folyamatosan megküldik a Nemzeti Bank szakkönyvtárának, amely ezeket különgyűjteményként kezeli, és a legfrissebb anyagot *Nemzetközi Valuta Alap és Világbank letéti gyűjtemény* című, 1983 óta kéthetente megjelenő kiadványában referálja. Ebben a publikációk bibliográfiai leírása, a címek fordítása és a tartalmi összefoglalás (annotáció) mellett a kiadvány raktári jelzetét is feltüntetik. Az országban egyedülálló gyűjtemény bemutatása céljából készítette el *Az IMF- és Világbank-publikációk az MNB szakkönyvtárában (1945–1982)* című kiadványt is azokról

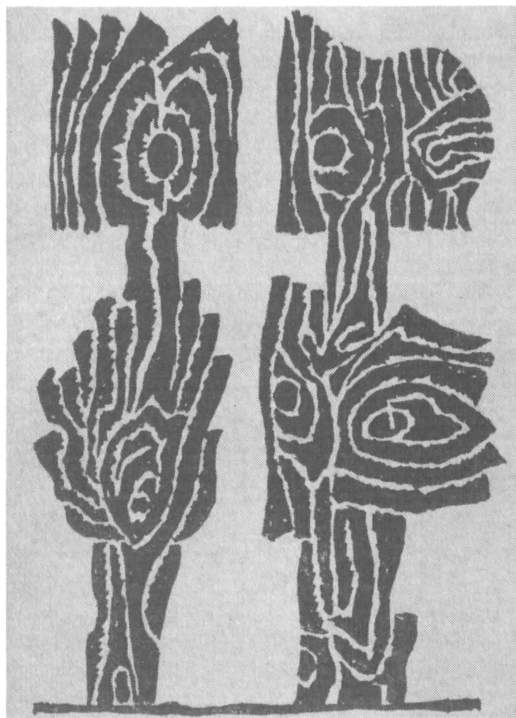
a munkákról, amelyek a különgyűjtemény alapját alkotják. E fontos dokumentumok a Magyar Nemzeti Bank szakkönyvtárában (Szabadság tér 5–6. 1850. Telefon: 532-600/23-53) megtalálhatók.

A szakirodalom feltárása, használata

Az MNB mint az ország központi bankja a jegybanki mellett hitelbanki feladatokat is ellát. Szakkönyvtára tehát e területek szakirodalmáról teljes áttekintésre törekszik. Ehhez anyagát háromféle katalógusban tárja fel: a *betűrendes katalógusban* szerzők és sorozatcímek szerint; az 1984-ig beszerzett dokumentumokat *ETO-rendszerű szakkatalógusban*, 1985-től *tárgyszókatalógusban* tartalmuk szerint és végül *földrajzi katalógusban* (az egyes országokra vonatkozó irodalmat). A katalógusokban a könyvek adatai mellett a folyóiratcikkek bibliográfiai leírásait is megtaláljuk. Évente kb. ezer könyvről és 6 ezer cikkről készült gépelt, illetve sokszorosított cédula, művenként 4–5 példányban, ami egy év alatt több mint 30 ezer cédula elhelyezésével járt. A munkaigényes feladatra kellő munkaerővel nem rendelkezvén, a folyóiratcikkek cédula-katalógusának szerkesztését 1983-tól, sajnos, beszüntették.

A szakirodalmi tájékoztatást a katalógusokon kívül a könyvtár sokszorosított jegyzékek közreadásával is elősegíti. Ezt a célt szolgálták régebben az *Új szerzemények jegyzéke* kéthetente, majd a *Szakkönyvtári Tájékoztató* negyedévenként megjelenő számai 1982-ig. Azóta a legfrissebben érkezett művekről *Új beszerzések* címmel indított jegyzékben ad dokumentációs jellegű (címek leírása, címfordítások, annotálások) tájékoztatást.

A szakkönyvtár szabályzata értelmében a Nemzeti Bank minden dolgozója használhatja, továbbá könyvtárközi kölcsönzés keretében más intézmények munkatársai is igénybe vehetik. A külső olvasók azonban csak munkahelyük (hivatal, egyetem) írásbeli ajánlása alapján, a könyvtárvezető engedélyével látogathatják. (Külső kölcsönzőknek intézményüktől anyagi felelősség-vállalást tartalmazó meghatalmazást kell hozniuk.) A korszerű világitással felszerelt, barátságos olvasóterem használatát megkönnyíti, hogy közvetlenül mellette helyezkedik el tömörraktári tárolásban az anyag, a kért műveket tehát gyorsan kézhez

kapják az olvasók. A folyóiratcikkekről, tartalomjegyzékekről repromásolatokat is készítenek.

Szervezettségének és értékes szakanyagának köszönhetően a könyvtár olvasó- és állományforgalma elég nagy. 1984-ben például 441 beiratkozott olvasó és 1120 könyvtárlátogató 6818 dokumentumot kölcsönzött, illetve 4310 dokumentumot használt helyben. (A szakkönyvtár olvasószolgálat a hétfőtől csütörtökig 10 órától 16,15-ig, pénteken 10 órától 15,15-ig vehető igénybe, szombaton zárva van.)

A pénzügyi információk számítógépes feldolgozása

Az elektronika térhódítása a bank könyvtári információs szolgáltatásait is hatékonyabbá tette. A számítástechnika bevezetése a Nemzeti Bank szakkönyvtárába a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Könyvtár és Dokumentációs Szolgálatával együttműködve és támogatásával 1982-ben kezdődött. A pénzügyi szakirodalom hagyományos feltárásáról a gépi technikára való áttérés új feladatok elé állította a könyvtár munkatársait. Szellemi előkészítésként – egyebek között – a dokumentumok elemzésére szolgáló pénzügyi tárgyszó- és kategória-jegyzékeket szerkesztettek. Majd a KSH-val együtt csaknem 70 ezer tételből álló *szakirodalmi adatbázist* építettek ki a gazdasági és a pénzügyi életre vonatkozó bel- és külföldi szakkönyvek és mintegy 600 folyóirat cikkeinek gépi feldolgozásával.

A pénzügyi szakirodalom számítógépes feldolgozására az *IBM Text Pac programcsomagját* alkalmazták, és az ehhez kialakított segédletek (folyóirat-, kategória-, tárgyszó-, országkód-jegyzékek stb.) alapján végezték a szakirodalom feldolgozását a Text Pac rendszer követelményei szerint. Az adatfelvételezés a Magyar Nemzeti Bank adatfeldolgozó főosztályán, MDS 2400-as termináljain a standard KDOS-rendszerben történik, és ehhez havonta mintegy 250–280 tétel adatrögzítését végzi a könyvtár. Az ennek alapján készült 9 csatornás mágnesszalagot továbbítják a KSH könyvtárának.

A rendszer legfontosabb jellemzője, hogy természetes nyelvi szöveg keresésére alkalmas. A szöveges inputot a programok olyan állományokká szervezik, amelyekben a *szavak szövegben való előfordulásuk szerint kereshetők*. A rendszer tehát nem igényel és nem is tárol tezauruszt, így a szabad szövegkereséssel sok-

kal kötetlenebb a feldolgozás, és egyértelműbbé válik a keresés is.

A Magyar Nemzeti Bank számítógépes információkereső rendszerében az olvasók tájékoztatására négyféle index készül: *kategória-index* – nagy témakörök (kategóriák) szerint; *tárgyszó-index* – a tárgyszavak betűrendjében; *szerzői-index* – a szerzők betűrendjében, és végül *forrás-index* – a folyóiratok raktári jelzete és a folyóiratszámok szerinti bontásban.

A számítógépes információkereső-rendszer termékeként a Nemzeti Bank szakkönyvtára 1983 óta rendszeresen készít gépi katalógusjegyzékeket *Pénzügyi Szakirodalmi Tájékoztató* címmel, és ezeket kumulálva is kiadja. A teljes adatbázis anyagából retrospektív jelleggel egyedi, alkalmi témakeresést, végül selektív információterjesztést (SDI) is végez. A bank személyzetéről összeállított számítógépes nyilvántartás alapján az SDI szinte személyre szólóan – a szakterület és a nyelvtudás figyelembevételével – végezhető. Az SDI keretében a Nemzeti Bank főosztályainak profiljába tartozó szakirodalmat mintegy 25 témakörben figyeli, ezeket három nagy témacsomag foglalja össze: gazdasági helyzet és külgazdaság; pénz-, hitel- és bankügy; nemzetközi pénzügy.

A számítástechnika bevezetése a könyvtár tájékoztató szolgáltatásait nemcsak meggyorsította és frissebbé tette, hanem azzal az előnyvel is járt, hogy az információszolgáltatás sokkal szélesebb bázisú lett, mivel saját anyagán kívül a KSH-nak a szakterülethez tartozó információiról is jelzést ad. A két szakkönyvtár együttműködése tovább bővíthető a többi rokon profilú tájékoztató intézmény adatbázisának integrálásával. Az év végére szeretnék a rendszert online-szolgáltatásokra is alkalmassá fejleszteni.

Az MNB szakkönyvtára azonban máris csaknem 200 külföldi pénzügyi folyóirat figyelésével lehetővé teszi a Magyar Népköztársaság központi bankjában dolgozó szakemberek számára a bank-, pénz- és hitelügy, valamint a vállalati pénzügyek legfontosabb kérdéseinek nyomon követését magyar és világviszonylatban egyaránt. A bankkönyvtár sokoldalú ismereteket és nagy szaktudást igénylő feladatait *Romhányi Józsefné* vezetésével aránylag szerény létszámmal (7 fő- és 2 részfoglalkozású munkatárssal) látja el. A magyar szocialista bankrendszert szolgáló példamutató munkájuk elismerést érdemel.

Dr. Móra László

Egy lakótelepi fiókkönyvtár és olvasói

Helyszínrajz: a lakótelep és a könyvtár

A több mint kétszáz ezer lakosú Debrecenben – az ország más nagy városaihoz hasonlóan – néhány kisvárosnyi lakótelep is épült. Közöttük most már kisebbnek számít a Dobozi-lakótelep, amely az egyik régi debreceni temető helyére került tizenkét-tizenöt évvel ezelőtt. Főhadnagy *Fazekas Mihály* és *Diószegi Sámuel* nyugodtak e földben valamikor. Volt is vita az emlékek lebontása és elszállítása körül, ahogyan az ilyenkor lenni szokott.

A lakótelep mindenesetre elkészült, s ma mintegy tízezeren élnek a városnak ebben a keleti szegletében. Többségük munkás és alkalmazott. Sok közöttük a nagycsaládos, gyermekzsivajtól hangos a vidék; a nyugdíjasok száma kevés: a kor szerinti arányok igen jók. A lakótelepnek van egy híressé – korábban városszerte hírhedtté – vált négyszögletes épülete, a Fényes-udvar. Ebben a háztömbben a beköltözések utáni években rendszeresen eltűntek a kerékpárok, gyermekkocsik a tárolók-ból, s nem mindenki tudott a szocialista együttélés szabályai szerint élni és viselkedni. Szerencsére azonban ezen már túl vannak az ott lakók, s a rossz emlékek csak néha kísértének. A városrész a jól ellátottak közé tartozik: kiépült kereskedelmi és szolgáltató hálózata; lakóit két étterem várja, s közel a Meteor mozi is.

Itt nyílt meg 1976-ban a városi könyvtár egyik legnagyobb és legszebb fiókja, a 420 m² alapterületű Petőfi Emlékkönyvtár.

1984-ben állománya elérte a 25 ezer kötetet. Ezt 340 lemez, 391 diafilm egészíti ki, s 103-féle periodikából választhatnak az olvasók. A napi, átlagosan 70 látogatót, a rendezvényeken évente megjelent 6000 érdeklődőt, valamint az évi 1600 olvasót 4 főfoglalkozású könyvtáros szolgálja ki, sokszor bizony elég feszített tempóban. Az 1983-ban 1612, 1984-ben 1618 olvasó között az általános iskolások

aránya 47–48, a középiskolásoké 12–13 százalékos. Az olvasók több mint fele tehát iskolai tanuló. A munkások aránya csupán 14–15 százalékos, s csak a vezető szakalkalmazottakkal együtt haladja meg a 20 százalékos. A fennmaradó mintegy 18–20 százalékos az irodai dolgozók, a felsőoktatási intézmények hallgatói, a háztartásbeliek és a 9 százalékos kitevő nyugdíjas réteg alkotja.

A könyvtár évente 30–35 nagy rendezvényt szervez, 60–65 gyermekfoglalkozást tart, van kézimunka-köre, szabás-varrás tanfolyama. Nemcsak a könyvigények kielégítésében és felkarolásában működik tehát közre, s ezt annál is inkább teheti, mert jó együttműködést tart fenn a lakótelepi pártszervezettel és a Hazafias Népfront területi vezetőségével. Különösen a közösen tartott jubileumi megemlékezéseik mondhatók sikeresnek. De a közeli, 109. sz. szakmunkásképző intézet patronálásában is részt vesznek, és a környék két általános iskolájának közművelődési tevékenységét ugyan-csak segítik.

Olyan fiókkönyvtárról van szó tehát, amely nem elégedett meg a szűkebb értelemben vett könyvtári szolgáltatásokkal, hanem kilépett a művelődés szentélyéből, és a lakótelep társadalmi szerveivel együtt dolgozva mindenütt segített, ahol erre szükség volt, viszont az igények szem előtt tartásával azokat is becsalogatta a könyvtár falai közé, akik nem olvasói az intézménynek. Ízlést, világképet formált és formál mind a mai napig.

„A fejlett szocialista társadalom által közvetített kultúra-ízlés világképe és értékrendszerre” című, a Kossuth Lajos Tudományegyetem közművelődési tanszéke által koordinált kutatási témához kapcsolódva, ezért is vizsgáltuk meg ezt a lakótelepi fiókkönyvtárat. Vizsgálataink, eredményeink egy részét közöljük rövidtve ebben az írásban.

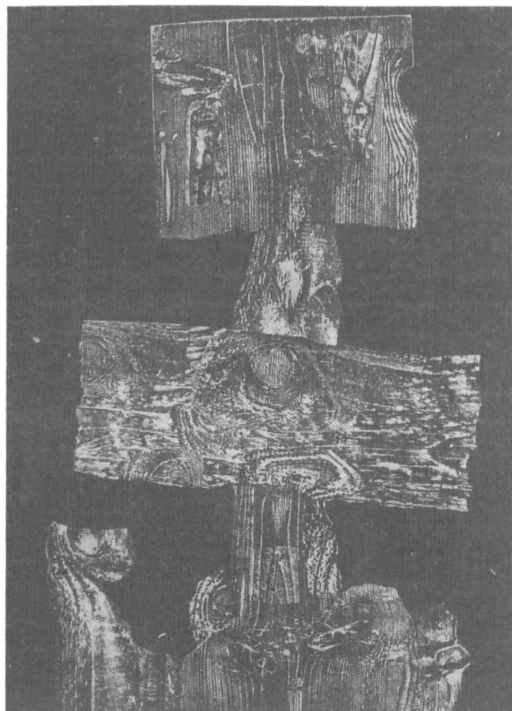
Olvasószolgálati tapasztalatok

A Petőfi Emlékkönyvtárban megvizsgáltuk az 1981-ben beszerzett szépirodalmi alkotások kölcsönzési statisztikáját, hogy képet nyerjünk arról, melyek örvendenek a legnagyobb népszerűségnek az irodalom műfajai közül. Egy hónap kölcsönzési időt számítva, attól függően, hogy az adott mű mikor érkezett meg a könyvtárba, a vizsgálat megkezdéséig (1983 októberéig) minden művet átlag tizenöt könyvtári tag olvashatott el. Az 1981-ben beszerzett 634 szépirodalmi alkotást 5861 olvasó vitte ki (művenként átlag 9 olvasó). Az egyes műfajok kihasználtsága (a kölcsönzési arány viszonyítva a beszerzési arányhoz, a beszerzési arányt 100 százaléknak véve) a következő volt: 20. századi értékes irodalom 40, bestseller 100, krimi 228, tudományos-fantasztikus könyvek 167, klasszikus-realista irodalom 50 s végül romantikus irodalom 100 százalék.

Az arányok minden kétséget kizáróan a *krimi és a tudományos-fantasztikus irodalom elsősorú fölényét mutatják*. Természetesen e két műfaj kölcsönzésének megítélésekor azt is figyelembe kell venni, hogy az idesorolható könyvek az állománynak csak kis részét teszik ki, s csak az olvasók viszonylag szűk rétege érdeklődik irántuk, de igen erősen, ami óriásivá növeli az adott állományrész forgalmát. Íme: az 1981-ben beszerzett művek közül minden egyes krimire 21, tudományos-fantasztikus regényre 15, bestsellerre és romantikus műre 10, viszont a klasszikus-realista, valamint a 20. századi értékes alkotásokra egyenként 4 kölcsönzés jutott. Érdeemes megnézni, hogy a kategóriákon belül milyen műveket választottak ki a leggyakrabban. *Krimi*: Christie: Temetni veszélyes (művenként 40 olvasó). Tandori (Nat Roid): Túl jól fest holtan (művenként 38 olvasó). *Tudományos-fantasztikus könyvek*: Boulle: A majmok bolygója (művenként 20 olvasó). Glut: A Birodalom visszavág (művenként 16 olvasó). *Bestseller*: Corman: Kramer kontra Kramer (művenként 20 olvasó). Zilahy: Két fogoly (művenként 16 olvasó). Berkesi: Alkonydomb (művenként 15 olvasó). Szilvási: Kamaszok (művenként 15 olvasó). *Romantikus regény*: Dumas: A három testőr (művenként 20 olvasó). Jókai: A lélekidomár (művenként 14 olvasó). *Klasszikus-realista regény*: Poe válogatott művei (művenként 24 olvasó). Mark Twain: Egy jenki Arthur király udvarában (művenként 16 olvasó). *20. századi értékes regények, antológiák*: Kielar: A 290. számú

auschwitz-i fogoly. Visszaemlékezések (művenként 27 olvasó). Moczarski: Beszélgetések a hóhérral. Dokumentumregény (művenként 20 olvasó). Moldova: Szent Imre induló. – Elhúzódo szüzesség (művenként 18 olvasó). Szerelmes novellák. (Antológia az elmúlt 35 év magyar novelláiból) (művenként 17 olvasó). Galgóczi: Ez a hét még nehéz lesz (művenként 16 olvasó). Raffai Sarolta: Menekülők (művenként 16 olvasó).

Legelőször a magas kölcsönzési szám adatok tűnnek a szemünkbe. A krimik és a tudományos-fantasztikus művek állandóan kézben vannak, soha nem találhatók hosszabb ideig a polcon, sőt hetente-kéthetente cserélik őket az olvasók. Ez úgy lehetséges, hogy olyan fogyasztási cikkeknek tekinthetők, amelyeket egy ültő helyükben végigolvasnak kedvelőik. A klasszikusok közül a kalandos jellegűek a kelendők, Poe inkább kísértethistóriáival, mint verseivel lett népszerű. A bestsellerek között a szokott neveket találjuk, a *Kramer kontra Kramer* sikere bizonyítja, milyen sokat jelent a film hatása, a könyvet témája miatt olyanok is elolvasták, akik egyébként nem hívei a *Berkesi-Szilvási-típusú* regénynek. A 20. századi értékes művek között a tényirodalom és a szerelmes történet hódít, de az is előfor-

dul, hogy a krimivel együtt kölcsönzik a koncentrációs táborokról szóló műveket. Az értelmiség érdeklődése következtében egy-két mai magyar szerző (Galgóczi, Raffai) is felkerült a sikerlistára, tehát az értékes regényeknek is van állandó táboruk. Mindenesetre a színvonalas alkotások elbírnának nagyobb forgalmat is. A klasszikus és az értékes mai alkotások akkor számíthatnak szélesebb körű érdeklődésre, ha érdekes a címük és csábító borítójuk van. A kiadó bizony jobban kiaknázhatná ez utóbbi lehetőséget egy-egy mű piacra dobásakor, de a könyvtár is segíthet könyvkiemelésekkel (böngészde), illetve az egyénekre szabott ajánlásokkal. Bizonyos esetekben a klasszikus és az értékes mai mű is lehet hiánycikk. Az előjegyzési listák arról tanúskodnak, hogy leggyakrabban a kötelező olvasmányokra (Voltaire: *Candide*, Görög drámák, Shakespeare: *Rómeó és Júlia*, Ibsen: *Vadkacsa*) és a színvonalas kortárs alkotások olvasmányosabb fajtáira (Moldova, Simonffy András, Szabó Magda, Mocsár Gábor regényei) vár az olvasó. *A könyvkiadás tehát az egyik oldalon (lektűr) a lehető legnagyobb mértékben kielégíti az igényeket, sőt időnként túlkínálatot teremt, a másik oldalon nem egy esetben az alacsony példányszámmal megfosztja az olvasót a klasszikus és a nívós kortárs irodalomtól.*

A könyvterjesztés

A könyvkiadáshoz szorosan kapcsolódik a könyvterjesztés, hiszen a kiadott könyvnek el kell jutnia a közönséghez. Hazánkban a könyvvásárlás zöme a boltokban, illetve kisebb részben munkahelyi könyvterjesztők útján történik. Érdekes, hogy a munkahelyi könyvterjesztők ügyfelei között jóval több a munkás, míg a boltokban az értelmiség vásárol nagyobb hányadban. Ennek oka a könyvválaszték iránti igény különbözősége. Sajnos, a munkahelyi könyvterjesztők a boltokéhoz képest jóval kisebb és egyoldalúbb választék ráadásaként sokszor a munkájukhoz szükséges ismeretekkel sem rendelkeznek. Még nagyobb a felelősségük a vidéket járó könyvügynököknek, akik gyakran „szűz területre” viszik el a könyvet, a kultúrát. Az ügynököknek azonban elsősorban a megmaradt könyveket kell értékesítenie, nem foglalkozhat neveléssel, az izlés fejlesztésével. Ezt támasztja alá két eredményes könyvügynök nyilatkozata: „Ha becsületesen egyenként ajánlanám a könyveket és mindegyik tartalmát

elmondanám (ha ... tudnám), a szódavizre valótlót sem keresném meg, és kirúgnának. Joggal, mert a vállalat a nehezen eladható könyvek eladása érdekében vett fel, és nem a módszerem érdeke, hanem az évi egy-két millió, amit hozok.” – „Nekem mindegy, mit adok el. Lehetne ... autógumi vagy olló, az se maradna a nyakamon. Ameddig lócitrom van, addig veréb is akad. De a könyvekkel azért egyre nehezebb. Ritka eset, hogy azt adhatjuk el, amit a vevő kérne: a sikerkönyveket.” (*Nógrádi Gábor: Könyvpiramisok alján. Új Tükör, 1983. 48. szám.*)

A művelődéspolitikai szempont tehát itt is csorbát szenved, az ügynök nem terjeszt, hanem elad. Az eltérő érdekeket jól mutatja, hogy a könyvnyomtatás, -kiadás és -terjesztés ügye különböző minisztériumokhoz tartozik. Említést kell még tennünk az általában zsúfolt raktárterekről, a gépesítés hiányáról s a megfelelő szakmai utánpótlás akadozásáról mind a nyomdák, mind a könyvesboltok esetében. Ezek a tényezők szintén akadályozzák a színvonalas terjesztői munkát. A nemcsak méreteiben, de minőségében is korszerű könyvkiadást a könyvkiadóknak kell megteremteniük. Végre tisztázni kell, milyen mértékben szolgáljon a könyvkiadás kereskedelmi és közművelődési célokat. Ám „amíg könyvkiadásunk a jórészt nyomdai gondokat nem tudja megoldani, nem képes maradéktalanul teljesíteni azokat a feladatait sem, amelyek az olvasás struktúrájának a korszerűsítésével és a széles tömegek igényeinek a felkeltésével függnek össze.” (*Köpeczi Béla: Az új magyar könyvkultúra. = Robert Escarpit: Irodalomszociológia.*)

A Petőfi Emlékkönyvtár olvasóinak érdeklődése

Érdeklődésvizsgálatunk adatfelvétele a Debreceni Városi Könyvtár Petőfi Emlékkönyvtárában történt 1982 novembere és 1983 márciusa között. Arra törekedtünk, hogy a minta tükrözze a könyvtár olvasóinak összetételét nem, kor és foglalkozás szerint. Ezer kérdőívet osztottunk ki, ebből visszaérkezett és értékelhető volt hétszáz darab. Megoszlását lásd a 412. oldalon levő táblázaton.

A nők valamivel nagyobb arányszámát az az ismert tény magyarázza, hogy ők olvasnak több szépirodalmat. Az életkor előrehaladtával viszont a korosztályon belül csökken a könyv-

<i>Nemek</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalékarány</i>
Férfi	301	43
Nő	399	57
	<u>700</u>	<u>100</u>
<i>Életkori csoportok</i>		
14–20 éves	261	37
21–30 éves	184	26
31–40 éves	81	12
41–50 éves	42	6
51–60 éves	20	3
60 év fölötti	112	16
	<u>700</u>	<u>100</u>
<i>Foglalkozás</i>		
Szaktanácsadó	55	8
Középiskolai tanuló	133	19
Főiskolai és egyetemi hallgató	98	14
Betanított és segédmunkás	38	6
Szaktanácsadó	105	15
Ügyviteli alkalmazott	72	10
Értelmiségi	87	12
Nyugdíjas	112	16
	<u>700</u>	<u>100</u>

tárlátogatók aránya. Ez az irányzat jellemző az olvasáson kívüli művelődési szokásokra is.

A könyvtár olvasóinak csaknem 50 százaléka a diákok soraiból kerül ki, akik az életkorukból fakadó olvasási láztól függetlenül, tanulmányi kötelezettségeik miatt is igénybe veszik a könyvtár szolgáltatásait. A beiratkozott munkások és szellemi dolgozók aránya csaknem azonos, holott a valóságban a munkások száma több mint kétszerese a szellemi foglalkozásúakénak. A tudományos tevékenységet folytató, illetve a magas szakképzettséggel rendelkező értelmiségiek közül sokan inkább a tudományos, illetve a szakkönyvtárakat látogatják, az ő érdeklődésük feltérképezésére nem terjedhetett ki a vizsgálat.

Első mérőműszerként a Bartos–Mándy-féle érdeklődésvizsgáló módosított változatát alkalmaztuk (*Bartos Éva–Mándy Gábor: Tematikus érdeklődésvizsgálat közművelődési könyvtárakban 1981.*). A 700 főnyi olvasótábor szavazatai alapján az *érdeklődésvizsgáló 89 témája a következő sorrendet adta* (a zárójelen belül azt tüntettük fel, hogy a megkérdezettek hány százaléka jelölte meg az adott címszót): Krimi (52 százalék), Történelmi regények (46), Humoros irodalom (43), Romantikus regények (39), Film (37), Történelem (37), Berkesi–Szilvási-típusú regények (36), Fiatallal kapcsolatos problémák (36), Rádió, tv (36), Huszadik szá-

zadi külföldi regények (33), Színház (32), Nagy emberek életrajzi regénye (32), Popzene (32), Útleírások (31), Sport (31), Tudományos-fantasztikus regények (30), Külpolitika (28), Ruházat (divat) (27), Vers (27), Ifjúsági regények (26), A nemi élet kérdései (26), Útikönyvek (25), Lakberendezés (24), Állatvilág (24), Klasszikus-realista regények (23), Szakácsművészet (22), Vadászskalandonk (21), Ókori népek (21), Régészet (21), Sztárok világa (21), Dráma (20), Belpolitika (19), Technika (18), Festészet (17), A Tények és tanúk sorozat (17), Fotó (16), Földrajz (16), Vallás (16), Önvédelmi sportok (16), Jövőkutatás (16), Disszidensek sorsa (15), a Galgóczi képviselte mai magyar regények típusa (15), Természetjárás (15), Filozófia (15), Öngyilkosság (15), Genetika (15), Haditechnika (14), A Modern Könyvtár sorozat (14), Orvostudomány (14), Kozmetika (13), Barkácsolás (13), Csillagászat (13), Autóvezetés (13), Gazdasági kérdések (13), Szociológia (13), Esztétika (13), Hímzés (13), Klasszikus zene (13), Szociográfia (13), Kötés-horgolás (13), Pedagógia (13), Szabás-varrás (12), Úrhajózás (12), Női egyenjogúság (11), Szobanövények (11), Biológia (11), Irodalomtudomány (11), Kábítószerek (11), Kertészet (11), Szobrászat (10), Cigánykérdés (10), A nemzetiségek helyzete (10), Nyelvészet (9), Fizika (9), Jógázás (8),

Makramé (8), Építészet (7), Matematika (7), Esszé (7), Környezetvédelem (6), Számítás-technika (6), Néprajz (5), Gépészet (5), Halászat (5), Gyümölcsstermesztés (4), Kisállattenyésztés (4), Kémia (4), Munkaügyi kérdések (4), Növénytan (4).

Mi van az adatok mögött?

Az olvasók átlag 16 témakört jelöltek meg aláhúzással, ez széles körű érdeklődést mutat. A teszten a témakörök 41 százaléka tartozott a társadalomtudományok, 30 százaléka az „alkalmazott irodalom” (egészségügy, technika, mezőgazdaság, háztartás, barkácsolás, útleírás), 20 százaléka a szépirodalom, 9 százaléka pedig a természettudományok kategóriájába, s a rájuk adott szavazatok aránya így alakult: 41, 23, 31 és 5 százalék. *A kérdőívben való szerepeltetésük arányához képest a legnagyobb érdeklődés a szépirodalom műfajai iránt mutatkozott; arányuknak megfelelően szerepeltek a népszerűségi listán a társadalomtudományok, viszont kisebb volt a kedveltsége az alkalmazott irodalomnak és a természettudományoknak.*

A szépirodalom válfajai mellett a kulturális (film, rádió, tévé, színház) és a történelmi témákat (történelmi regények, történelem, ókori népek stb.) minősítették a legkedvezőbbben az olvasók. A fiatalok egészére jellemző volt a popzene és a sport szeretete, míg a középkorúak az útleírásokat részesítették előnyben. Fontos szerephez jutottak a mindennapi élet (divat, lakberendezés, szakácsművészet stb.) témakörei.

A krimi, a történelmi regények és a humoros irodalom alkotásai nemre, korra és foglalkozásra való tekintet nélkül minden olvasói csoportban a legnépszerűbb témák közé tartoznak, s ez egyben azt is jelenti, hogy a szórakozási igény egyetemes kielégítőinek tekinthetők. A romantikus regények – nem meglepetés – inkább a nők körében kedveltek.

A korábban oly népszerű életrajzi regényeket megelőzi a 20. századi külföldi irodalom, amely annak ellenére, hogy átfogó volta miatt többféle értéket takarhat, a mai témák iránti érdeklődést mindenféleképpen tanúsítja. *Az utóbbi években küzdötte fel magát az elsők közé a tudományos-fantasztikus irodalom, amely a férfiak körében a krimi, a történelmi regények és a humoros irodalom után a legnépszerűbb irodalmi műfaj, de a nők 23 százaléka is kedveli.*

Az ifjúsági irodalom a tizenévesek nagy számának köszönheti kedvező helyezését, de

meglepetésre minden korosztályban eléri a legalább 10 százalékos szavazati arányt. A kalandos történetek a legkeresettebbek közöttük. Nagyon visszaesett viszont a klasszikus-realista regény népszerűsége (feleannyi olvasót sem érdekel, mint a krimi), s igencsak hátul kullog a például Galgóczi képviselte mai magyar realista regény és a *Modern Könyvtár* sorozat. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy a Galgóczi képviselte mai magyar realista regénytípus a középiskolások elutasítása miatt (4 százaléket érdekelt) szerepel ilyen előnytelen pozícióban, nélkülük kis különbséggel a klasszikus-realista irodalom elébe került volna az érdeklődési teszten (az értelmiség 41 százaléka húzta alá). Ez a tény egyrészt azt bizonyítja, hogy általában a kortárs irodalom (a formakereső, kísérletező jellegűeket kivéve) értéke-sebbje is megelőzi a klasszikus-realista irodalmat (a romantikus regényt nem), másrészt az iskola nem készíti fel kellően a diákokat a kortárs művek befogadására, hiszen a középiskolások a Berkesi-Szilvási-típusú bestsellert kiugró mértékben kedvelők. A vers- és drámakedvelők arányával (27, illetve 20 százalék) viszonylag elégedettek lehetünk (az egyetemisták 84 százaléka jelölte meg). A *Modern Könyvtár* sorozat iránt szintén az egyetemisták érdeklődnek leginkább. A nagyobb elmélyülést igénylő esszé népszerűsége elenyésző (7 százalék). Láthatjuk, az érdeklődés iránya alaposan módosult az elmúlt időszakban.

Vizsgáljuk meg ezek után, hogyan tükröződik az érdeklődési kör a valóságos könyvvás-lasztásban. A mintául kiválasztott *140 olvasó* a megfigyelés két hónapja folyamán *1036 kötet* könyvet kölcsönzött a következő összetételben: szépirodalom 72 százalék; szak- és ismeretterjesztő irodalom 28 százalék. A kiválasztott könyvek többsége tehát szépirodalom, de az előző évekhez viszonyítva javult a szak- és az ismeretterjesztő irodalom kölcsönzési aránya: 1964-ben a legutoljára, legfrissebben olvasott könyvek 12, 1978-ban 20 százalékát tette ki ez az állománycsoport. *A szépirodalom belül a krimi áll az élen, majd a 20. századi értékes külföldi és magyar irodalom következik. Érdekes, hogy a bestseller és a klasszikus-realista művek kölcsönzési aránya egyforma, s a romantikus regény a tudományos-fantasztikus irodalommal együtt aránylag kis részét képezi a forgalomnak. Az érdeklődési körnek megfelelő a krimi helyezése, a mai irodalom viszont sokkal előkelőbb helyen szerepel a kölcsönzésben. Ennek egyrészt az a magyarázata, hogy az*

olvasók többsége az újdonságokra kíváncsi, másrészt az olvasó legtöbbször téma szerint választ, s nem mindig tudatosan keresi az értékeket.

A kikölcsonzótt klasszikus-realista alkotások túlnyomó része *kötelező olvasmány*, forgatásuk gyakorisága nem tükröz általában hiteles érdeklődést, s kérdés, hogy az iskola tud-e valódi kíváncsiságot ébreszteni irántuk. A versek és a drámák kölcsonzése szinte teljes egészében iskolai célok szolgálatára. Az ifjúsági regényhez soroltuk a szülők által gyermekeiknek vitt meséskönyveket is, azért ugrott meg a forgalmuk.

A történelmi regények átnézésakor meglepődünk, mert a *kikölcsonzótt művek szinte kizárólag a közelmúlt eseményeire vonatkoztak, illetve külföldi kalandos históriák voltak*. A régi magyar történelem iránt egyáltalán nem nyilvánult meg érdeklődés, s ez ugyancsak az iskolai oktatás hiányosságaira utal, hiszen az érzelmi nevelés, a nemzethez való kötődés szempontjából nagyon fontos ez az állományrész. A szak- és az ismeretterjesztő irodalom kölcsonzése tekintetében összehasonlítást tudunk tenni a budapesti könyvtárhasználók ilyen jellegű olvasási szokásaival (*Katsányi Sándor: A társadalomtudományi irodalom forgalma közművelődési könyvtárakban 1975.*).

	1934	Budapest 1964 százalék	Debrecen 1982–1983
Társadalomtudományi művek	25	22	35
Természettudományi művek	10	12	9
Műszaki könyvek	9	10	8
Művészet, irodalom	21	21	13
Egyéb ismeretterjesztő mű	35	37	35

Meglepő, milyen kevés változás történt a nem szépirodalmi művek kölcsonzésében 1934 és 1964 között, s tulajdonképpen 1982–83-ban is csak két kategória forgalma módosult lényegesen. *A társadalomtudományi művek iránt nagymértékben nőtt az érdeklődés, mégpedig a művészeti, irodalmi témák rovására*. A legnagyobb népszerűségnek a történelem örvend, de mint már említettük, ez a megállapítás főleg a közelmúltra érvényes. Ha az olvasó a régi korok történelmére kíváncsi, legtöbbször idegen, egzotikus színteret bemutató alkotást választ, akárcsak a történelmi regények esetében.

Az érdeklődési körök népszerűségi sorrendjétől eltérően nagy arányban szerepelnek a kölcsonzésben irodalomtörténeti, pedagógiai, pszichológiai, vallástörténeti, természettudományi művek. Feltételezhető, hogy ezek tanulmányok folytatásához szükségesek, s a köl-

csonzók egyetemisták, főiskolai hallgatók, középiskolások, értelmiségiek. A szakmunkástanulók és a szakmunkások a technika témaköréből kölcsonöznek, az alkalmazottak pedig többnyire praktikus könyveket (kézimunka-, szakácskönyv, egészségügyi irodalom) választanak. *A szak- és az ismeretterjesztő művek kölcsonzésében az egyetemisták, a főiskolai hallgatók és az értelmiségiek járnak az élen*, a legkisebb jelentőséget a nyugdíjasok és a betanított munkások tulajdonítják az ismeretközlő irodalomnak. A mindennapi kultúra fejlesztése szempontjából azonban igen kedvező jelenség a lakáskultúrával, szakácsművészettel, egészségügyi felvilágosítással stb. foglalkozó művek népszerűsége. (*Folytatjuk*)

**Molnár Orsolya
Sz. Szabó László**

A Könyvtáros egyes számai – tizenkét hónapra visszamenőleg – kaphatók a Lapkiadó Vállalat Közönségszolgálatánál (1076 Budapest, Thököly út 21. Tel.: 424-543); a régebbi számok pedig szerkesztőségünkől kérhetők.

Dokumentum, dokumentáció, dokumentáció-tudomány

Legalapvetőbb kommunikációs megnyilvánulásunk, a nyelv mindig érzékenyen jelzi a szavak, fogalmak használatának, jelentésének változásait, mind az egész társadalmat, mind az egyes szakmákat (problémaköröket) illetően. A szociológiai vagy szűkebb, speciálisabb területen a tudományszociológiai értelemben vett szemantikai (*Könyvtáros*, 1977/8., illetve 1982/7. sz.) vizsgálódás alapján is szembeötlik a *dokumentáció* (tudományos dokumentáció) kifejezés fokozatos háttérbe szorulása századunk második felében. Évszázadunk első felében a tudományos tájékoztatás egyik legsűrűbben használt fogalma volt a dokumentáció, amelynek tevékenységi formái nagymértékben előrelendítették a különféle dokumentumokban található szakmai ismeretek rendszerező feltárását, hasznosítását. Ilyen megközelítésben a jól működő sakkönyvtárak tulajdonképpen dokumentációs tevékenységet is végeztek vagy erre törekedtek.

Nyilvánvaló, hogy a dokumentációs tevékenységek (válogatás, osztályozás, elemzés, referálás, szemlézés stb.) nem „tűntek el”. Miért történt, hogy a dokumentáció szó használata bizonyos mértékig mégis „kiment a divatból”?

Az ismeretek háromféle lelőhelye

Sem a *könyv*, sem a *dokumentum* kifejezés (szóalakjában) nem utal arra, hogy lényege szerint ismeretek forrása, hordozója, továbbítója. Talán ez is az egyik (nem mindig tudatosuló) oka annak, hogy a dokumentáció kifejezést szinte „elnyelte”, magába olvasztotta az *információ* szó, amely képzettársítással azonnal kapcsolatba hozható az ismeret, adat, tájékoztatás, felvilágosítás fogalmával. Így tekintve azt mondhatjuk, hogy a dokumentáció fogal-

ma az információ fogalmában él tovább, mint az információs rendszerek egyik lényeges tényezője.

A dokumentáció elnevezés térvesztésének másik okát bizonyára abban is kereshetjük, hogy jelenleg már nem csak a dokumentumokat (például szakirodalmi dokumentumokat) tekintjük az ismeretek forrásának, lelőhelyének. Egyrészt a technikai fejlődés, másrészt az emberi tényező (*Könyvtáros* 1984/2. sz.) mind nagyobb mértékű figyelembevételére alapján megállapíthatjuk, hogy napjainkban az ismereteknek (legalább) három fő lelőhelyük van: 1. az emberi memória, intellektus (személyes információs rendszer); 2. a különféle dokumentumok, információhordozó médiák (dokumentális információs rendszer); 3. a számítógépi memóriák, tárolók (számítógépes információs rendszer). Az ismeretek készletének ez a három formája természetesen nem különül el egymástól élesen, és aligha kétséges, hogy közöttük az összekötő, szintetizáló, integráló szerepet elsősorban a személyes információs rendszer játssza, amely a különféle módon rögzített és közvetített „objektív” információkat személyes tudássá alakítja. (Ezzel magyarázhatjuk jórészt azt a paradox jelenséget, hogy a technikai eszközöknek és a dokumentumellátásnak a legmagasabb színvonalra fejlesztése sem vezet önmagában az információhasználat minőségének arányos javulásához.)

A dokumentáció értelmezése

Eredete szerint a dokumentáció jelentése: bizonyítás, tanúsítás, tanítás (gyökszava a latin *doceo* = tanítok ige). Ebből a jelentésből kiindulva igen világosan fejtette ki a dokumentáció fogalmának, tevékenységi körének lényegét

E. Westerbreek egyik (1960-ban írt) tanulmánya, amelyet máig hermeneutikus (*Könyvtáros*, 1983/12. sz.) értékünk tarthatunk. Westerbreek hangsúlyozza, hogy a dokumentáció tulajdonképpen „bizonyítékokkal való ellátás” dokumentumok, illetőleg a belőlük származó ismeretek, adatok, tények alapján. Ebből következően dokumentálni annyit jelent, mint a dokumentumok tartalmát „ismerettényezőkre bontani”, ezeket elemezni és összegezni annak érdekében, hogy a kutatási és egyéb feladatokban alaposan tájékozódjunk, s megbízható ismeretek birtokában döntsünk. (Westerbreek analógiaként megemlíti a bírósági tárgyalásokat és ítéleteket, ahol a dokumentációnak, a tárgyi és a személyi bizonyítékoknak – tanúknak –, s ezek „perdőntő” együttesének alapvető szerepük van). Kitűnik ebből az értelmezésből, hogy a dokumentáció az életnek jóformán minden területén alkalmazható, és alkalmazuk is, szinte az „ősidők” óta.

Tudományos-technikai szakterületeken a dokumentációnak három alaptípusát különböztetjük meg: 1. az egyes szakterületek, diszciplínák új eredményeinek, elméleti és gyakorlati fejleményeinek rendszeres feltárása az érintett dokumentumokból; 2. kutatási-fejlesztési feladatok megoldásához a szükséges (és lehetséges) „ismeretháttér” megteremtése, összeállítása a releváns dokumentumokból kizárható adatok elemzésével és szintetizálásával; 3. konstrukciós és technológiai eredmények rögzítése szöveges leírással, ábrákkal, rajzokkal, táblázatokkal; ez a szó eredeti értelmében vett műszaki (gyártási és gyártmány-) dokumentáció, amely az új eljárások megismertetésének („know-how”) és átadásának („technology transfer”) alapja.

Minél mélyebben, részletesebben végezzük a dokumentum ismerettényezőkre bontását s e tényezők feltárását és viszonyítását, annál alaposabb lesz a dokumentáció, s egyúttal annál messzebbre kerülünk a dokumentumtól, mint egységes egésztől, „könyvtári egységtől”. Ezen a feldolgozási-feltérési skálán húzódik valahol az a határvonal, amely elválasztja a dokumentációs és a könyvtári tevékenységet egymástól, persze sohasem mereven, egymással szembe szegülően.

Elkanyarodva most a tudomány és a technika területéről: találkozhatunk a dokumentációhoz igen közel álló műfajokkal, műformákkal az irodalomban és a művészetben is. Ismeretes, hogy az irodalomban az utóbbi évtizedekben nagymértékben megnövekedett a „doku-

mentumirodalom” vagy „tényirodalom” jelentősége és népszerűsége. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk az irodalmi szociográfián, társadalmi helyzetleíráson vagy „esettanulmányon” kívül mindazokat a műveket, amelyek nem költött (fiktív) cselekményekkel és szereplőkkel, hanem valóban az „életből vett”, hitelesen dokumentált történetekkel s személyekkel, illetőleg a rájuk vonatkozó dokumentumok megfelelően elrendezett közlésével fejezik ki mondanivalójukat. Hasonló jelenséget figyelhetünk meg a művészetben is, ahol a dokumentáló jellegű alkotásokat dokumentáris (dokumentarista), újabban hiperrealista elnevezéssel szokták jelölni. Ilyen művek elsősorban a film- és fotóművészetben található nagy számmal, de előfordulnak a festészetben (kollázsok és montázsok) s más művészeti ágakban is.

A dokumentum és a média hatása, üzenete

Láttuk, hogy a dokumentáció bizonyít, tanúsít, tanít, s ezt elsősorban a dokumentum tartalmának ismerettényezőkre bontásával éri el. De feltehetjük ezzel összefüggésben azt a kérdést is, hogy mire „tanít” bennünket maga a dokumentum, mint önálló, sajátos anyagi (fizikai) és szellemi (lelki) jelenség? Ezt a kérdést tüzetesebben *Marshall McLuhan* vizsgálta a különféle kommunikációs eszközöknek, médiáknak az érzékelésre, a tudatra gyakorolt hatása szempontjából (*Könyvtáros* 1982/6. sz.). Ha vizsgálódásainak eredményeivel sok mindenben nem érthetünk is egyet, azt meg kell engednünk, hogy a médiáknak van valamilyen hatásuk használójukra a közlések tartalmától függetlenül is. Azért említjük meg ezt a problémakört, mert úgy gondoljuk, hogy a dokumentum (média) és a dokumentáció viszonyának kutatása feltétlenül a dokumentációhoz is tartozó feladat, s nem utalhatjuk teljes mértékben a kommunikáció körébe. Ebben a tekintetben ki kell tágítanunk Westerbreek idézett meghatározását a dokumentációról: a dokumentumokat nemcsak az ismerettényezők, hanem megjelenési (megjelenítési) formájuk szerint is vizsgálunk kell.

Első pillanatra talán furcsának, sőt groteszknak látszik az a megközelítés, hogy a dokumentumok és a médiák hatását elménk tudatos és tudattalan szférájával, a „nappali és az álombeli logika” működésével hozzuk kapcsot-

latba. *D. Boyle* írt erről érdekes tanulmányt, melyben a könyvtár, a televízió s a tudatalatti lelkivilág kapcsolatának kérdését vetette föl. Véleménye szerint a televízió (és más vizuális-audiovizuális kommunikációs eszközök) napoként újraterezték bennünk az álmok s a tudatalatti szféra asszociatív struktúráját és logikáját azáltal, hogy a képi megjelenítés a reális és az irreális, a tényszerű és az elképzelt történekek között lebeg, s ily módon megidézi a tudatalatti lelki háttér szüntelen „mormolását”. Ez a képek kiváltotta hatás egészen más „nyelven” beszél, mint a nyomtatott szövegek mindig ismerősnek tetsző s általában a tudatos szférát befolyásoló „világa”. Azért villantottuk fel ezt a problémakört, mert a könyvtárakban mind nagyobb jelentőségre tesz szert a médiák megfelelő kiválasztása, illetőleg olyan média-együttesek, médiatárak, dokumentumtárak kialakítása, amelyek az előbb jelzett pszichológiai értelemben is eleget tesznek az olvasók-felhasználók (sokszor csak rejtve megnyilvánuló) lelki-szellemi igényeinek.

Ha nem „járt is le” a könyv korszaka, nem kétséges, hogy megkezdődött a „multimédia-korszak”. *George Steiner* szerint az 1730 és 1885 közötti időszakot tekinthetjük a könyv és az olvasás „klasszikus” korszakának. E korszak végét mindössze tíz év választja el a Nemzetközi Bibliográfiai Intézet (Institut International de Bibliographie) megalapításától, ami a modern értelemben vett dokumentáció kezdé-

tét jelezte. Ez az intézet egyben jogelődje a ma is működő Nemzetközi Dokumentációs Szövetségnek (FID = Fédération Internationale de Documentation). Az időpont nagyjából egybeesik annak a korszaknak kezdetével is, amelyet McLuhan *Marconi-galaxis*nak nevezett, s amely az elektromos (később elektronikus) kommunikációs médiák nagyarányú fejlődését indította el.

Dokumentáció- és információtudomány

Nem követjük nyomon a dokumentáció fejlődésének fontos állomásait, ezek ugyanis – mindenekelőtt a szakirodalmi dokumentáció terén – a könyvtárosi stúdiók igen fontos részét alkotják. Inkább röviden érintjük a dokumentáció és az információ viszonyát s e két fogalommal összefüggésben a kommunikáció problémakörét. Ezeknek a kifejezéseknek használatában elég nagy a terminológiai bizonytalanság (esetenként zűrzavar), amelynek megszüntetése, illetőleg tisztázása mind az elméleti, mind a gyakorlati munkában rendkívül fontos követelmény, s megoldására akkor számíthatunk, ha az információtudomány (informatika) fogalmi rendszere oly mértékben letisztul és kikristályosodik, hogy szellemi struktúrája világosan kirajzolódik, s így jól áttekinthetővé válik.

Néha elég élesen el szokták választani a dokumentációt az információtól, s ez a dokumentáció fogalmának szűkítésével, szegényítésével jár. Említettük, hogy a dokumentáció lényege a dokumentumok tartalmának ismerettényezőkre bontása és rendszerezése meghatározott feladatok megoldása érdekében. Az ezt megelőző és az ezt követő tevékenységeket sokan nem tartják a dokumentációhoz tartozó műveleteknek. E felfogás szerint a dokumentumokból feltárt ismeretek továbbítása az olvasóhoz, felhasználóhoz már nem a dokumentációnak, hanem az információnak (mint tevékenységnek) tárgykörébe tartozó feladat, viszont maga a dokumentálás (mint az ismerettényező feldolgozása) nem tartozik az információ feladatkörébe. Ilyen megközelítésben, interpretálásban figyelmen kívül marad az a szempont, hogy az információ szó nemcsak tájékoztatásként értelmezhető, hanem úgy is, mint ismeret (vagy ismeretelem), sőt igen sokszor használatos információs forrás (vagyis dokumentum) értelemben is. Ezért nem meglepő, hogy a

dokumentáció és az információ „egzakt” fogalma igen nehezen határozható meg, s elhatárolásuk nem könnyű feladat. Westerbreek (igen helyesen) azt hangsúlyozza, hogy amikor nehézségek merülnek fel két fogalom elválasztásakor, ez rendszerint azért van, mert a tárgyalt fogalmak „a valóságban nem akarnak elszakadni” egymástól. Minden bizonnyal ez a helyzet a dokumentáció és az információ fogalmával is.

Két fogalom ellentmondásait egy harmadik, átfogóbb s magasabb szintű fogalom alkalmazásával hidalhatjuk át. Így van ez a dokumentáció és az információ esetében is, amelyeket a (társadalmi) kommunikáció kapcsol össze. Ennek megfelelően a dokumentáció- és információtudomány a kommunikáció-tudományban integrálódik, s ide tartozik a könyvtártudomány is, amely mindkettőnek nélkülözhetetlen alapja.

Györe Pál

IRODALOM

- Dokumentum és irodalom. = Nagyvilág, 1969. 2. sz.
Györe Pál: Könyvtár, szakkönyvtár, dokumentáció. (Bibliotéka és dokumentumtérka.) = Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója, 1960. 1. sz.
Jacob, R.: Qualités innées et qualités acquises des documentalistes. Roma, 1964, Comitato Nazionale per la Produttività (Kongresszusi kiadvány)
Lázár Péter: A korszerű szakirodalmi dokumentáció. 1962, Föv. Jegyzetell. /Mérnöki Továbbképző Intézet előadássorozata, 4046./
Lázár Péter: A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség 1981–1984. évi középtávú programja. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 1982. 5. sz.
Pigamiol, P.: Documentation. A long-term view. = International Forum on Information and Documentation, 1976. 2. sz.
Polzovics Iván: Bevezetés a szakirodalmi dokumentációba a műszaki és természettudományok területén. 1962. OMKDK
Westerbreek, E.: De begrenzing van de functie documentatie. = Bibliothekleven, 1960. 4. sz.

Kérdezz – felelek

A helyettesítés díjazásáról kaptuk a következő kérdést:

„A könyvtár adminisztrátora szülési szabadságát tölti. Helyettesítését a gazdasági ügyintéző – a saját munkakörének ellátása mellett – vállalta a szülési, majd a gyermekgondozási szabadság teljes tartamára. Kérdés, hogy a helyettesítési díj az adminisztrátor munkabérének hány százalékáig terjedhet? Fizethető-e ez a díj az adminisztrátor rendes szabadságának tartamára is? Ő ugyanis az esedékes rendes szabadságát a szülési szabadság befejezése után és a gyermekgondozási szabadság megkezdése előtt szeretné kivenni. Ugyanez a kérdés vonatkozik arra az esetre is, ha az érdekelt a rendes szabadságát egyfolytában, a gyermekgondozási szabadság letele után venné ki.”

Válasz:

A szóban forgó ügyintézőt helyettesítési díj illeti meg. Erre nézve a *Művelődési Közlöny* 1982. évi 11. számában közzétett 17/1979. (XII. 1.) MüM számú rendelet 51. paragrafusaiban foglaltak az irányadók, amelyek szerint, ha a dolgozó a munkakörének ellátása mellett

távol levő dolgozót átmenetileg helyettesít, és ez idő alatt – az eredeti munkakörének ellátásán felül – jelentős többletmunkát végez, munkabérének kívül *helyettesítési díj is megilleti*. A havidíjas dolgozó akkor jogosult a helyettesítési díjra, ha *egyfolytában harminc napon túl* helyettesít. Ez azt jelenti, hogy az említett díj a helyettesítés harmincegyedik napjától jár. A helyettesítési díj összege a távol levő dolgozó – a szóban forgó esetben az adminisztrátor – *alapbérének legfeljebb a fele lehet*.

A helyettesítési díjra való jogosultság szempontjából közömbös, hogy a helyettesített dolgozó milyen címen van távol, ha tehát a távol levő dolgozó a rendes szabadságát tölti, a helyettesítő a díjra – az említett feltételek fennforgása esetén – éppen úgy jogosult, mint amikor a távollét oka a szülési, illetve a gyermekgondozási szabadság. Ha azonban a szülési szabadság, illetve a gyermekgondozási szabadság és a rendes szabadság között *megszakítás* áll elő (az anya közben munkába áll), akkor a helyettesítési díj csak a megszakítás után újrakezdett helyettesítés harmincegyedik napjától jár.

Események, krónika 1984...

Összeállításunk – előzményeihez, a *Könyvtáros* 1978. évi 6., 1979. évi 5., 1980. évi 5., 1981. évi 9., 1982. évi 9., 1983. évi 9. és 1984. évi 8. számában megjelent krónikákhoz hasonlóan – az általunk fontosnak ítélt hazai könyvtárügyi események és a könyvtárak életét, tevékenységét érintő országos akciók (könyvhetek, könyvhónapok) dátumait tartalmazza. Számba veszi a vezetők személyének változását is a megyei, a főiskolai, az egyetemi könyvtárak és a nagy szakkönyvtárak, valamint az SZMT központi, a szakmai központi (szakszervezeti), továbbá a városi könyvtárak vonatkozásában. Az összejövetelek, valamint a könyvtárosegyesületi rendezvények közül a több megyére kiterjedőket, illetve a nem előadás, hanem tanácskozás jellegűeket regisztrálja a jegyzék. A külföldön rendezett nemzetközi tanácskozások közül csak az IFLA és a FID éves (kétévenkénti) összejöveteleinek dátumát vesszük fel.

A könyvtáravatások, -átadások esetében a felvétel alsó határa falusi könyvtárak vonatkozásában a legalább 120 m², a városokban levő

könyvtárak esetében a 150 m² alapterület volt. A település jellegétől függetlenül igyekeztünk regisztrálni a legalább 90–100 m² alapterületű gyermek- és iskolai könyvtárak (-részlegek) felavatását is.

JANUÁR

1. **Megszűntek a járásek**
Az Elnöki Tanács várossá nyilvánította a Békés megyei *Szeghalom*, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei *Encs* és *Szerencs*, a Fejér megyei *Mór*, a Heves megyei *Heves*, a Komárom megyei *Dorog*, a Nógrád megyei *Pásztó*, a Szolnok megyei *Tiszafüred*, a Tolna megyei *Tamási*, a Veszprém megyei *Sümeg* és *Zirc*, a Zala megyei *Zalaszentgrót* nagyközségeket; ezek könyvtárai városi könyvtárakká váltak
A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában főkönyvtárvezetői kinevezést kaptak: *Pobori Ágnes* (VI. ker.); *Radványi Tiborné* (XIV. ker.); *Tongori Imréné* (VIII. ker.)
A Marcali Városi Könyvtár új igazgatója *Budafai László*
A Dunaújvárosi Műszaki Főiskola könyvtárában megkezdte működését az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár hatodik kihelyezett fordítóirodája
13. *Ki nyer ma?* címmel rádiós zenei rejtvenyműsor közvetítése az Érdi Városi Könyvtár zenei részlegéből a Kossuth rádió adásában
17. A régi könyvek gondozásáról újabb fél-éves tanfolyamot indított az Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. (Befejeződött máj. 24-én)

A rövidítések jegyzéke:

FSZEK = Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
HNF = Hazafias Népfront
MKE = Magyar Könyvtárosok Egyesülete
MTA = Magyar Tudományos Akadémia
OIK = Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár
OKT = Országos Könyvtárügyi Tanács
OMIKK = Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
OPI = Országos Pedagógiai Intézet
OPKM = Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
OSZK = Országos Széchényi Könyvtár
OSZK KMK = Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ

19. Az *Olvasó ifjúságért* nevű országos pályázat eredményhirdetése Budapesten, a KISZ KB székházában
Befejeződött az OSZK KMK által a régi könyvek gondozásáról 1983. szept. 6-án indított féléves tanfolyam
24. 250 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár Somogy megye különféle hálózatainak munkatársai, valamint néhány Baranya és Zala megyei hallgató részére
27. A Békés megyei *Kamut* községben felavatták a 123 m² alapterületűre bővített községi könyvtárt
30. 220 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár az egészségügyi könyvtári hálózat és koordinációs kör dolgozói számára
31. Féléves tipográfiai továbbképző tanfolyamot indított az OSZK KMK. (Befejeződött máj. 17-én)

FEBRUÁR

1. A pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola könyvtárának új igazgatója *dr. Herédi László*
A Sárvári Városi Könyvtár új igazgatója *Molnár Zoltán*
Az új százhalmontai Barátság Művelődési Központ és Könyvtár keretében működő városi könyvtár vezetőjévé igazgatóhelyettesi besorolásban *Borbély Emmát* nevezték ki.
- 2– Mezőgazdasági könyvhónap. Megnyitója 3-án Várpalotán
29. 3. A *Ki nyer ma?* című zenei rejtvényműsor közvetítése az esztergomi Babits Mihály Városi Könyvtárból a Kossuth rádió programjában
13. A MEDOSZ és az AGROINFORM szakmai rendezvénye a mezőgazdasági könyvhónap alkalmából a hálózati szak- és szakszervezeti könyvtárosok részére az ERDÉRT Vállalat könyvtárában
- 15– Az *I. P. Sharp* (Kanada) és a DRI 16. (USA) vállalat szakembereinek oktatással egybekötött online bemutatói a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában
22. Könyvkiállítással egybekötött szakmai tanácskozás könyvtárellátási kérdésekről a mezőgazdasági könyvhónap alkalmából Kecskeméten a Zöldségtermesztési Kutatóintézet, az AGROINFORM, a Bács-Kiskun megyei Könyvtári Bizottság és a Könyvértékesítő Vállalat rendezésében
26. 53 éves korában elhunyt *Gáliczky Éva*, az FSZEK bibliográfusa
- 27– márc.
4. *Vision Habitat*-filmhét az OMIKK-ban

MÁRCIUS

- 1– Az OSZK KMK és a Komárom megyei 2. Könyvtár által szervezett országos tanácskozás Tatán *A közigazgatási változások tapasztalatai és várható hatása a könyvtári rendszer alakulására* c. kérdéskörrel
2. Az OMIKK és az AGROINFORM kiállítással egybekötött bemutatkozása Szombathelyen, a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár és az MTESZ szervezésében
4. *Játék a könyvtárban* címmel irodalmi matiné közvetítése a szegedi gyermekkönyvtárból a Petőfi rádió műsorában
- 5– Az AGROINFORM–NR komplex műszaki fejlesztési szakértői munkacsoportjának (2. sz. MCS) 19. ülése Budapesten
9. Felavatták a 422 m² alapterületű Hajdúnánási Városi Könyvtárt, amelyet egy régi középületből alakítottak át
A 40 év – 40 könyv elnevezésű honvédségi olvasópályázat központi megnyitó ünnepsége a Tápíószeceői Helyőrségi Művelődési Központban
8. A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Könyvtári Koordinációs Tanács összefüggése az AGROINFORM-ban a tőkés folyóiratok rendeléséről
9. 80 éves korában elhunyt *Práger Miklós*, az MSZMP KB Párttörténeti Intézetnek volt könyvtárvezetője, a magyarországi Marx- és Engels-kiadások bibliográfusa
12. A Művelődési Közlöny 1984/4-es számában megjelent az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnökének 13/1983. (XII. 17.) ÁBMH számú rendelkezése az egyes közművelődési tevékenységek díjazásáról (a megbízási díjas könyvtárosok–könyvkölcsönzők tiszteletdíjáról is) és 24/1983. (XII. 17.) ÁBMH sz. rendelkezése a közművelődési intézmények dolgozóinak munkabérről

15. Felavatták az Újszászi Nagyközségi Könyvtár (Szolnok m.) 160 m² alapterületű új otthonát
16. *Könyvekkel a városért* címmel *Pálréti Ágoston* beszélgetése *Szurmay Ernő*vel, a szolnoki Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár nyugalomba vonuló igazgatójával a Magyar Rádió 3. műsorában
19. Megkezdte működését az 504 m² alapterületűre bővített Mátészalkai Városi Könyvtár. (Az intézmény a gyermekkönyvtár beköltöztetésével további 110 m²-rel nött 1985. március 14-én)
A Tolna megyei Hőgyészen 130 m² alapterületű új községi könyvtár nyílt *Szőnyi László* születésének 60. évfordulója alkalmából emlékülést rendezett Miskolcon a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Borsod-Abaúj-Zemplén megyei szervezeté
22. Befejeződött az OSZK KMK által a szépirodalom könyvtári kérdéseiről 1983. nov. 13-án indított féléves tanfolyam
26. Egy műemléképületben felavatták a Köszegi Városi Könyvtár 1360 m² alapterületű otthonát
28. *Szigetek könyve* címmel Sinka István-műsor közvetítése a Szeghalmi Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán
29. A Steindl Imre által tervezett százéves műemléképületben felavatták az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1500 m² alapterületűre bővített, korszerűsített otthonát
31. Nyugalomba vonult *Szurmay Ernő*, a szolnoki Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója

ÁPRILIS

1. A Szeghalmi Városi Könyvtár új igazgatója *Horváth László*
Zenei részleget avattak a soproni Széchenyi István Városi Könyvtárban
4. A Nógrád megyei Érsekudvarterten felavatták a Mikszáth Kálmán Községi Könyvtár 220 m² alapterületű új otthonát
9. Életének 82. évében elhunyt *dr. Dománovszky Ákos*, az Egyetemi Könyvtár nyug. főigazgató-helyettese
- 9–12. A Magyar Néphadsereg kiemelt könyvtárainak vezetői részére szervezett szakmai továbbképzés és tanácskozás Buda-

pesten, a Magyar Néphadsereg Művelődési Házában

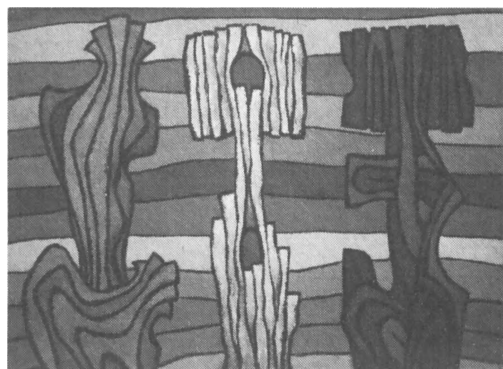
- 12–13. A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának pedagógusképző tagozati ülése a Kaposvári Tanítóképző Főiskolán
14. Életének 66. évében baleset következtében meghalt *dr. Mezey László* irodalomtörténész, kódexkutató
16. A megyei könyvtári hálózatokban dolgozó tájékoztató könyvtárosok találkozója a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában az MKE társadalomtudományi szekciójának szervezésében
- 16–17. Az MKE ifjúsági könyvtárosi szekciójának továbbképzése Budapesten és Vácon
- 16–17. Közlekedési filmnapok az OMIKK-ban
17. Az Országos Könyvtárügyi Tanács plenáris ülése a Művelődési Minisztériumban a könyvtárosok szakmai továbbképzésének fejlesztéséről
18. A katonai főiskolák könyvtárosainak második tanácskozása a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán
- 18–19. A Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának épületében a területi együttműködésről és a megyei könyvtárak társadalomtudományi szakirodalmi szolgáltatásainak igénybevételéről
19. Az MKE audiovizuális bizottsága által szervezett foglalkozás az FSZEK Kertész utcai olvasótermében; az audiovizuális pályázat díjainak kiosztása

MÁJUS

1. A Pest megyei Zsámbék művelődési házában elhelyezett 200 m² alapterületű községi könyvtár felavatása
Az OMIKK Győrben megnyitotta hetedik fordítóirodáját
2. 57 éves korában elhunyt *dr. Csulák Mihály*, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum tudományos titkára, a *Könyv és Nevelés* rovatvezetője, újságíró
63 éves korában elhunyt *Bory Zsolt*, a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár ny. főmunkatársa, címzetes főiskolai docens, költő
A Társadalomtudományi Információs Munkabizottság ülése az MTA épület-

ben a központi gépesítés-fejlesztési támogatás szétosztásáról

- 2–18. *A Gyermekkönyvhetek Tolnában – 1984* című sorozat rendezvényei
3. *Himnusz a békéről* címmel Radnóti-emlékműsor közvetítése a nagykáta Radnóti Miklós Nagyközségi Könyvtárból a Kossuth rádió műsorában
4. 85 éves korában elhunyt *Rásonyi László* turkológus, ny. egyetemi tanár, aki 1950–1951-ben megszervezte a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának keleti gyűjteményét, és tiz évig irányította annak munkáját
7. A Beloiannisz Híradástechnikai Gépgyár 176 m² alapterületű műszaki könyvtárának megnyitása
8. Felavatták a Baranya megyei SZMT Központi Könyvtár 777 m² alapterületű új épületét, amelyben az év folyamán, szept. 1-én megkezdődött a lakóterületi olvasószolgálat is
10. Az Országos Könyvtárügyi Tanács kibővített teljes ülése az OMIKK-ban az országos szakirodalmi tájékoztatás helyzetéről és fejlesztési irányairól
Az Eseménynaptár c. módszertani segédlet szerkesztősege és az OSZK KMK által irányított országos propagandabizottság együttes ülése az FSZEK Kertész utcai olvasótermében
Bokros Katalin riportja az FSZEK Kertész utcai olvasóterméből az *Olvasókör* című műsorban, a Kossuth rádióban
11. A Hajdú-Bihar megyei Nádudvar új művelődési házában 205 m² alapterületű nagyközségi könyvtárt avattak
12. Az általános iskolások számára meghirdetett Verseghy-nyelvművelő verseny megyei döntője a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtárban
- 14–18. Brit filmnapok az OMIKK-ban
22. Nemzetiségi könyvtárosok szakmai tanácskozása az Állami Gorkij Könyvtár rendezésében, a Könyvértékesítő Vállalat, a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat és a Tankönyvkiadó részvételével a HNF Országos Tanácsának székházában
24. Megalakult a HNF Olvasó népert mozgalmi bizottságának a gyermek- és az ifjúsági irodalommal foglalkozó munkacsoportja
- 25 – Ünnepi könyvhét. Megnyitója Buda-

- jún. pesten, a Deák téren; az országos vidéki
1. megnyitó máj. 26-án Székesfehérváron
26. Átadták rendeltetésének az Ikarus székesfehérvári gyára által készített, az üzem területén való felhasználásra – a későbbiekben lakóterületi könyvtári el-látásra is – szánt bibliobuszt
28. 74 éves korában elhunyt *dr. Takács József* kandidátus, az Országos Könyvtári Központ, az OSZK és az Országgyűlési Könyvtár volt munkatársa, könyvtárjog-gász
Bakos Endre budapesti könyvbarát a bicskei Vajda János Nagyközségi Könyvtárnak ajándékozta 4000 kötetes könyvtárát. (Az ünnepségről készült fel-vételt szept. 1-én sugározta a Petőfi rá-dió *Olvasókör* c. műsora)
- 28–jún. Az iskolai könyvtári szakfelügyelők és a megyei hálózati központok könyvtárve-zetőinek országos tanévelőkészítő ta-nácskozása Esztergomban az Országos Pedagógiai Intézet és az OPKM ren-dezésében
29. Az ötödik alkalommal meghirdetett ál-talános iskolai román olvasómozgalom országos döntője Gyulán a Mogyoróssy János Városi Könyvtárnak és a Magyar-országai Románok Demokratikus Szö-vetségének rendezésében
30. A Tolna megyei Gyöngy községben me-gnyílt az általános iskola 110 m² alapterü-letűre bővített könyvtára
Üdvözlét az olvasónak címmel élő adás közvetítése a Pest megyei Könyvtár (Szentendre) olvasóterméből a Magyar Rádió Irodalmi osztályának rendezésé-ben a Kossuth rádió műsorában
31. *Ünnepi könyvhét 1984. Üdvözlét az ol-vasónak II. rész* címmel irodalmi rejt-

vényműsor közvetítése a Váci Városi Könyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán

Az Építésügyi Tájékoztatási Központ mint kijelölt nemzeti szerv javaslatára egy bizottság átvette a KGST-országok NAÉTMIR (Nemzetközi Automatizált Építésügyi Tudományos Műszaki Információs Rendszer) magyar nemzeti rendszerét

JÚNIUS

1. Debrecenben, a Thomas Mann utcai nyugdíjasházban megnyílt a városi könyvtár 149 m² alapterületű fiókkönyvtára
Ünnepi könyvhét 1984. Üdvözlét az olvasónak III. rész címmel irodalmi rejt-vényműsor közvetítése a Zalaszentmihályi Klubkönyvtárból a Kossuth rádió hullámhosszán
- 1– Csoporthoz megbeszélések az AGROIN-
15. FORM-ban a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium ágazati könyvtárosaival a tőkés folyóiratok és könyvek rendeléséről
4. Megkezdte működését a felújított és 80 m²-ről 185 m² alapterületűre bővített Katymári Községi Könyvtár (Bács-Kiskun m.)
6. A Somogyi Könyvtár 6500 m² alapterületű új otthonának felavatása a szegedi Dóm téren. *A Munka Vörös Zászló Erdemrendje* kitüntetés átadása a könyvtárnak
Az Ikarus Gyár által készített első zárt oldalfalú bibliobusz átadása Cegléden
7. Befejeződött az OSZK KMK által 1983. szept. 20-án indított, egyéves könyvtárpedagógiai továbbképző tanfolyam
12. Szakmai összefoglaló az Állatorvostudományi Egyetem Könyvtárában ágazati könyvtárosok részére
14. Az Orosházi Városi Könyvtár 797 m² alapterületen működik a volt járási hivatal épületében
15. Életbe lépett az OSZK és az ISDS (International Serials Data System) párizsi nemzetközi központja közötti megállapodás a hazai időszaki kiadványok magnesszalagon történő bejelentéséről
Országos megemlékezés a Bakonybanki Községi Könyvtárban (Komárom m.) a község szülöttje, *Bánki Donát* 125. születési évfordulója alkalmából

16. *Dr. Havasi Zoltán*, az OSZK főigazgató-helyettese megbízást kapott a könyvtár főigazgatói teendőinek ellátására
- 19– A szakszervezeti központi könyvtárak
20. igazgatói értekezlete Kecskeméten, a Szakszervezetek Bács-Kiskun Megyei Tanácsának Központi Könyvtárában gazdasági, könyvtárellátási, gyűjtőköri és statisztikai kérdésekről
25. *Dabas–Gyón, Gyóni Géza száz évvel ezelőtt született* címmel műsor közvetítése a Dabasi Nagyközségi Könyvtárból a Kossuth rádióban
26. Az Élelmezézipari Dolgozók Szakszervezetének Központi Könyvtára 450 m² alapterületen új otthont kapott a Bp., Akácfa u. 54–56. sz. épületben
- 26– Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése a Debreceni Egyetemi
27. Könyvtárban az egyetemi könyvtárak számítógépes együttműködéséről és könyvtárhálózati kérdésekről
- 28– Az MKE műszaki könyvtárosi szekciójának összejövetele a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Könyvtárában

JÚLIUS

1. A Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács a nyíregyházi városi könyvtárak központját, hálózatát és a Móricz Zsigmond Megyei Könyvtárt egy igazgatási szervezetbe vonta össze
Nyugalomba vonult *Zircz Péter*, az OSZK főigazgató-helyettese
6. *45 perc Fodor Andrással* címmel irodalmi műsor közvetítése a Tamási Városi Könyvtárból a Rádió irodalmi lapjában, a *Gondolat*-ban, a Kossuth rádió programjában (A felvétel jún. 2-án készült; az adás ismétlése okt. 2-án)
7. *A Nagy Katalin* részvételével lebonyolított író-olvasó találkozó közvetítése az FSZEK Dagály utcai főkönyvtárának gyermekrészlegéből, a tévé *Cimboraság* c. műsorában.
10. *Könyvről könyvért* címmel irodalmi rejt-vényműsor közvetítése a Dunaföldvári Nagyközségi Könyvtárból a Petőfi rádióban
A Társadalomtudományi Információs Munkabizottság ülése a központi gépésítésfejlesztési támogatás szétosztásáról az OSZK KMK épületében
18. Az OKT levélváltás formájában történt megállapodása a *Soros György* által az

- USA-ban létrehozott alapítvánnyal a külföldi szakirodalom beszerzésének megkönnyítéséről, illetve támogatásáról
24. A Művelődési Közlöny 1984. évi 14. számában megjelent a felsőoktatási könyvtárak működtetéséről kiadott 204/1984. (Műv. K. 14.) MM sz. útmutató
25. Országos nemzetiségstudományi konferencia Rétságon az Állami Gorkij Könyvtár nemzetiségi kutatócsoportjának rendezésében
31. Nyugalomba vonult *dr. Fényes Miklós*, a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Könyvtárának igazgatója

AUGUSZTUS

1. A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Központi Könyvtárának megbízott igazgatója *dr. Tóth Tibor* Mozdóellátást vezetett be – egy Barkas típusú mikrobusról történő kölcsönzés formájában – a Siklósi Városi Könyvtár a könyvtárral nem rendelkező kis településeken
- 2–
3. Az MKE XVI. vándorgyűlése Szegeden
15. A *Szabó Ervin-émlékérem* és a *Kiváló népművelő* kitüntetések átadása a Néprajzi Múzeumban. Szabó Ervin-émlékérmes könyvtárosok: *Bereczky Lászlóné, Fekete Dezső, dr. Hajdu Géza, Jánoszy Lajos, Slezsák Imre, Szurmay Ernő, Vekerdi László*. Kiváló népművelő könyvtárosok: *Balogh Ferencné, Godó Jánosné, Gyorgopulos Magdolna, Tverdota Miklósné dr.*
17. A Baranya megyei Harkány új művelődési házában átadták rendeltetésének a 358 m² alapterületű községi könyvtárt A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Ongán felavatták a 130 m² alapterületűre bővített községi könyvtárt, amely Csokonai Vitéz Mihály nevét vette fel 110 m² alapterületű gyermekrészleggel és 60 m²-es, a központi ellátórendszerrel szolgáló raktárral bővült a Siklósi Városi Könyvtár
19. Mosonmagyaróváron felavatták azt a közművelődési épüleategyüttest, amelyben 1791 m² (a közös használatú terekkel együtt 2018 m²) alapterületen új otthont kapott a Huszár Gál Városi Könyvtár
- 20–
24. Az IFLA (a Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetsége)

50. konferenciája a kenyai Nairoiban
21. Megkezdte működését a székesfehérvári Videoton Elektronikai Vállalat 719 m² alapterületű, új szakszervezeti könyvtárra 257 m² alapterületen megkezdte működését a Berettyóújfalui Városi Könyvtár új helyre költöztetett felnőtt részlege
24. Újabb könyvtárak tudományos könyvtárrá minősítéséről jelent meg híradás a *Művelődési Közlönyben*, az 1984/16-os számban
- 30–
- szépt. kolai tanárok és közművelődési könyvtárosok részére Szödligeten egyhetes olvasótábort indított az OSZK KMK
5. A gyermekkönyvtárosok részére Szödligeten egyhetes olvasótábort szervezett az OSZK KMK

SZEPTEMBER

1. Mágnesszalag bemenetű fényszedési eljárással készül a Magyar Nemzeti Bibliográfia, Könyvek Bibliográfiája Átadták rendeltetésének az Alsózsoltai Községi Könyvtárt (Borsod-Abaúj-Zemplén m.), amely az ifjúsági házzal egy épületben, 200 m² alapterületen kapott helyet 140 m² alapterületű, kettős funkciójú könyvtár nyílt a Tolna megyei Tengelic községben Fordítóirodát nyitott Szegeden az OMIKK 200 órás könyvtárkezelői tanfolyam indult az OMIKK, az AGROINFORM, az MTA és az Ipari Minisztérium hálózatába tartozó munkatársak részére
2. A Baranya megyei Babarc községben átadták rendeltetésének a 160 m² alapterületű, összevont iskolai és közművelődési könyvtárt
4. Az AGROINFORM és a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola által szervezett értekezlet az ágazati főiskolai könyvtárvezetők részére a Nyíregyházi Mezőgazdasági Főiskolán
- 5–
6. A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának ülése és szakmai tapasztalatcseréje Nyíregyházán, a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán
6. Az Elnöki Tanács *Keresztury Dezső* Állami díjas akadémikusnak, az OSZK ny. fősztályvezetőjének kiemelkedő tudományos és irodalmi tevékenysége elis-

- meréseként, 80. születésnapja alkalmából *A Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített zászlórendjét* adományozta
7. Az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának kezelésébe adott és általa újjárendezett állatorvostörténeti gyűjtemény megnyitása
10. Felavatták az Iparművészeti Főiskola 350 m² alapterületű könyvtárát
200 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított Bács-Kiskun, Békés, Csongrád és Szolnok megyék közművelődési, felsőoktatási, iskolai, valamint szakkönyvtáraiban dolgozók részére a szegedi Somogyi Könyvtár
Az Országos Pedagógiai Információs Rendszer rendszertanácsának alakuló ülése az OPI-ban
- 10–14. A XIII. Komárom megyei könyvtári hét tanácskozásai és rendezvényei Tatabányán, Sárísápon, Esztergomban, Oroslányban, Tatán, Kisbéren és Komáromban. A hét fő gondolatköre: a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátása
- 10–16. A felsőfokú szakképzettséggel rendelkező községi könyvtárosok részére Szódligeten egyhetes olvasótábort szervezett az OSZK KMK
16. *Játék a könyvtárban* címmel gyermekeknek rendezett irodalmi matiné közvetítése a Tápionszentmártoni Községi Könyvtárból a Petőfi rádióban
17. A Nyíregyháza-Józsavárosban levő, 157 m² alapterületűre bővített városi fiókönyvtár megnyitása
- 17–20. Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Szolnok és Pest megyék gyermekkönyvtárosaiban regionális továbbképzése Szódligeten a gyermekkönyvtárban alkalmazott közművelődési módszerekről, a Pest Megyei Könyvtár rendezésében
- 17–21. Szovjet tudományos és műszaki filmnapok az OMIKK székházában
A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID) 42. konferenciája Hágában
18. Az MKE audiovizuális bizottsága és az ELTE természettudományi kari oktatási csoportja által szervezett foglalkozás a párizsi Pompidou-központ médiatáráról
19. 225 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Győr-Sopron, Komárom, Vas és Veszprém megyei könyvtárak munkatársai részére
- 19–21. *A versek és (nem) olvasóik* címmel Heves, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék gyermekkönyvtárosaiban továbbképzése Miskolcon az MKE gyermekkönyvtáros szekciójá, az OSZK KMK és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár rendezésében
Fejér, Komárom, Vas, Veszprém és Győr-Sopron megye részére szervezett gyermekkönyvtáros-napok Győrben, a megyei gyermekkönyvtárban, a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár rendezésében
20. Az MKE bibliográfiai bizottsága és az OSZK KMK által a kurrens magyar nemzeti bibliográfia műhelykérdéseiről szervezett tanácskozás az OSZK Pollack Mihály téri dísztermében
- 23–30. Honvédelmi könyvnapok. Megnyitó Szolnokon
24. 220 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár a megye közművelődési és iskolai könyvtáraiban dolgozók számára
210 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a szolnoki Versey Ferenc Megyei Könyvtár Szolnok megyei közművelődési és iskolai könyvtárosok, valamint Nógrád megyei hallgatók részvételével
250 órás könyvtárkezelői tanfolyamot indított a Zalaegerszegi Megyei Könyvtár
- 24–25. A vízügyi könyvtárosok országos konferenciája Pécsen, a Pollack Mihály Műszaki Főiskola könyvtárában
- 24–27. A Nemzetközi Dokumentációs Szövetség (FID) kongresszusa Hágában; fő témája: Az információk felhasználása a változó világban
25. Megkezdte működését a 125 m² alapterületűre bővített Zsákai Községi Könyvtár (Hajdú-Bihar megye)
A könyvtár társadalmi kapcsolatainak kérdésköréről féléves továbbképző tanfolyamot indított az OSZK KMK
28. A HNF Olvasó népert mozgalmi munkabizottsága gyermek- és ifjúsági irodalommal foglalkozó munkacsoportjának kihelyezett ülése Esztergomban, a 317. sz. Ipari Szakközépiskolában és Szakmunkásképző Intézetben az irodalomoktatás és az olvasási kultúra helyzetéről
- 28– Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsa-

OKTÓBER

1. A Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Könyvtárának új igazgatója *Dr. Péter-vári András*
A Baranya megyei Mecseknádasd köz-
ségben megkezdte működését az új, 140
m² alapterületű, kettős funkciójú könyv-
tár
250 órás könyvtárkezelői tanfolyamot
indított a miskolci II. Rákóczi Ferenc
Megyei Könyvtár Borsod-Abaúj-
Zemplén megye különféle típusú
könyvtárainak munkatársai és Heves
megyei könyvtári dolgozók részére
3. Megkezdődött az OSZK beköltözése a
Budavári Palota „F”-épületébe
- 4–
31. Műszaki és közgazdasági könyvnapok;
országos megnyitó Győrben
8. Felavatták a Szentesi Városi Könyvtár
új otthonát a volt banképületben; a régi
felnyótkönyvtár épületébe a gyermek-
könyvtár költözött. A bővítés eredmé-
nyeként 752 m²-re nőtt az alapterület.
- 8–
13. *Óvodások hete* Hódmezővásárhelyen a
Németh László Városi Könyvtár gyer-
mekkönyvtárának szervezésében
10. 200 órás könyvtárkezelői tanfolyamot
indított a Fővárosi Szabó Ervin Könyv-
tár
Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád
megyék építésügyi könyvtárosainak
tanácskozása Miskolcon, a Nehézipari
Műszaki Egyetem Könyvtárában
12. Budapesten, a XV. ker., Bogánics utcai
iskolában 117 m² alapterületű gyermek-
és iskolai könyvtár kezdte meg működé-
sét
A HNF Országos Elnökségének Olvasó
népért mozgalmi munkabizottsága által
szervezett megbeszélés a HNF Országos
Tanácsának székházában
- 12–
28. Őszi megyei könyvhetek. Megnyitó a
Pest megyei Dabason
15. *Sinay Jenőnek*, a győri Kisfaludy Ká-
roly Megyei Könyvtár igazgatójának
1981-ben három évre történt kinevezé-
sét (ld. Események, krónika 1981...
1981. okt. 16.) határozatlan időre szóló
kinevezéssé változtatta a Győr-Sopron
M. Tanács V. B.
Az átalakítás után megkezdte működését
a Szombathelyi Tanárképző Főiskola
300 m²-ről 450 m² alapterületűre bőví-
tett könyvtára
A Gyáli Nagyközségi Könyvtár (Pest
m.) új, 285 m² alapterületű otthonának
átadása
- 15–
2. Hajdú-Bihar megyei gyermekkönyvna-
pok a megyei könyvtár, a megyei peda-
gógus továbbképzési intézet, a megyei
úttörőelnökség és a debreceni városi
könyvtár rendezésében
16. *Könyvről könyvért* címmel irodalmi rejt-
vényműsor közvetítése az Érdi Városi
Könyvtárból a Petőfi rádióban
- 17–
19. Békés, Csongrád és Tolna megye gyer-
mekkönyvtárosainak továbbképzése a
10–14 éves gyermekek olvasási szokásai-
ról a Tengelici Oktatási Központban a
Tolna Megyei Könyvtár rendezésében
- 18–
19. Az MKE ifjúsági könyvtárosi szekciójá-
nak továbbképzéssel egybekötött ta-
nácskozása Gyöngyösön
22. Felavatták a Szekszárd–Palánk-i Csapó
Dániel Mezőgazdasági Szakközépiskola
170 m² alapterületűre bővített könyvtá-
rát
23. Győr-Sopron és Vas megye német és
délsláv nemzetiségi könyvtárosainak
munkaértekezlete Szombathelyen
- 24–
25. Tanácskozás Vácson a középvárosok in-
formációellátásáról a Pest Megyei Ta-
nács, az OSZK KMK, a Váci Városi
Tanács és a Váci Városi Könyvtár ren-
dezésében
26. 58 éves korában elhunyt *dr. Héberger
Károly*, a Budapesti Műszaki Egyetem
Központi Könyvtárának igazgatója
- 29–
1. Az OSZK KMK által szervezett to-
vábbképzés az irodalom- és könyvtár-
használatnak a felsőfokú tanintézetek-
ben való oktatásáról
- 29–
2. Tolna, Zala, Bács-Kiskun, Baranya és
Somogy megye gyermek- és tájékoztató
könyvtárosai számára rendezett tovább-
képzés Boglárléllen
30. A Magyarországi Románok Demokrati-
kus Szövetsége, a Magyar Úttörők Szö-
vetsége és a gyulai Mogyoróssy János
Városi Könyvtár által meghirdetett *Di-
mitrie Cantemir* román nyelvű szépolva-
sási és -kijtési verseny döntője a Kö-
rösszegapáti Községi Könyvtárban
31. Országos értekezlet *A gyűjteményfej-
lesztés és a könyvtárellátás aktuális kér-
dései* címmel a Könyvtárellátónál beve-
zetendő számítógépes nyilvántartás kö-

vetkezményeiről – az OSZK Pollack Mihály téri dísztermében – az OSZK KMK és a KÖNYVÉRT rendezésében

NOVEMBER

1. A móri Radó Antal Városi Könyvtár vezetésére *Nagy Benedekné* kapott megbízást
A Hevesi Városi Könyvtár új igazgatója *Biczó Jánosné* (Előde, *Lövei Gyula* a Heves Megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztályának vezetője lett)
A Békés megyei Doboz nagyközségben felavatták a 205 m² alapterületűre bővített könyvtárt
- 2–25. Politikai könyvnapok. Megnyitó Budapesten, a Munkásmozgalmi Múzeumban
5. A Dobó István laktanya 265 m² alapterületű könyvtárának átadása
A 123 m² alapterületűre bővített Dán-szentmiklósi Községi Könyvtár (Pest m.) átadása
6. Toldalék-építkezéssel 70 m²-ről 150 m²-re nőtt a Vámospércsi Nagyközségi Könyvtár (Hajdú-Bihar m.) alapterülete
Megnyílt a 159 m² alapterületűre bővített Adácsi Községi Könyvtár (Heves m.)
7. A *Visszapillantó tükör* című rádiós vetélkedő közvetítése a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárból a Kossuth rádió műsorában
8. Felavatták a Debreceni Városi Könyvtár 135 m² alapterületű prézens olvasótermét és 185 m² alapterületű központi raktárát a Béke u. 18. sz. épületben
180 m² alapterületű, kettős funkciójú könyvtárt avatott fel Debrecenben a tócoskerti lakótelepi általános iskola és a városi könyvtár
126 m² alapterületű, kettős funkciójú könyvtár nyílt Nyíregyháza–Ókrősföldön
12. Az olvasáskultúra helyzetéről tanácskozott a HNF Országos Tanácsának Olvasó népért mozgalmi munkabizottsága a HNF székházában
15. A Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának megbízott igazgatója *dr. Lebovits Imre*
A Könyvértékesítő Vállalat könyvtárel-látó főosztálya által rendezett szakmai tanácskozás a Budapesti Sportcsarnokban bemutatott *Orgtechnik '84* kiállítás keretében
16. Gyöngyös város felszabadulásának 40. évfordulóján a volt ferences kolostor épületében felavatták a Vachott Sándor Városi Könyvtárt, amely az épületbe 1979-ben visszköltöztetett Bajza József Műemlékkönyvtárral együtt 2110 m² alapterületet foglal el
Mezőszilason (Fejér m.) felavatták az újjáépített egykori Németh-portát. Az épületben van a Németh László Általános Művelődési Központ 275 m² alapterületű klubkönyvtára, benne a 166 m² alapterületű szabadpolcos könyvtárral
19. *Gyúró Gyuláné* kapott megbízást a Komárom Megyei SZMT Központi Könyvtár irányítására, a nyugalomba vonuló *Pálffy Lajosné* igazgató utódaaként
22. A konzervipari könyvtárosok szakmai összejövetele az AGROINFORM-ban
23. A televízió *Szivarvány* c. vetélkedőjének közvetítése a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárból. Az elődöntő résztvevői: Miskolc és Nyíregyháza csapatai
- 26–28. Építésügyi filmnapok az OMIKK-ban az Építésügyi Tájékoztatási Központ és az OMIKK rendezésében
- 26–dec. Pest megyei gyermek- és ifjúsági könyvnapok a KISZ Pest Megyei Bizottsága és a Pest Megyei Könyvtár rendezésében
1. Országos módszertani értekezlet a gyermekkönyvtári ellátás időszerű szervezeti kérdéseiről Nyíregyházán az OSZK KMK, valamint a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár rendezésében
- 28–29. Az SZMT- és a szakmai szakszervezeti központi könyvtárak országos értekezlete Budapesten, a KPVDSZ Eötvös utcai művelődési központjában
Emlékünnepeleg Salgótarjánban a Salgótarjáni Körzeti Könyvtár megalakulásának 35. évfordulója alkalmából
30. Befejeződött a Szolnok megyei Jászládányi Nagyközségi Könyvtár bővítése: alapterülete 200 m²-re nőtt
100 m² alapterületen a nyelvtanulást szolgáló idegen nyelvi különgyűjteményt nyitott a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár

DECEMBER

1. A Művelődésügyi Közlönyben megjelent a 211/1984. (Műv. K. 23.) MM számú útmutató a lakóhelyi közművelődési könyvtári ellátás távlati fejlesztéséhez
Dr. Balázs Sándorné dr. Veredy Katalint, az Országgyűlési Könyvtár megbízott főigazgatóját az intézmény főigazgatójává nevezte ki a Művelődési Minisztérium
3. Új, 132 m² alapterületű otthont kapott a Nógrád megyei Romhányi Körzeti Könyvtár
Nemzetiségi báziskönyvtárosok és olvasótábori vezetők munkaértekezlete az Állami Gorkij Könyvtár rendezésében a Hazafias Népfront Országos Tanácsának székházában
- 3–7. Az OSZK KMK és az OPKM által középiskolai könyvtáros tanárok részére szervezett továbbképzés a középfokú iskolákba járók könyvtárhasználatra történő felkészítéséről
- 3–10. A VII. országos gyermekkönyvhét. Megnyitó Budapesten, az Almássy téri szabadidő-központban
- 4–7. A veszprémi Országos Oktatástechnikai Központ *Médiatári ismeretek* című tanfolyama
6. Százhalombatta felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából felavatták a Barátság Művelődési Központ és Könyvtár épületének 947 m² alapterületű könyvtári szárnyát
7. *Könyvről könyvért* címmel irodalmi rejtvenyműsor közvetítése a Cserhátsurányi Községi Könyvtárból (Nógrád m.) a Petőfi rádióban
10. Könyvkiállítással egybekötött szakmai tanácskozás könyvtárellátási kérdésekről a SZOT-székházban a Szakszervezetek Budapesti Tanácsa és a Könyvértékesítő Vállalat rendezésében
A Társadalomtudományi Információs Munkabizottság ülése az MTA épületében az 1984. évi gépesítésfejlesztési támogatás felhasználásáról
11. *Varázskörben* címmel rádióközvetítés a Liszt Ferenc téri FSZEK-gyermekkönyvtárból a Kossuth rádió műsorában (Felvétele dec. 4-én)
Megalakult az OKT osztályozási szakbizottsága

13. Emlékkülés a szolnoki Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár (pontosabban: elődintézménye) megnyitásának 50. évfordulója alkalmából; a megyei könyvtár új épületére kiírt tervpályázat eredményhirdetése
15. Nyugalomba vonult *dr. Molnár Ferenc*, az OSZK főigazgatója
Nyugalomba vonult *dr. Tószegi Péterné*, a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Könyvtárának igazgatója
Az encsi József Attila Városi Könyvtár új igazgatója *Molnár János*. Előde, *Gulyás János* ugyanezen a napon nyugállományba vonult
17. Felavatták a Kossuth Lajos Katonai Főiskola új művelődési otthonában levő, 456 m² alapterületű könyvtárt
Az FSZEK új, 370 m² alapterületű, XVII. ker. főkönyvtárának felavatása Rákoskeresztúron, az Újlak utcai Általános Iskolában
18. Az MKE 1984. évi küldöttközgyűlése a Pataky István Művelődési Központban *Egy évszázad után új otthonban* címmel a szegedi körzeti stúdió műsora a szegedi Somogyi Könyvtárból az MTV 1-es programjában
- 18–19. Értekezlet a megyei könyvtárak katalógushálózatának kérdéseiről az OSZK KMK rendezésében az OSZK KMK-ban
19. A Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának ülése az MM Vezetőképző- és Továbbképző Intézetében a vakok és csökkenlátók hangoskönyvekkel való ellátásáról, a gyermekkönyvtárak szervezetéről és helyzetéről
20. Az OKT teljes ülése a Művelődési Minisztériumban az országos állományvédelmi programról
22. A nemzeti könyvtár költözködése miatt bezárt az OSZK nyilvános szolgálata a Múzeum körüli épületben

PÓTLÁS

1983

SZEPTEMBER

1. Megkezdte működését a Sátoraljaújhegyi Közgazdasági Szakközépiskola 128 m² alapterületű könyvtára
Összeállította: Gerő Gyula

A szombati nyitvatartás és az OPKM

Dr. Jónás Károly Ha szombat, akkor nem kell a könyvtár? című cikkében (*Könyvtáros* 1985/1. sz.) megbíráta az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum nyitvatartási rendjét is. Számos félreértés elkerülhető lett volna, ha a szerző előzőleg tisztázza, miért választottuk ezt a „furcsa” nyitvatartást. Ebben az esetben nemcsak az igazat, hanem a valódit is elmondhatta volna.

Az OPKM 1958 óta van jelenlegi helyén, a Művelődési Minisztérium épületében albérlőként, ennek következtében fűtése teljesen, világítása pedig részben a minisztériumi épület működtetésétől függ. A minisztérium 1982. január 1-én tért át az ötnapos munkarendre, az épületben hétfőtől péntekig 8 és 17 óra között van fűtés, világítás pedig 20 óráig. Szombaton nincs az épületben fűtés. Hétköznapokon a kölcsönzőben és az olvasóteremben a fűtés a hivatali idő végéig tart, de a nyitvatartási idő utolsó három órájában gyakorlatilag nincs meg az előírt hőfok. Szándékunkban állt, hogy egész évben, szombaton is a szokott időben tartunk nyitva. Ebbeli szándékunkat levélben megírtuk a minisztérium illetékes osztályának, amely közölte, hogy szombatonként nem tudnak számunkra külön fűtetni.

Olvasóink többsége diák és továbbtanuló

pedagógus, számukra feltétlenül kedvező az, hogy ápr. 15. és okt. 15. között, tehát a vizsgaidőszakok egyikében és a tanév elején zavartalanul fogadhatjuk őket. A szombati nyitvatartáshoz néhány észrevétel: 1. A szombati nyitvatartásra feltétlenül szükség van, ezt a szolgáltatást továbbfejlesztetni, bővíteni kell, és növelni a nyitvatartó könyvtárak számát. 2. Oly módon kell lehetővé tenni a szombati nyitvatartást, hogy az ügyeleti jelleg domborodjék ki, mert a szombat üzemeltetési szempontból nem egyszerű munkanap (például külső raktárból a kiszolgálás szünetel). 3. Tapasztalataink szerint szombaton elsősorban a helybenolvasásra van igény, és sokan veszik igénybe az olvasótermünkben elhelyezett másológépet is. A kölcsönzés forgalma ezzel szemben elenyésző.

Elképzeléseink, szándékaink tehát egybeesnek Jónás Károlyéival. Váztuk az akadályokat is. Bevalljuk, eddig nem tudtuk ezeket leküzdeni. Ha Jónás Károly keményen bírálta bennünket, bizonyára felelősen tette ezt, és van valamilyen ötlete arra, hogyan lehetne az ismertett körülmények között megoldani ezt a problémát. Nagy érdeklődéssel várjuk tanácsait.

Varga Kovács Amarilla
olvasószolgálati csoportvezető, OPKM

Könyvtárköltöztetés

Fiatal egyetemi oktatók **FILOSZ** Gazdasági Munkaközössége könyvtárak gépkocsival történő és házon belüli szakszerű költöztetését vállalja. A könyvtár teljes berendezését a kívánt helyre szállítjuk, a könyveket pedig a megrendelő igénye szerint polcra rakjuk. *Megbízhatóság, pontosság, gyorsaság. Telefonügyelet: 452-952, 8 órától 16 óráig*

Alacsony, magas (II.)

Gyomláljuk még ki néhány mondatból a helytelenül használt *alacsony* és *magas* melléknevet!

Az *arány* tényleg *magas* vagy *alacsony* annak, aki oszlopgrafikonon képzeli el, de van ám kör-, négyszög- és alakos grafikon is, váltogasuk tehát a jelzőt! „Alacsony [értsd: *csekély*] a szövetkezeti parasztság 3,7 százalékos *aránya*” az olvasók közt (Borsod, 79.2 : 4); „a hibátlan megfejtések *magas aránya*” (Somogy, 77.2 : 43) inkább a megfejtések *nagy száma* vagy *nagy aránya* lehet. Tolnában „*magas aránytalanságot*” észleltek (80.1 : 32): alighanem *bántó, elviselhetetlen, kirívó, nagy*, esetleg *tűrhetetlen* volt az az *aránytalanság*!

Örökké panaszkodunk az „*alacsony*” *tiszteletdíj* miatt – de hátha jobban megértik az illetékesek így: *csekély, elégtelen, kicsi, meg nem felelő összegű, túl szerény* stb. Emlgetjük a pénzügyi *keret* „*alacsonyságát*”, holott az asztalunkra kiterített költségvetés se nem *alacsony*, se nem *magas*, hanem az *előirányzat*, a *fedezet*, a *beszerzési összeg* stb. *kicsi* vagy *nagy, elégtelen* vagy *megfelelő*. (*Széles keretek* közt, a *szűk keretek* ellenére; ezek hibátlan fordulatok.)

Egy egészségügyi írás „*a legmagasabb idézettségű*” tanulmányt említette: nyilván a SOTE huszonegyedik emeletéről idézték (Orvosi Kvt. 83.3 : 246). Tanácsosabb lett volna *leggyakrabban, legsűrűbben, legtöbbször idé-*

zett cikkről szólni. „Az olvasói *érdeklődés* Sátoraljaújhelyen a *legmagasabb*” (Borsod, 79.2 : 5): bizonyára a könyvtári létra legtetejéről válogatták az olvasnivalót Borsod megye *legerőteljesebben, legintenzívebben, legsokoldalúbban, legélénkebben* érdeklődő könyvtárlátogatói.

„A tanulók *csoportja* igen *magas*” – olvashatni egy Szolnok megyei cikkben (Együtt, 82.3 : 38): csupa *magas* termetű tanuló olvas az ottani könyvtárakban? Inkább arról lehet szó, hogy *népes, kiterjedt, nagy, nagy létszámú* csoport a tanulóké a többi beiratkozott között. Örülök, hogy „*a legalacsonyabb ellátottságú*” iskolai könyvtárak központi támogatást kaptak Komárom megyében (83.2 : 72), de jobban érteném, ha a *leggyöngébben, a legkevésbé, a legrosszabbul ellátottakról* volna szó. Egy tolnai községben „*magas*” a *könyvellátottság* (Tolna, 80.1 : 32): magyarul *rendkívül jó* vagy éppen *kitűnő*. Milyen lehet az „*alacsony könyvbeszerzés*”? (Komárom, 78.1 : 7). *Gondolom: kis összegű, jelentéktelen mértékű, hiányos, az igényektől elmaradó*.

Végül: ha nyelvhelyességi szempontból elfogadható is az *alacsony* és *magas ár*, az *alacsony* és *magas hőmérséklet*, az *alacsony* és *magas* *láz* jelzős szerkezet, ne használjuk túl gyakran ezeket se! Merjük néha azt is leírni, hogy *olcsó* és *drága* *könyv*, *dermesztő* *hideg* és *kutya* *meleg*, *gyöngé* meg *erős* *láz*. **Szabó Ernő**

KÉRÉS A SZERZŐKHÖZ

A Könyvtárosnak szánt írásokat oldalanként 26 sorral, soronként pedig 58 leütéssel kell gépelni. A kézirat végén, illetve a fényképekhez csatolt kísérőlevélben kérjük feltüntetni a szerző nevét, személyi számát, lakáscímét, munkahelyi beosztását és munkahelyének címét.

Veress Pál

Laura haja Sassoon sátor. Laura picikét föl-vonja egyik vállát, mint aki fumigálja a világot. Laura távoli, mint egy tengerszem, és hideg, mint egy kék váza. Valószínűleg azért, mert tudja, hogy szép.

Laura egy festmény címe. Veress Pál szeret fantasztikus, játékos, érzelmes, ironikus, groteszk, lírai címeket adni műveinek: *Ásatag bálvány*, *Öntelt szifinx*, *Sárkánymenyasszony*, *Ördögcsibe*, *Gavalléros kentaur*, *Megkínzott angyal*, *Pincetündér*, *Vidám apostol*. Címeit gyakran veszi a mitológia, az irodalom világából.

Ez nem jelenti azt, hogy piktúrája irodalmias. Veress Pál vérbeli festő. Előbb támad művészi víziója, azután látja el a formába, vonalba, színbe foglalt eredményt címmel. Az ironia, a líra és somolygó vegyülékük: a humor (oly ritka ajándék festő kezéből!) magukban a művekben van.

*

Veress Pál 1920. április 9-én született Budapesten. A főiskolán *Szönyi István* növendéke volt. 1948-ban díjat nyert egy Petőfi-illusztráció pályázaton. Ugyanebben az évben megnyílt első egyéni kiállítása. Ezután az elnémulás hosszú és keserves korszaka következett. 1960-tól szerepel újra a nyilvánosság előtt, hazai és külföldi kiállításokon (Genova, Párizs, Erfurt, New York). Az olvasóközönség *Rákos Sándor* óceániai versfordításaihoz készített színes illusztrációi révén ismerkedhetett meg művészetével.

Sok elismerő kritikát kapott. *Somlyó György* azt írja róla, hogy nemcsak képeinek szépségével ajándékozta meg a szemlélőt, hanem „az újrakezdés frissességével is. A tehetség elpusztíthatatlanságának vigaszával...” (Élet és Irodalom, 1963.), *Frank Elgar*: „Eredeti módot talált a formák interpretálására: sémákra vagy

inkább archetipusokra vezeti vissza őket” (Carrefour, 1965.), *Jean Michel*: „Nyers, paraszti költészet ez, a magyar folklórból fakadó, melyet gyermekkora fölé hajolva igyekeznek kiegyensúlyozott, architekturális formákba faragni.” (Le Monde, 1965.) – Veress Pál művésze ma már megérdemelne egy monográfiát.

Sajátos mondanivalóját, összetéveszthetetlen stílusát az 1960-as években teremtette meg. Azóta mutatkoznak képein azok a bálványszerű figurák, melyekkel benépesíti egyéni mitológiáját. Lényeges vonásaira egyszerűsített, őszerejű alakzatok ezek; tömör idomai inkább a súly, mint a kiterjedés képzetét keltik. Nem tájban helyezkednek el; a háttér, mely előtt állnak, semleges: a csend tömör fala. Többnyire csak egy-egy magányos szín társul hozzájuk: sohasem hivalkodó, mindig komoly, befelé forduló, hallgatag színek. Tompított fényüket egy technikai újítás hozza létre: a művész hamut kever a festékbe, s az érdes masszát vastagon, reliefszerűen rakja fel.

Veress Pál művészetét nem a hétköznapi látvány, hanem az ösztönök és a mélylélektan, az ősi hiedelmek és megfeythetetlen emlékezősek világa ihleti. Éppen ezért, *Weöres Sándor* szerint Veress Pál „szélsőségesen humánus festő, hiszen sosem a természetből, mindig a kultúra emlékeiből merít”. Bálványai emberi történelmet és sorsokat éltek át, mielőtt romolhatatlan méltóságuk pózába igazodtak; groteszk figurái örvényekre és szakadékokra emlékeznek, midőn kimondják végső és feloldozó tanulásként a humor szavát.

Veress Pált e tanuláshoz küzdelmes élet, filozofáló hajlam és szerencsésen megőrzött derűs kedély vezette el. A kicsike műteremben, a Határőr út 13/b (1122) szám alatt, ahonét budai domboldal zöldjére siklik a tekintet, egy bölcs férfi alkot.

Lukácsy Sándor

Világ tüköre

Ez a címe annak a gyűjteménynek, amelyet a szovjet *Knyiga* kiadó jelentetett meg 1983-ban. Olyan elbeszéléseket, esszéket, regényrészleteket tartalmaz Kelet országainak íróitól, amelyek a könyvről, az olvasásról, a könyvszeretetről szólnak. Ahogy az előszó jelzi, a kötet „a 8. századtól napjainkig terjedő időszak bölcsességének egybefoglalása”.

A kötet anyaga kétségkívül nemcsak a könyvtárosok érdeklődésére tarthat számot, de mindazokéra, akik szeretik a könyvet. A következőkben a jeles indiai író, *Rabindranath Tagore* írásaiból ajánlunk egy részletet olvasóinknak *A könyvtárak haszna* címmel.

*

A telhetetlenség egyike az emberiség legfőbb belső ellenségeinek. Csak az embert ragadja el a gyűjtés, a felhalmozás szenvedélye, csak az ember hajlamos megfeledkezni a gyűjtés céljáról. Mindegy, hogy pénzt gyűjt, vagy hívőket toboroz szektájába, a felhalmozás szelleme elemi erővel ragadja az örvénybe, és örült gyorsasággal takarja el előle a végcél: elfelejti, hogy a mennyiség nem lehet az igazság mértéke.

A könyvtárak többsége megszállottja ennek a felhalmozási szenvedélynak. Állományuk háromnegyed részét nem használják, a főlösleg valamelyik zugban porosodik, s csak egy kis, válogatott részük van forgalomban. A mindennapi beszédben az igen gazdag embert „nagy” embernek szokták nevezni. Amikor valamelyik gyűlésen megjelenik egy milliomos, az emberek versengve gazsulálnak neki – ám ez a tiszteletadás nem annak szól, amit az illető adhat, hanem annak, amije van. Rendszerint egy könyvtár fontosságát is ugyanígy, a birtokában levő kötetek számával mérik. A könyvek használhatóságának – annak, amivel tulajdon-

képpen büszkélkednie kellene a könyvtárnak – viszont nem szentelnek kellő figyelmet.

Nyelvünk gazdag szókészletének két fontos tárháza van: a szótárak és irodalmunk. Hasznos dolog részletes szótárakba gyűjteni az összes ismert szót, jóllehet valójában csupán egy töredéküket használják. Az irodalmi művekben használt szókészlet jóval kisebb; ennek ellenére el kell ismerni, hogy az irodalom viszonylagos értéke ebben az értelemben magasabb a szótárakénál.

Ugyanezt mondhatjuk a könyvtárról is. A könyvállománynak az a része, amely a széles körű gyűjtés céljait szolgálja, természetesen nem értéktelen, ám a könyvtár jelentőségét egy másik állományrész határozza meg, az, amelyiket állandó és sokoldalú használatra szántak...

Az átlagos könyvtáros rendszerint ritkán gondol arra, s még ritkábban gondoskodik arról, hogy minél nagyobb számú könyvet használjanak a lehető legszélesebb körben, mivel a közvéleményre mindig jóval könnyebb hatni a mennyiségi bőséggel.

Ahhoz, hogy a könyvtárat sokoldalúan használhassák, elengedhetetlenül fontos annak teljes és módszeres feltárása, máskülönben az egyszerű olvasó nehezen igazodik el, s a könyvtár hasonlóná válik egy jól elrendezett városhoz, amelyikben nincs elegendő közlekedési eszköz. Az olvasó, aki világosan megjelölt céllal lépett be a könyvtárba, figyelmes tájékozódással képes eligazodni. A könyvtár azonban köteles kivenni ebből is a maga részét. ...köteles megtenni minden tőle telhetőt annak érdekében, hogy olvassák könyveit, persze, ha a könyvek meg is érdemlik ezt. Ehhez pedig nem elég, hogy a könyvtár tétlenül fogadja az olvasókat. „Amit nem használnak, elveszti az értékét” mondja egy szanszkrit közmondás.

A könyvtár, amikor az olvasókat fogadja, rendszerint azt mondja nekik: „Itt a katalógu-

som, gyertek és válasszatok.” Igen ám, de a közönséges katalógusban nincs bevezetés, nincs meghívó, hiányzik belőle a vendégszeretet. Vendégszeretőnek azt a könyvtárat nevezhetjük, amelyik igyekszik megnyerni az olvasókat az általa felkínált lakomára. Nem az állomány nagysága, hanem a vendégszeretet fokozza a könyvtárat.

Helytelen volna azt gondolni, hogy csak az olvasók vannak hatással a könyvtárra – a könyvtár is ugyanúgy hat az olvasókra.

Ha erre gondolunk, nyomban világossá válik előttünk, milyen fontos a könyvtáros munkája. Tevékenysége nem korlátozódik az irodalom beszerzésére, rendszerezésére és őrzésére. Más szóval, a könyvtáros teendői nem merülnek ki az irodalom gyarapításában és osztályozásában. A könyvtárosnak jól kell ismernie könyveit. Ha a könyvtár túlságosan nagy, az állomány megfelelő megismerése a

könyvtáros számára gyakorlatilag lehetetlen. Ezért, véleményem szerint, a nagy könyvtár csak őrzőhely, s csupán a kis könyvtár válhat „kolostori ebédlővé”, ahol mindig hozzájuthatunk a szükségleteinknek és izlésünknek megfelelő eledelhez. Az én elképzelésem szerint az ilyen kis könyvtár minden ismeretágból tartalmaz műveket, de csak válogatva, egyetlen könyvet sem szabad beszerezni a mennyiség oltárára szánt áldozatul, minden könyvet a saját értékei szerint kell becsülni. A könyvtáros pedig olyan ember legyen, aki hivatásának odaadó híve, nem álmodozó, nem megszállottja a polcok túlszűfálásának, és képes tudatosan válogatni az irodalmat. A könyvtárnak annyi könyve legyen, amennyit vendégei elé tud tárni azok gyönyörködtetésére; a könyvtáros pedig szíves házigazda, ne pedig mogorva raktáros legyen. (Megjelent a *Bibliotekar* 1985. évi 3. számában. Fordította: *Antal Miklós*)

Lapozgató

Hírük, nevük messze száll címmel híres emberekről szóló versek bibliográfiáját adta ki *Gergely Graf Ernő* szerkesztésében a Műszaki Közművelődési Kiadó. A kiadvány egy jól sikerült könyvtári bibliográfiai vállalkozás átvételéből született: a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár által 1978-ban mindössze ötszáz példányban megjelentetett *Versek híres emberekről* című összeállítás bővített változata. Az új bibliográfia átvette a *Z. Szabados Lenke* által szerkesztett alpmű anyagát, s ezt kiegészítette az 1982 végéig magyar nyelven megjelent több mint ötszáz verseskötet, valamint 25 folyóirat megfelelő adataival is. A szerkesztő a műfordításokat és az in memoriam, továbbá a köszöntő és a híres személyeknek ajánlott költeményeket is figyelembe vette, ha a versek valóban az illetőkről szólnak. E bővítésekkel 136 külföldi költő lefordított versének, továbbá 287 újonnan szerepeltetett magyar költő csaknem 1500 versének adataival vált teljesebbé a bibliográfia, mely a költőket versre ihlető nevezetes emberek nevének betűrendjében közli a rájuk vonatkozó költemények adatait. Ha valakiről több vers szól, a szerzők betűrendjében következnek egymás után a leírások. (é. n. 237 l. 35 Ft)

Békés megye a diplomadolgozatokban címmel szakdolgozatok, doktori és kandidátusi értekezések bibliográfiáját adta ki a Békés Megyei Tanács V. B. Tudományos-koordinációs Szakbizottsága abból a célból, hogy a felsőoktatási intézményekben nem bővelkedő megyéből továbbtanulóknak az ország egyetemefőiskoláin, könyvtáraiban szétszórta található diplomadolgozatait hozzáférhetővé tegye a békési helytörténészek és a lehetséges gyakorlati felhasználók (üzemek, vállalatok, intézmények) számára. *Csobai László* 722 tételes összeállítása tanintézetenként (illetve a dolgozatokat őrző könyvtáranként), ezeken belül a szerzők betűrendjében sorolja fel az összesen 13 lelőhely adatait, a kiadvány használatát pedig földrajzi neveket is tartalmazó, igen részletes, 40 oldalas tárgymutatóval és külön névmutatóval könnyíti meg. (1983. [a borítón: 1984, a valóságban 1985.] 157 l.)

A Petőfi Irodalmi Múzeum nagy bibliográfiai vállalkozása keretében újabb könyvészetek és repertóriumok jelentek meg: *Madár Lajosnak a Magyar irodalmi antológiák és gyűjtemények* tartalmát feldolgo-

zó bibliográfiája, amelynek első, A–D–betűs kötete 1978-ban látott napvilágot, folytatólagos megjelenése során immár az ötödik kötethez érkezett a *Gyöngyösbokréta – Az igazság tölgyfája* c. könyvészet megjelenésével. A kötet sorozati megjelölése: *A Petőfi Irodalmi Múzeum bibliográfiai füzetek. F. sorozat 11–14.* A 2325–3134. sorszámu, az antológiák adatait címük szerinti betűrendben közlő tételek mindegyike a gyűjteményes kötet bibliográfiai leírása után felsorolja szerzőit, illetve – például a daloskönyvek esetében – röviden jellemzi a kiadvány tartalmát. A folyamatos oldalszámozású kötethez időrendi mutató is tartozik. (1984. [1985.] 737–1017 l. 38 Ft). – *A Petőfi Irodalmi Múzeum bibliográfiai füzetek. Napilapok repertóriumai* nevű sorozatban **Az Est-lapok 1920–1939** c. cikkbibliográfia **Repertórium (1925–1927)** alcímű kötete jelent meg. A három Est-lap: *Az Est*, a *Magyarország*, a *Pesti Napló* anyagát feltáró, *Pesti Ernő* által szerkesztett repertórium első kötete 1982-ben jelent meg az 1920–1924-es időszakról. Az újabb három év cikkanyagát e kötet az előző rendszerében (naponként, a napokon belül a három lapot külön véve, a cikkeket, irodalmi alkotásokat az újságok oldalszámozása szerinti sorrendben számba véve) dolgozza fel, a keresést pedig személy-, intézmény-, testület-, társulat-, folyóirat- és részvénytársaság-mutatóval segíti. A kiadvány végén az első kötet mutatójához készült pótlás található, amely azt a nem személynév jellegű nevek indexével egészíti ki. (1984. [1985.] 406 l. 76 Ft). Újabb hírlap feldolgozását is megkezdte az irodalmi múzeum a **Világ. 1910. március 30. – 1926. április 30.** című, **Repertórium 1910–1912** alcímű kötet megjelentetésével. A *Czére Gyöngyvér* által összeállított kötet ezer példányban jelent meg, s számonként átlag 5–15 közleményt regisztrál a magyar polgári radikalizmus híres orgánámból, mégpedig lapszámonként, ezeken belül a cikkek sorrendjében. Az 5758 tételes repertórium – és Az Est-lapok repertórium – erénye, hogy a rövidített vagy csupán névbetűkkel jelzett írások szerzőit igyekszik felderíteni, s ötvenoldalas mutatójában a személyneveken kívül – az imént ismertetett kötethez hasonlóan – az intézmények, egyesületek, körök, szabadkőműves páholyok, periodikumok stb. nevét is szerepelteti. A kötethez *Litván György* írt a lap történetét ismertető alapos bevezetőt. (1984. [1985.] XXIV, 412 l. 78 Ft). – Nagyobb, kétezres példányszámban jelent meg a Petőfi Irodalmi Múze-

um dokumentumkötete, a **Móricz Zsigmond[,] a Nyugat szerkesztője** című levélgyűjtemény. Ezt az 1929 novembere és 1933 februárja közötti levelezésből vett dokumentumanyagot *Tasi József* válogatta, és ő szerkesztette a kötetet, továbbá írta az utószót is; a sajtó alá rendezésben, valamint a jegyzetek írásában többen voltak segítségére. Az igen értékes munka a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült. (1984. [1985.] 506 l. 95 Ft)

Az **Új Auróra Füzetek** című Békés megyei bibliofil kiadványsorozatról, illetve a mögötte álló irodalmi és művészeti folyóirat, az **Új Auróra** kiadói műhelyéről a *Könyvtáros* már megemlékezett (1985/3. sz., 176–177. l.). Azóta e műhely termése tovább gyarapodott: az **Új Auróra füzetek** nevű sorozatban a kitűnő gyomai-csabai tipográfus – egyébként az **Új Auróra** kiadványtervezője – *Petőcz Károly* állított össze és jelentetett meg **Az emlékeztetőktől a nyomtatott betűig** címmel írástörténeti tanulmányt, amely egy nagyobb munka első fele, s amely a nyomtatott betűt megelőző írásjelek áttekintésével és igen gazdag szemléltetésével bevallottan a nyomdászok, valamint a nyomdászutánpótlás esztétikai érzékének, a Békés megyében működő több mint 1500 nyomdai dolgozó iparművészeti kultúrájának fejlesztésére törekszik, nem hallgatván el a „műhelykultúrát”, a nyomdász hagyományok háttérbe szorulása miatti aggodalmát sem. A Kner Nyomda gyomai üzemében 1500 példányban készült szép, bibliofil igényeket is kielégítő füzetből 500 példány számozást kapott. (1984. [1985.] 111 l. 1 mell.) – A sorozaton kívül, ennek karcsú füzetéinél kissé zömökebb formában, de igen izléses, vonzó kivitelben két verseskötetet is megjelentetett az **Új Auróra**: mindkettőnek szerzője a megyében él, és szerepelt a füzetsorozatban is. A fiatalabbik, az 1953-as születésű *Tomka Mihály* költeményei 1979-ben jelentek meg, az 1945-ben született *Újházy László* versei pedig 1981-ben. A mostani kiadványok bibliofil értékét nagyban emeli, hogy mindkettő *Schéner Mihály* grafikáival és *Petőcz Károly* magas színvonalú tipográfiai megformálásában jelent meg. A kötetek szerkesztője *Filadelfi Mihály*. (Tomka Mihály: **Magányunk leltára**. 1985. 85 l. 15 Ft, Újházy László: **A béka jegyében**. 1985. 75 l. 15 Ft)

A **Tudományos és Műszaki Tájékoztató** márciusi (1985/3.) számából elsősorban arra a cikkre hívjuk fel a figyelmet, amellyel egy nagykönyvtár belép az új bibliográfiai leírást bevezetők-alkalmazók klubjába: *Demjén Ilona és Sándor Mária* írása, amely az Országos Műszaki Könyvtárban az új előírások alapján egy éve folyó katalogizálási munkálatokról szól, olyan tanulságokkal szolgál, amelyek nemcsak a szak- és tudományos, hanem a közművelődési könyvtárak feldolgozó munkatársai számára is rendkívül hasznosak és megszívlelendők, annál is inkább, mivel a cikk hangvétele rokonszenvesen mentes minden drámai felhangtól. Nagyon fontos körülmény, hogy a közművelődési vagy a kis szakkönyvtárak egy-egy munkatársának észrevételei és beszámolói után most egy nagyobb feldolgozó gárdával rendelkező, magas szakmai színvonalat képviselő nagykönyvtár intézményi tapasztalatai is napvilágot láttak, és gyakorlati, illetve elméleti téren egyaránt segíthetnek valamenynyire érdeklő könyvtárnak a hogyan tovább eldöntésében. A *Túl a nagy könyvfeldolgozási traumán...* cím mögött ne indulatokat keressen az olvasó: az érdeklődést kétségtelenül felcsigázó cím után higgadt beszámoló, értékelés, érvelés és követhető módszertani ötletek sorjázna egymás után. Az utóbbiakra példa a másfél, kétéves felkészülési időszakban összeállított, 600 leírásból álló *mintakatalógus*, amely elsősorban a gyakorlás célját szolgálta, ezen tanulták a munkatársak az új szabályokat, de ennek birtokában kezdték el a házi szabványtervezet kidolgozását is. A régi leíró katalógusokat az áttéréssel egyidejűleg, 1984. január elsejével lezárták, a naponta feldolgozandó könyvanyag bibliográfiai leírását pedig kezdetben csapatmunkában, együtt végezték a munkatársak, és az ellenőrzés is közös feladatuk volt. Mindez nehézkessé tette a munkát, viszont nyilvánvalóan segítette a begyakorlást és az egységes felfogás kialakítását. A cikkírók sok példát hoznak fel a munka során felmerült nehézségekre, tévedésekre, buktatókra, és sor-

ra véve a szabványokat, felhívják a figyelmet az előírások bizonytalanságaira, de a gondok felsorolásán kívül arról is szólnak, ami az új leírási szabályok következtében könnyebb, egyszerűbb lett. Mindezen felül javaslatokat tesznek az egységes katalogizálási gyakorlat érdekében szükséges központi segédletek elkészítésére, egyebek között példatár kiadására valamennyi szabványhoz, ajánlják továbbá a magyar testületi nevek szabványos formában történő megjelenítését a Magyar Nemzeti Bibliográfiában. A cikk foglalkozik a betűrendezési és a besorolási szabványokkal is, végül azzal a megjegyzéssel zárul, hogy a közzétételtől szerzői azt várják: maguk is válaszokat, szakmai segítséget kapnak másoktól.

A TMT első cikke kerekasztal-beszélgetés a 90 éves FID-ről. A jubiláló Nemzetközi Dokumentációs Szövetség történetével, mai szerepével és a munkájában való magyar közreműködéssel foglalkozó beszélgetésben *Jánszky Lajos*, az OMIKK főosztályvezetője, a FID Magyar Nemzeti Bizottság elnöke, *Lázár Péter* ny. főigazgató, a FID volt alelnöke és programbizottságának elnöke, valamint *Földi Tamás*, a Közgazdasági Információs Szolgálat vezetője, a FID Tanácsának tagja és Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottságának elnöke válaszolt *Hegedűs Péter* kérdéseire. A beszélgetést szerencsére nem lengi körül ünnepi tömjénfüst, hanem igencsak kritikus hangvétel jellemzi: a nagy érdemek (az ETO elterjesztésében, majd korszerűsítésében játszott szerep, az Unesco információs programjainak kezdeményezése, a fejlődő országok információs gondjainak megoldásához nyújtott segítség stb.) elismerése mellett a résztvevők felhívták a figyelmet a FID olyan lemaradásaira, mulasztásaira is, mint például az informatika és a számítógépes információs rendszerek jelentőségének, valamint annak a folyamatnak késői felismerése, melynek során az információ áruvá vált. A résztvevők nyomtatékosan hangsúlyozták a szervezet munkájában való magyar részvétel fontosságát is, te-

kintettel ennek közvetlen és közvetett szakmai, továbbá politikai előnyeire.

Az olvasóközpontú könyvtári szolgálatról, illetve e szolgálat megújulásának néhány feltételéről szól *Billédi Ferencné* cikke: az óriási műszaki változások a könyvtári szakemberektől olyan *gondolkodásváltást* követelnek meg napjainkban, mint amilyent annak idején a szabadpolc bevezetése és elterjedése megkívánt. Ennek alapján ismét megváltozik a könyvtárnak és olvasójának viszonya. A „más-ként gondolkodást” a szakirodalmi információs igények megismerésével és a felhasználókkal való okosabb, jobb foglalkozással kell kezdeni. A szerző röviden áttekinti az eddigi hazai igényvizsgálatokat, s az Agroinform példája nyomán arra hívja fel a figyelmet, hogy a felméréseknek sokoldalúaknak kell lenniük, és mivel az egyszeri vizsgálódások elégtelenek, ezeket időről időre meg kell ismételni.

Az Orvosi Könyvtáros idej első (1985/1.) száma azonkívül, hogy bemutatja az orvosi szakkönyvtári hálózat – és egyben az egész magyar könyvtári rendszer – egyik igen fontos, nagy múltú intézményét, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárát, teljes egészében az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók tavalyi, XI. (nyíregyházi) tájékoztatójáról szól, ennek előadásait közli. Közülük három korunk „élenjáró” betegségével és halálozási okával, a szívinfarktussal foglalkozik, kettő irodalomkutatási műhelykérdéssel taglal, illetve az orvostudományi információk iránti érdeklődés megnyilvánulásait tárgyalja, további kettő pedig az orvosi szakkönyvtár és az orvos kapcsolatával, a könyvtár és szűkebb-tágabb szakmai környezete közötti jó viszony kialakításával, e szakterület közönségkapcsolataival összefüggő gondolatokat fejt ki. Valamennyi tárgyszerű szöveg, szinte közvetlenül felhasználható tapasztalati anyagot, illetve módszereket kínál átvételre a szakmabeli olvasóknak, esetenként pedig a más területen dolgozó pályatársaknak is. *Birtalan Győző* negyedszázad (1958–1982) hazai orvosi szakirodalmának tükrében vizsgálja a szív- és infarktussal és annak gyógyításával kapcsolatos változásokat, a klinikum, a kísérlet-kutatás és a társadalmi orvoslás irodalmának alakulását, összefüggéseit, a szakirodalom alapján kirajzolódó irányzatokat. Ehhez csatlakozik *Kelemenné Varga Judit* elemzése az Országos Orvostudományi Információs Intézet

és Könyvtár által e tárgykörben 1973 és 1982 között végzett irodalomkutatásokról és fordításokról (130 bibliográfia 105 megrendelő kérésére; 47 fordítás), az OIK szolgáltatásait ilyen vonatkozásban igénybe vevő orvosok megoszlásáról. Kiegészíti a kérdéskört az a beszámoló, amelyet a vendéglátó megyei kórház belosztályának öt orvosa készített a Szabolcs-Szatmárban 1975-ben felállított *infarktus-regiszter*ről.

A szolnoki *Hajdú Dénesné* nemcsak írásával, hanem szakirodalom-jegyzékével is segítheti az irodalomkutatással foglalkozó könyvtárosokat, akiknek figyelmét érdekes példákkal hívja fel arra, milyen apróságokra kell ügyelni keresés közben, hogy az olvasó a számára valóban használható információkhoz (irodalomhoz) jusson. A nyíregyházi *Novák Zoltánné* pedig egyebek között az igények változatosságára és változására hoz fel példákat: Kórházában az elmúlt tizenöt év alatt mindössze három alkalommal kértek egyforma irodalomkutatást; a beszerzésben pedig korábban sokkal kisebb figyelmet kellett fordítani az egészségügyi szervezéstani, az egészségügy gazdaságtanával és az etikai kérdésekkel foglalkozó szakirodalomra, a főiskolai tankönyvekre és a nyelvkönyvekre, mint napjainkban. *A szakkönyvtár és az orvos kapcsolatáról* a nyíregyházi *Dauda György* osztályvezető főorvos egyebek között ezt mondja: „A könyvtárost munkatársnak kell tekinteni, segítsen tájékozódni, válogatni, és sohase kívánjunk többet tőle, mint ami reálisan elvárható. (Pl. saját témánkban nem lehet rábízni, hogy a lényeges irodalmi adatokat a lényegteltől megkülönböztesse.)” *Korsós Lászlóné* egri könyvtárvezető a könyvtári kapcsolatépítésről szóló cikkében nemcsak a közönségkapcsolatok tárgykörébe tartozó módszereket ismertet és ezekkel összefüggő tapasztalatairól ír, hanem az orvos-könyvtáros kapcsolatnak sok mélyebb, lélektani mozzanatát is érinti, és hivatásbeli, valamint emberi-etikai kérdéseket feszeget rokonszenves őszinteséggel, szakmai tisztességgel. Mondanivalója megérdemelné a további kutatást és részletesebb kifejtést – egyebek között olyan, feltáratlan területeken, mint például az *olvasói etika*.

A Somogyi Könyvtárak 1984/1–2-es jelzésű, összevont számának első tizenöt oldalán a megye szakszervezeti könyvtárhálózatának negyedszázados évfordulójával kapcsolatos összefoglaló, értékelő írások, statisztikai elem-

zések olvashatók egy sikeres vetélkedő beszámolójával együtt. A történeti visszpillantásból és az 1983. év mérlegéből a hálózat szép fejlődését követő megtorpanásról, a szakszervezeti hálózatok mai erősödő, szorító gondjairól értesül az olvasó: a vállalatok létszámcsökkenése következtében 1983-ban Somogyban kisebb lett a főhivatású könyvtárosok száma (több helyen összevonták a népművelői és a könyvtárosi állásokat), s bár kis százalékban, de csökkent a könyvbeszerzésre fordított összeg is. A feltételek romlása természetesen az olvasók számának visszaesésével járt. Pedig ez a gondozott, fegyelmezett dolgozó hálózat jobb sorsot érdemelne! A hirdető második tizenöt oldalán a tanácsi könyvtárhálózat helyzetelemzése és beszámolója olvashatók, egybe köztölt az 1974. évi közművelődési párhátározat érvényesülésének vizsgálata az azóta eltelt tíz esztendőre vonatkozóan. A fejlődés e területen is ellentmondásos, az összkép azonban nem annyira sötét, mint a szakszervezeti könyvtárügyben. A létszámhelyzet javulása például szinte látványos: A főhivatású könyvtárosok száma egy évtized alatt 78-ról 132-re emelkedett a megyében. Ráadásul közülük csak háromnak nincs szakképesítése. „A könyvtári szolgálat biztonságát” megteremtő fenntartói könyvtári teljesítményeikkel ma még ellensúlyozni tudják a rossz körülmények között és „alacsony szolgálati lehetőséggel” működő kisebb falusi könyvtárak csökkenő eredményeit. A hivatástudatot bizonyító fontos megállapítás az, amely szerint a főhivatású könyvtárosok körében az alacsony fizetés ellenére is elenyésző a cserélődés. Beszámol a hirdető a megyei tanács végrehajtó bizottságának tavaly novemberi üléséről is, amelyen először tárgyalta együtt e testület a tanácsi, az iskolai és a szakszervezeti könyvtárak ügyeit. A hozott

határozatok a jelenlegi nehézségek ellenére is bizakodással tölthetik el a könyvtárak jövőjéért aggodókat, mivel olyan intézkedéseket rendelnek el, amelyek mindhárom területen javíthatják a tevékenység feltételeit. Ilyenek például: könyvtárközi bizottság létrehozása a három hálózat munkájának összehangolására, az egyes szakfelügyelet megteremtése; a megyei könyvtár bővítése, eszközparkjának növelése; bibliobusz beszerzése a zselici táj ellátásának javítására; a falusi könyvbeszerzési keretek növelése, a nyitvatartási idő kiterjesztése a tiszteletdíjak emelésével együtt; könyvtárépítési központi alap létrehozása stb. Az iskolai könyvtárügyben az álláshelyek számának növelése, a munkaközösség-vezetői pótlék és kedvezmények megállapítása a fejlesztés fő feltétele, illetve tennivalója. A szakszervezeti könyvtárak vonatkozásában pedig a végrehajtó bizottság nemcsak a költségvetés és a létszámok emelését kérte az SZMT-től, hanem a saját háza táján is tennivalókat határozott meg a munkahelyi könyvtárak segítése végett: utasította a megyei tanács illetékes osztályvezetőit, hogy „ösztönözzék... a felügyeletük alá tartozó gazdálkodó egységek (üzemek, vállalatok) vezetőit a munkahelyi művelődés, olvasás fokozottabb támogatására: növeljék a könyvbeszerzési keretet, biztosítsák a könyvtárak működésének megfelelő tárgyi és személyi feltételeit.” (Hogy a vb-határozattal milyen nehézségeket kell leküzdeni, a Barcsi Városi Könyvtár tengerikigyóvá növekvő helyiségügye is bizonyítja. Ezzel többször foglalkozott lapunk, és a kérdésnek szinte bérelt helye van Somogy megye napilapjának hasábjain is. Ebben a hirdetőszámban a *Helyváltoztatás ellenére Barcsban a helyzet változatlan* című cikk végén azt írja a városi könyvtár igazgatója: „Most úgy jellemezhető a helyzet: Barcs város könyvtára és könyvtárügye komfort nélküli csöbörből összkomfortos vödörbe kerül.” (Reménykedjünk benne, hogy a vb-határozat 1/c pontjában a Barcsi Városi Könyvtár fejlesztésére vonatkozó kívánalom nem marad a végtelenségig elodázható feladat...)

A Somogyi Könyvtárak harmadik részét, harmincöt oldalát jó könyvtárbeutatók, kritikus hangvételű módszertani és egyéb írások, könyvtárosi vallomások, történeti cikk, gazdag híryanagy és a továbbképzést szolgáló, illetve helyismereti olvasmányajánlatok töltik ki. Közülük néhány cikk megérdemelné a nagyobb nyilvánosságot, s ebben megpróbálunk mi is segíteni...

Várkonyi Nándor irodalom- és művelődéstörténészről, szerkesztőről, Pécs és a Dél-Dunántúl irodalomszervezőjéről – aki 1924 és 1956 között a Pécsi Egyetemi Könyvtárban dolgozott – adott ki életmű-bibliográfiát a Pécsi Városi Könyvtár. *Bertók László* 600 példányban sokszorosított összeállításának élén három, Várkonyi Nándorról szóló írás áll – *Németh László*: Látogatás Várkonyi Nándornál; *Weöres Sándor*: A benső végtelen; *Csorba Győző*: Apa-sírató (az utóbbi kettő vers) –, majd az életrajzi adatok 46 tételes felsorolása következik. A 47-690. sorszámu tételek alkotják a tulajdonképeni bibliográfiát, amelyben külön fejezeteket kaptak könyvei és a róluk szóló kritikák; az általa írt tanulmányok, bírálatok és cikkek leírásai; szerkesztői, irodalomszervezői írásainak, megnyilatkozásainak; művelődéstörténeti tanulmányainak; történeti, helytörténeti, művészeti és egyéb írásainak adatai. A szépirodalmi művek és az interjúk, nyilatkozatok számbavételével zárul ez a rész, amelynek végén a róla szóló irodalom (hírek, a hozzá írt levelek és az öt ábrázoló képek is) felsorolása található. A sok alfejezettel tagolt bibliográfia érdekességét fokozza a kiadványt záró fejezet, amely Várkonyi Nándor műveiből vett szemelvényeket tartalmaz. Az értékes kötetet a tételszámokra hivatkozó névmutató zárja. (1984. [1985.] 150 l.)

Statisztikai adatforrások bibliográfiáját jelentette meg az 1975–1984-es időszakról a Központi Statisztikai Hivatal, Könyv-

tár és Dokumentációs Szolgálat. *Hajdú Elemér*né összeállítása a harmadik az intézménynek a hivatalos statisztikai kiadványokat számba vevő publikációi sorában, előzménye az 1945 és 1974 között megjelent adatforrásokat feltáró, 1975-ben kiadott kötet volt. A KSH, valamint a felügyelete alá tartozó intézmények közforgalomba került, közlésre felhasználható kiadványait a bibliográfia a Statisztikai Hivatal szervezeti felépítésének megfelelő csoportosításban, a csoportokon belül pedig a címek berendezésében sorolja fel, a szerzők nevét csak a külföldi szerzők esetében tünteti fel. A huszonnégy fejezet közül az utolsó előtti a KSH intézményeinek kiadványaival foglalkozik, s ennek során külön számba veszi a Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat nyolc csoportba osztott kiadványtermését is. Az orosz, angol és német nyelvű tartalomjegyzék-fordítással is ellátott kötet függeléke szakmai konferenciái dokumentumokat ír le. (1985. 128 l.)

Szabolcsi iskolai értesítők bibliográfiája (1864–1984) címmel, fontos kezdeményezésként értékes könyvészetet adott ki 200 példányban, sokszorosításban a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár, *Bibliográfiai füzetek* nevű sorozatának 19. darabjaként. A kötet összeállítója, *László Gézané* a bibliográfiához az iskolai értesítők és évkönyvek fogalmát, jelentőségét és tartalmi kérdéseit tárgyaló, jó bevezetőt is írt, amelyben történeti és könyvtári szakmai kérdésekkel egyaránt foglalkozik. Megállapításai szerint az 1850-ben

osztrák rendelettel kötelezővé tett értesítőkiadást az iskolák egy része elutasította, mert az abszolutista ellenőrzés, az iskola életébe való beavatkozás eszközének tekintette. Szabolcs megyében is csak az 1864/65-ös tanévben jelent meg az első értesítő, a kiegyezés után azonban általánossá vált az értesítők és évkönyvek kiadása. A bevezető részletesen elemzi e kiadványok tartalmát, s felhívja a figyelmet pedagógiatörténeti, iskola- és könyvtártörténeti, valamint helyismereti jelentőségükre. A külön használati útmutatóból az is megtehető, hogy a kötet a mai Szabolcs-Szatmár megyének csak a szabolcsi részével foglalkozik, a történelmi Szatmár és Bereg vármegyékben az értesítőkiadás olyan bőséges volt, hogy külön kiadványra vár feltárása. A címanyagot településenként, azokon belül iskolatípusonként feldolgozó bibliográfia nagy erénye, hogy gyűjtése a megyei lelőhelyeken kívül a legfontosabb debreceni és budapesti nagykönyvtárakra is kiterjedt. A kötethez személynév-, iskolatípus-, valamint nyomdanév-mutató készült. (1984. [1985.] 112 l. 20 Ft)

Martyn Ferenc, Kossuth-díjas festőművész munkáiból **Ulysses-rajzok** címmel közösen adott ki albumot – négyszáz számított példányban – a pécsi és a kaposvári megyei könyvtár. A kaposvári születésű, Pécsen lakó 85 éves művész Joyce híres, magyar vonatkozásokat is tartalmazó könyvéhez 1964 és 1966 között készített rajzokat, majd 1976-ban néhány új lappal egészítette ki a soro-

zatot, amelyet 1969 és 1982 között több tárlaton is kiállított. A bibliofil albumot és a benne szereplő 35 rajzot a kaposvári könyvtár műhelye sokszorosította és kötötte be, a bevezetőt pedig a pécsi *Tüskés Tibor* írta. (1985. Sztl. 200 Ft)

A budai királyi palotában 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek a tárgya és címe *Csapody Csaba* könyvének, amely *A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei* nevű sorozatban 15(90) Új sorozat jelzéssel 800 példányban jelent meg. A Buda 1686. szeptember 2-án történt visszavétele utáni napon *Luigi Marsigli* olasz hadmérnök a Corvina-könyvtár maradványait kutatva a királyi palota romjai között könyveket talált, amelyeket rövidesen jegyzékbe foglaltak és a bécsi udvari könyvtárba szállítottak. A kiváló könyvtörténész, Corvina-kutató a könyvtártöredék származását vizsgálva sorra veszi az eredet lehetséges eseteit: először a különféle helyeken levő kötetek azonosítását végzi el, majd az anyag ismeretében feleletet próbál adni arra, hogy elképzelhető-e a talált állomány a Corvina-könyvtár maradványaként, vagy esetleg később összehordott könyvekről van szó, illetve feltehető-e a cisztercita, netán a domonkos rendi kolostori eredet? A vizsgálódás eredményeként, figyelembe véve számos körülményt és a könyvek sok esztergomi vonatkozását is, a szerző arra a végkövetkeztetésre jut, hogy az 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek valószínűleg a királyi kápolna papságának könyvtárából származtak, s nagy részük 1480 és 1526 között került a gyűjteménybe. Az egyházi eredetet a könyv harmadik fejezete, a könyvtár részletes tartalmi vizsgálata is bizonyítja. Az értékes könyvtártörténeti elemző munkát angol nyelvű összefoglalás és névmutató zárja. (1984. [1985.] 112 l. 31 Ft)

Folyóiratok, hírlapok címmel megjelent *A Lévai József Könyvtár katalógusai* nevű sorozat első

kötete. A miskolci iskolák muzeális gyűjteménye, amely az egykori Református Főgimnázium Nagy-könyvtárának 1751-ig visszavezethető állományára épül, 1979-ben önálló otthont kapott, és jelenleg csaknem 25 ezer könyvtári egység-

gel – 1100 régi magyar nyomtatvánnyal – szolgálja a történeti és a pedagógiai kutatást. Munkatársai a könyvtár anyagának feltárása során kötetkatalógusokat kívánnak megjelentetni az állomány különféle területeiről. Az elsőként kiadott folyóirat-katalógus szerkesztői, *Bálint Péterné*, *Garamvölgyi Ernőné* és *Kis Józsefné* négyszáz periodikum (ötezer évfolyam) adatait közlik betűrendben, s a visszakeresést külön név-, valamint tárgymutatóval könnyítik meg. Az ezer példányban sokszorosított fontos kiadványt a Miskolci Városi Könyvtár jelentette meg. (1984. [1985.] 398 l.)

Kulturális sajtó Magyarországon címmel *A kurrens magyarországi kulturális és művészeti időszaki kiadványok jegyzékét* adta ki sokszorosításban az Országos Szé-

chenyi Könyvtár. *Mohor Jenő* és *Nagy Zsoltné* összeállítására a tágran értelmezett kulturális sajtó 397 termékének adatait közli 12 nagyobb szakcsoportban és ezek közül az *Irodalom, művelődés*, valamint a *Művészetek* csoportjában további tagolásban; a jegyzékben való keresést pedig a címek, az idegen nyelvű, a regionális – megyei –, a bibliográfiai kiadványok és az adatközlő kiadványok, statisztikai mutatójával könnyíti meg. (1984. 53 l.)

Az összehasonlító pedagógia az oktatáspolitikai döntések kialakításában és a fejlesztési folyamatok orientálásában címmel újabb kiadvány jelent meg az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum *Összehasonlító Pedagógiai Füzetek* nevű sorozatában. *Benedek András* 300 példányban sokszorosított összeállítása négy fejezetben foglalja össze az összehasonlító pedagógiai kutatások fő vonásait, tekinti át a világ oktatásügyének napjainkban kibontakozó fejlődési irányzatait, fejlesztési folyamatait, és mutat rá az összehasonlító pedagógiai elemzés és a fejlesztési folyamatok közötti összefüggésekre. A füzetet 36 tételes irodalomjegyzék zárja. (1985. 53 l.)

Tudja-e, hogy kérheti? címmel és *Közhasznú tudnivalók a könyvtárakról* alcímmel a nagyközönségnek szóló tájékoztató kiadványt jelentetett meg ötezer példányban a Könyvértékesítő Vállalat az ünnepi könyvhétre. Az *Arató Antal* által összeállított, *Kaján Tibor* szellemes rajzaival illusztrált könyvtári kalauz a könyvtári rendszer lehetőségeire, a különféle szolgáltatásokra hívja fel a figyelmet, s bár a nemzeti könyvtárral és a szakkönyvtárakkal is foglalkozik, elsősorban a legelterjedtebb könyvtár típus, a közművelődési könyvtár lehetőséges olvasóinak szemszögéből tárgyalja a könyvtárak igénybevételével kapcsolatos tudnivalókat. (1985. 26 l.) – **A Könyvtér Segít a könyvtár! Ott minden házi olvasmány megtalálható** címmel négyféle

bibliográfiai röplapot is kiadott; ezek osztályonként, illetve évfolyamonként sorolják fel a diákok részére ajánlott irodalmat, mégpedig külön az általános iskolák, a gimnáziumok, a szakközépiskolák és a szakmunkásképzők tanulói számára. – **Én már könyvtári olvasó vagyok!** címmel leporelló alakú, gyermekkönyvtárba hívó színes, trefás, rajzos levelet is közreadott a Könyvértékesítő Vállalat *Fabián Miklós* tervei alapján.

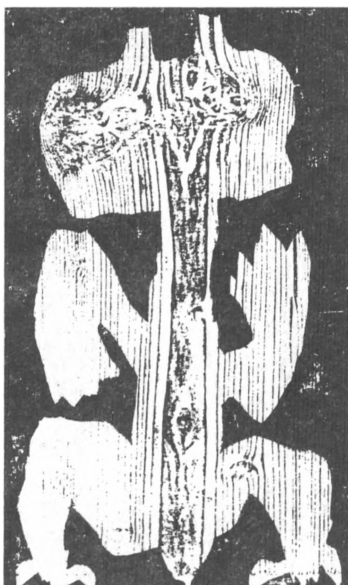
Hincz Gyula könyvillusztrációi címmel a Kossuth-díjas kiváló művész kiállítására ismertető füzetet jelentetett meg 300 példányban a rendező intézmény, a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár. A grafikákat is tartalmazó kiadvány a művészről szóló irodalom felsorolása után az általa illusztrált csaknem 120 könyv adatait közli a művek megjelenésének időrendjében (1985. 15 l., 4 sztl. lev.)

Könyvtári Tájékoztató, illetve **Könyvtári Kalauz** címmel leporelló alakú kiadványokat jelentetett meg nyomtatásban a komáromi Jókai Mór Városi Könyvtár. A háromezer példányban kibocsátott Könyvtári Tájékoztató rövidebb szöveget tartalmaz – ezt a társintézményekben, a művelődési házakban és a mozikban, illetve az iskolákban terjesztik –, a részletes könyvtárhasználati útmutatásokat közlő, hétezer példányban forgalomba hozott Könyvtári Kalauzt pedig az új olvasók kapják a beiratkozáskor. Mindkét kiadványból természetesen jut a fiókkönyvtáraknak és a városkörnyéki könyvtárainak is.

A Könyvhét Hírei címmel az idén is megjelentetett újság jellegű könyvheti tájékoztatót a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár. Az irodalommal, könyvkiadással, -terjesztéssel, bibliofilival és főleg a könyvtárakkal foglalkozó, változatos tartalmú, gazdagon illusztrált újsághoz hasonló tartal-

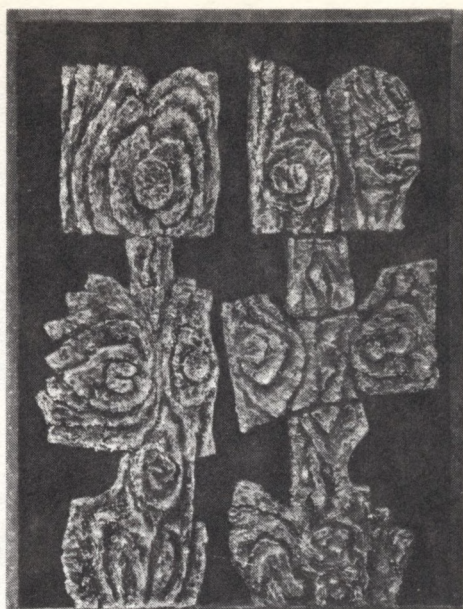
mú, de folyóirat formájú melléklet is készült.

Június 1-ig a szerkesztőségbe érkezett periodikus kiadványok; statisztikai adattárak: *Cimfordítások külföldi szakfolyóiratokból.* 1984/6., 1984/7., 1984/8. sz. ([Az] Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára, Sopron); *Debreceni Hivogató.* 1985. május (Debreceni Városi Könyvtár); *Gazdaságpolitikai Tá-*

jékoztató. 1985/2. sz., február, 1985/3. sz., március (Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján); *Gyarapodási Jegyzék.* 1985/5. sz., 1985/6. sz. (Agrártudományi Egyetem, Központi Könyvtár, Keszthely); *Irodalomkutatások. Az általános és a szakkönyvtárakban elvégzett irodalomkutatások jegyzéke.* 1985. május (Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely); *[A Hajdúnánási] Városi Könyvtár május-június havi programja; Könyvtári és informatikai központi gyarapodási jegyzék.* 1984/4. sz. (Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ); *Könyvtári Tájékoztató.* 1985/5. sz., május. Melléklete: *Sajtófigyelő.* 1985. jan.

1.–márc. 31. (Nagyközségi Könyvtár, Edelény); *Könyvtári Tájékoztató.* 1985/4. sz., 1985/5. sz. (ÉTINFORM, ÉTI [Építéstudományi Intézet]); *[A] Központi Műszaki Könyvtár 1984. II. félévi állománygyarapodása.* 1984/2. sz. (Videoton Elektronikai Vállalat); *A Műszaki Könyv- és Dokumentumtár állománygyarapodási jegyzéke.* 1985/3. sz. (Anyagmozgatási és Csomagolási Intézet, ACSI); *OMIKK Híradó,* 1985/4. sz. (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár); *Szakszervezeti Szakirodalmi Figyelő. Szakszervezeti mozgalom, népgazdaság, szociálpolitika, közművelődés.* 1984/2. sz. ([A] Szakszervezetek Elméleti Kutatóintézete. Dokumentáció); *Tájékoztató a külföldi közgazdasági irodalomról. „A”-sorozat. Referátumok.* 1984/12. sz., „B”-sorozat. *Bibliográfia.* 1984/12. sz. (Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, Központi Könyvtár); *Tájékoztató jegyzék vezetők számára.* 1985/3. sz., március (Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár, Debrecen); *Tájékoztató jegyzék vezetők számára.* 1985/3. sz., március [a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár kiadványának a Tatabányai Megyei Könyvtár részére készített változata]; *Újabb külföldi szerzemények (tudományos és ismeretterjesztő művek).* 1984/3–4. sz., július–december (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár); *Újabb külföldi szerzemények.* 1985/1–2. sz., január–február (FSZEK); *Új kutatási és műszaki fejlesztési jelentések az Országos Műszaki Könyvtárban. Bibliográfia és index.* 1984/4. sz., április (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár); *Új külföldi könyvek a debreceni könyvtárakban.* 1984/4. (A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára); *Új szakkönyvek az Országos Műszaki Könyvtárban.* 1985/1. sz. Melléklete: *Új beszerzésű folyóiratok jegyzéke.* 1985/1. sz. (OMIKK); *Világszerte. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum információs szolgálata.* 1985/3. sz., 1985/4. sz., 1985/5. sz. (OPKM). – *A Szolnok megyei könyvtárak 1984. évi eredményei* (Verseyhy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok).

VERESS PÁL
grafikáiból
(Cikkünket lásd a 431. oldalon)

